DUMITRU GRIGORE

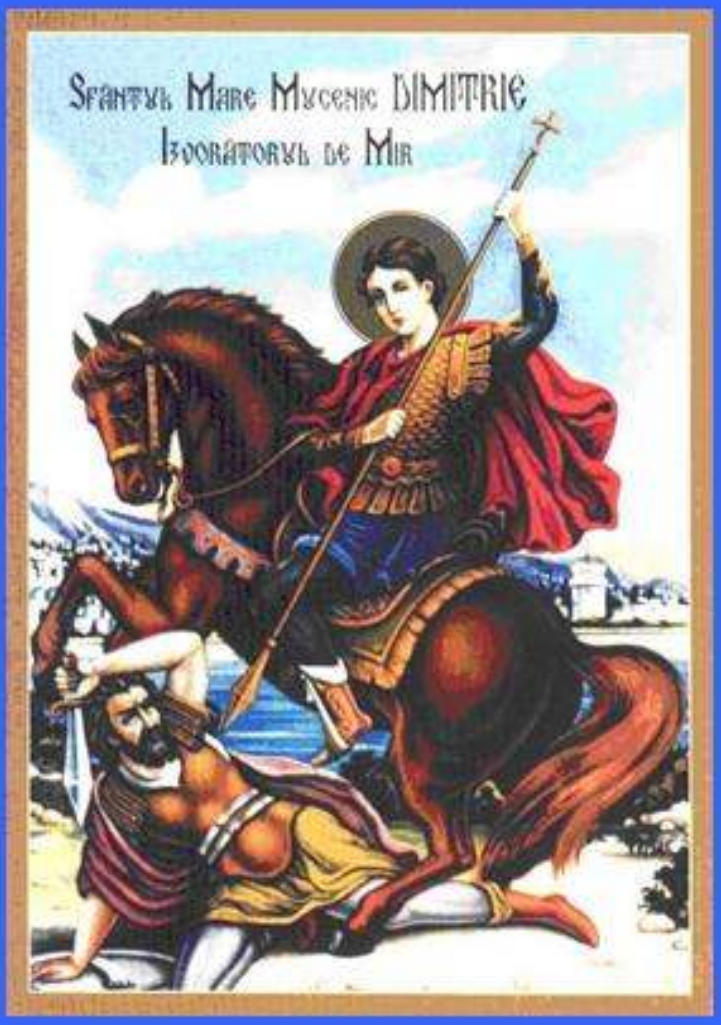

ORTODOXIE ŞI GLOBALIZARE

2003

DUMITRU GRIGORE

ORTODOXIE ȘI GLOBALIZARE

Ediția a-II-a
- revăzută -

Editura MEDRO – București

Redactor: Prof. univ. dr. MARIUS BĂCESCU
Coperta: FLORENTIN DIN
Tehnoredactare computerizată: *Ionuț Gârneață*

Editura: MEDRO
Str. Slobozia, nr. 22, sector 4, București
Tel.(021) 336.40.25, Fax: (021) 336.40.28
E-mail: medro.editura@xnet.ro

Toate drepturile rezervate. Reproducerea totală sau parțială a textului sau graficii din această carte este posibilă numai cu acordul scris al editorilor.

ISBN 973-99389-7-3

Notă:

Îmi asum integral responsabilitatea afirmațiilor pe care le fac în această lucrare și precizez că prin ele nu exprim decât puncte de vedere personale.

CUPRINS

PRIMA VERBA 8

ARGUMENT 13

1 BISERICĂ SI STAT 16

1.1 RELIGIA ŞI STATUL – O ANALIZĂ SOCIOLOGICĂ 16
1.2 BISERICA ÎN STAT 25
1.2.1 ROLUL BISERICII ÎN CULTURĂ 25
1.2.2 BISERICA ORTODOXĂ ÎN CONTEXTUL CULTURAL CONTEMPORAN 29
1.2.3 STATUTUL BISERICII ÎN COMUNISM ŞI POSTCOMUNISM 31
1.2.4 MODELE EUROPENE DE RELAŢIE ÎNTRE STAT ŞI BISERICĂ 34

2 COORDONATE ŞI VULNERABILITĂŢIALE SPAŢIULUI ORTODOX CONTEMPORAN 41

2.1 COORDONATE ALE SPAŢIULUI ORTODOX ROMÂNESC 41
2.2 PAROHIA ORTODOXĂ – SPAŢIU TRADIŢIONAL PENTRU PROMOVAREA MORALEI ÎN SOCIETATE 43

3 GLOBALIZAREA – FENOMEN CONTEMPORAN COMPLEX 46

3.1 CONCEPTUL DE GLOBALIZARE 46
3.2 IMPLICAŢII SPIRITUALE ALE GLOBALIZĂRII 47
3.2.1 CONSIDERAŢII GENERALE 47
3.2.2 OFERTA „NOII ERE" 50
3.2.3 RECRUDESCENŢA PROZELITISMULUI SECTAR .. 54

4 ORTODOXIE ŞI ATITUDINE 56

4.1 NAŢIONALISM ŞI ORTODOXIE 56
4.1.1 CREŞTINISM ŞI NAŢIONALISM ÎN LUMINA ÎNVĂŢĂTURII MÂNTUITORULUI.....56
4.1.2 DIMENSIUNEA SOCIALĂ ŞI NAŢIONALĂ A ORTODOXIEI.....57
4.1.3 „PROGRAMUL STATULUI ETNOCRATIC" 60
4.2 PROBLEME ACTUALE ALE ORTODOXIEI.....64
4.2.1 BISERICA NAŢIONALĂ; MESAJUL DE PROTEST AL PATRIARHULUI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE CĂTRE PREMIERUL ROMÂNIEI.....64
4.2.2 IMORALITATEA CA LEGE ÎN STAT; CHEMARE LA RESPONSABILITATE.....66
4.2.3 BISERICA ŞI (NE)ANGAJAREA POLITICĂ 72

5 STRATEGIA PERFORMĂRII INTEGRATOARE 75

5.1 RESPONSABILITATEA CUNOAŞTERII SAU ASUMAREA REALITĂŢII CA ACT TRANSFIGURATOR – ARGUMENT TEOLOGIC 75
5.2 BISERICA - *SUPRASISTEM* INTEGRATOR – ARGUMENT TEORETIC 77
5.3 ÎNVĂŢĂMÂNTUL TEOLOGIC ORTODOX ÎN NOUL MILENIU 79
5.3.1 PERSPECTIVA MONDIALIZĂRII ŞI ACTUL DE FORMARE INTELECTUALĂ A NOII GENERAŢII 79
5.3.2 UNIVERSITATEA CREŞTINĂ ORTODOXĂ ROMÂNĂ.....81
5.4 MISIUNEA ORTODOXĂ INTEGRATOARE ŞI ANGAJAREA SOCIALĂ.....88
5.4.1 PREOŢIMEA MILENIULUI III – ELITĂ MISIONARA ORTODOXĂ.....88
5.4.2 MISIUNEA CREŞTINA IMPLICITĂ; SOCIETATEA CIVILĂ – SOCIETATE CREŞTINĂ.....89
5.4.3 MISIUNEA „ CONGREGAZIONE DEI PADRI SOMASCHI*" ÎN ROMÂNIA SAU REALITATEA UNEI CONFRUNTĂRI MISIONARE 90*

6 TERITORIUL DE AUTORITATE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE 94

6.1 BISERICA NEAMULUI – FORUL MORAL SUPREM 95

6.1.1 MONITORIZARE, EVALUARE ŞI VALIDARE MORALĂ 95

6.1.2 RELAŢIE JUSTĂ : ALEGĂTOR CREŞTIN – PUTERE ÎN STAT 97

6.2 RADIO-TELEVIZIUNEA CREŞTINA ORTODOXĂ NAŢIONALĂ 98

6.2.1 POSTUL DE RADIO CREŞTIN ORTODOX NAŢIONAL 98

6.2.2 POSTUL DE TELEVIZIUNE CREŞTIN ORTODOX NAŢIONAL 99

6.3 CENTRUL INTERNAŢIONAL DE INFORMARE ŞI DOCUMENTARE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE 101

POSTFAŢĂ 106

NOTE BIBLIOGRAFICE 107

BIBLIOGRAFIE 113

PRIMA VERBA

„ Oare poate un orb să călăuzească un alt orb?
Nu vor cădea amândoi în groapă? ”
(Luca 6, 39)

O carte bună este totdeauna , pe de o parte, o bucurie şi, pe de altă parte o călătorie prin gândurile şi sufletul celui care a scris-o. De fiecare dată când apelăm la o carte, cerem acesteia fericirea pe care nu ne-o poate aduce ignoranţa. Dacă o carte bună poate înlocui o prietenie, o prietenie însă nu poate înlocui o carte bună.

O carte bună nu este tocmai aceea care ne învaţă, ci aceea care ne face să cugetăm peste cele cuprinse în ea. Când ai terminat de citit o carte bună, poţi afirma că ai cunoscut un om, deoarece în ea stă ascuns o parte a geniului uman, gata să izbucnească asemenea izvorului care aştepta în stânca uscată lovitura de toiag a lui Moise. De aceea, o carte bună trebuie cinstită cu cinstea ce se cuvine Evangheliei.

Există în lumea aceasta multe lucruri aparent ciudate. Aparent ciudat poate părea şi faptul că un eminent inginer-fizician, după un efort şi un sacrificiu numai de el ştiut, îşi dă licenţa în teologie, devenind şi un eminent preot ortodox, cartea de față reprezentând o transpunere a lucrării de licență susținută de autor la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Piteşti în vara anului 2001.

Ştiinţa – ca imagine imperfectă a adevărului – are sarcina de a separa ceea ce ştim de ceea ce nu ştim, de a pătrunde prin spirit realitatea exterioară. Ştiinţa nu se opune Religiei, ci sunt complementare, deoarece ambele contribuie

la apropierea materială, intelectuală şi morală dintre oameni, la solidaritatea din ce în ce mai strânsă dintre aceştia.

Atât Ştiinţa cât şi Religia se îmbină armonios cu Cultura care, la rândul ei, presupune înţelegerea mai adâncă a lumii, preţuirea mai justă a valorilor ei, lărgirea mai cuprinzătoare a orizonturilor vieţii şi luminarea mai nuanţată a diferitelor ei aspecte. Deci Cultura este lumina ce ne-a fost dată să vedem mai bine întunericul, oglindind finalitatea conştiinţei sociale. Ca atare, dacă ştiinţa goneşte simplitatea, cultura omoară naivitatea.

Tot ce propune autorul în prezenta lucrare, îmbinând Ştiinţa cu Religia şi Cultura, nu înseamnă schimbarea ci împlinirea lucrării Duhului, întru înnoirea minţii, aşa cum spunea Sfântul Apostol al Neamurilor.

Împlinirea lucrării Duhului nu se mai poate face astăzi ca acum o sută de ani sau mai mult. Îmbinarea Ştiinţei, Religiei şi Culturii se realizează astăzi în condiţiile în care formarea intelectuală a noilor generaţii are loc în perspectiva procesului complex de globalizare ce se face tot mai vizibil în mileniul III. Ca atare, Religia are o misiune mult mai grea într-o societate instruită decât într-o societate dominată de analfabetism şi incultură.

În vechiul regim ortodoxia românească a fost afectată foarte mult în profunzimea şi în esenţa ei, lucru ce dovedeşte că a fost şi este vulnerabilă. Deşi cultul religios ortodox a fost încuviinţat tacit de regimul comunist şi s-a menţinut inerţial, totuşi a avut loc o mare pierdere a purităţii stilului ortodox atât la sat cât şi la oraş.

Astăzi, iluzia occidentalismului modern a făcut ca în România să prindă rădăcini ideea violenţei, ilegalităţii, libertinajului sexual, terorismului, crimei organizate, drogurilor etc., în loc să prindă ideile occidentale sănătoase, cum ar fi respectul pentru lege, disciplină în muncă, competiţia corectă, responsabilitatea civică etc. Neplăcut este faptul că aceste fenomene se accentuează pe zi ce trece de către procesul complex al globalizării.

În fond, ce este globalizarea ?

Globalizarea reprezintă procesul complex de multiplicare a legăturilor şi interacţiunilor dintre statele ce compun sistemul mondial. Acesta are două dimensiuni:

-o dimensiune spaţială (pe orizontală), în sensul că cuprinde toate domeniile vieţii sociale: economic şi financiar, tehnic, politic, social, cultural, militar, ecologic, etc., coloana vertebrală a acestui proces constituind desigur globalizarea economică;

-o dimensiune de intensitate (pe verticală), în sensul intensificării nivelurilor de acţiune ale acestui proces.

Aceasta înseamnă că evenimentele, deciziile şi activităţile desfăşurate într-o parte a lumii au consecinţe semnificative pentru indivizi şi comunităţile aflate la mari distanţe una de alta.

Dacă în anii ’70 acest proces complex se vehicula sub denumirea de postindustrializare, începând din anii ’90 se foloseşte termenul de globalizare, care ne face să înţelegem mai bine coordonatele tranziţiei omenirii spre mileniul III.

Ce trebuie să facă ortodoxia în faţa acestei realităţi ? Ortodoxia trebuie să lupte din toate puterile împotriva „desfigurării” creştinismului prin amestecul său cu tot felul de doctrine orientale sau occidentale impuse şi care pot fi uşor asimilate de un public superficial şi dezorientat.

Lupta pentru puritatea creştinismului ortodox trebuie să aibă în linia întâi adevăraţii preoţi ortodocşi. Credem că nu ar fi lipsit de interes ca fiecare preot să fie „acreditat” în parohia lui, periodic, măcar odată la doi ani, printr-o anchetă de opinii făcută în rândul enoriaşilor săi. Prima invalidare a comportamentului şi curăţeniei sale morale şi spirituale ar trebui să echivaleze cu un prim avertisment colectiv sever, iar la a doua invalidare ar trebui să echivaleze cu plecarea sa din parohie.

Numai astfel ortodoxia poate rămâne principalul argument identitar al conştiinţei românilor, fără a nega posibilitatea şi necesitatea însuşirii adevăratelor valori ale

civilizaţiei occidentale, dar respingând ferm atât atitudinile ultranaţionaliste cât şi pe cele izolaţioniste. Dacă nu vom proceda aşa, nu ne vom putea alinia procesului de globalizare, ci vom acţiona împotriva acestuia şi atunci globalizarea va trece peste noi, transformându-ne în victimele ei.

În acest context, autorul îşi propune o serie de întrebări la care dă şi o serie de soluţii pertinente şi foarte îndrăzneţe, căutând să iasă mai mult din cotidian. Aceste soluţii ar trebui cunoscute şi analizate urgent de mai marii Bisericii Ortodoxe Române.

Ortodoxia românească nu are nevoie de preoţi colaboraţionişti cu schimbătoarea putere politică, ci de preoţi demni, care să ceară puterii politice să respecte şi să sprijine Biserica, spre binele întregii societăţi.

Biserica nu trebuie să lipsească, prin reprezentanţii ei, din zona legislativului, deoarece altfel va fi marginalizată. În istoria neamului românesc nu a existat domnitor care, atunci când a luat decizii importante pentru ţară, să nu se consulte cu Mitropolitul său.

Este necesar ca, paralel cu integrarea europeană, Biserica să-şi facă o Strategie pe termen mediu şi lung de menţinere şi consolidare a ortodoxiei române. De ce oare nu am putea vorbi chiar de un „model ortodox românesc" precum şi de o „politică ortodoxă românească"?

Integrarea europeană, ca proces component al globalizării, se face nu numai economic şi financiar, ci şi spiritual, deci cu tot cu moştenirea istorică a Ortodoxiei. De ce atunci să nu existe o normalitate a Bisericii la fel ca normalitatea Statului ? Poate oare Statul să-şi stabilească o strategie culturală fără colaborarea cu Biserica ? Poate Statul să nege importanţa şi puterea Bisericii în societate ?

A venit timpul unui parteneriat strategic Biserică-Stat pentru menţinerea ordinii divine în ţară, deoarece este imposibil să gândim viitorul fără ca oamenii să fie liberi pe dinăuntru. Acesta nu înseamnă că Biserica trebuie să intre

sub tutela Statului şi nici invers, ci pledăm pentru o acţiune concertată a acestora în folosul Ortodoxiei.

Astăzi asistăm în lume la o „globalofobie", lucru ce a generat o adevărată „isterie a globalizării cu orice preţ". În acest context apar aberante tendinţe de nivelare şi standardizare a culturilor, de desfiinţare a naţiunilor şi de unificare a religiilor. Pentru evitarea acestei anomalii autorul militează ca Statul să colaboreze strâns şi continuu cu Biserica.

Ne aflăm, aşadar, în faţa unei cărţi de o dimensiune modestă, dar plină de idei noi şi îndrăzneţe, precum şi în faţa unui autor înţelept, care trăieşte realitatea zilei de azi, dar îşi face timp spre a putea cugeta la viitor. Cât de adevărată este în acest caz vorba românească, care spune că „înţelepciunea fără a cuteza este ca şi cutezanţa fără a cugeta".

Nu filozofia îl face pe fizicianul teolog Dumitru Grigore un om înţelept sub soare, ci mintea sa cea sănătoasă, câştigată cu multă sudoare. În sufletul său curge un veşnic izvor de însănătoşire a lumii de azi, lucru dovedit în ultimul timp şi prin expunerile şi intervenţiile sale în cadrul Comisiei de Cibernetică a Academiei Române, al cărei membru titular este, iar mângâierea lui constă în aceea că dacă nu i-a izbutit un lucru, încearcă să facă altul mai bun.

Cel mai bun lucru pe care îl poţi face părinte Dumitru Grigore este să lupţi neobosit pentru ca, ceea ce ai preconizat în această originală şi interesantă carte, să şi împlineşti.

Dumnezeu să te aibă în pază !

Bucureşti,
Septembrie, 2001

Prof. univ. dr. Marius Băcescu
Membru titular
al Academiei Oamenilor de Ştiinţă
din România

ARGUMENT

Niciodată, în decursul istoriei sale, Biserica nu s-a aflat în faţa atâtor transformări politico-sociale, asemenea acestora de la început de mileniu III. Pe fondul unui impact sever al progresului tehnico–ştiinţific, viaţa creştinilor pare să se desfăşoare pe alte coordonate spirituale. Era sateliţilor artificiali, super-cibernetizarea, tehnologia informaţiei, aduc pe lângă progresul incontestabil, tare spirituale îngrijorătoare. Accesul nelimitat la informaţie în orice moment, pe orice meridian, face ca lumea să se cunoască mai bine, dar dependenţa de produsul artificial înstrăinează, perverteşte şi alienează. Oferta lumii occidentale, frământată ea însăşi de neîmpliniri spirituale, loveşte cu violenţă sufletul creştinului de pe meleagurile mioritice. Constrâns financiar, determinat să gireze cu votul său regimuri politice de la care speră zadarnic rezolvarea greutăţilor împovărătoare, creştinul român mai are însă o nădejde. Şi nădejdea aceasta, lăsată moştenire din tată în fiu, îl ţine treaz şi truditor, ospitalier şi îngăduitor.

Nădejdea creştinului ortodox în Dumnezeu este avuţie naţională. Este un avut spiritual împlinit într-o bună lucrare de veacuri în Biserica Neamului. Nădăjduind în Dumnezeu, creştinul preţuieşte Biserica. El ştie că în lumea asta tulbure, plină de neajunsuri şi provocări, doar Biserica Strămoşească îi poate garanta că ce este bine, e bine şi ce este rău, e rău, deoarece la acest început de mileniu marele pericol este tocmai răsturnarea din temelii a sistemului de valori.

Generaţia tânără trăieşte astfel una dintre cele mai perfide manipulări. Oferte pseudoculturale străine de spiritul creştin fac breşe severe în sistemul de învăţământ instituţionalizat, permanentizând pericolul decadenţei morale, sub masca satanică a modernităţii.

Sub pretextul schimbării cu orice preţ, reforma pare să aducă doar înstrăinare spirituală, decadenţă morală, oportunism, corupţie, pervertire.

Pe fondul tuturor acestor dezechilibre şi alienări sociale, este imperios necesar ca Biserica Ortodoxă Română să-şi formuleze STRATEGIA PENTRU MILENIUL III, o strategie de profundă implicare în actul de asanare morală a societăţii, de implicare integrală în viaţa acesteia ca factor de călăuzire morală, de conciliere, de vindecare spirituală, de speranţă.

*

Responsabilitatea de preot ortodox, dar şi aceea de cetăţean, m-au determinat să expun în partea a doua a lucrării de faţă soluţii concrete la o serie de probleme concrete ce privesc viaţa noastră creştină.

Dacă aceste soluţii, alături de altele, care, nu mă îndoiesc, există în mintea şi sufletul multor români creştini, vor fi structurate într-un program, iniţiat şi aplicat de Biserica Ortodoxă Română pe durata acestui prim sfert de veac, vom mai putea vorbi prin anul 2030 despre o Românie ortodoxă, de la care Europa va avea în continuare ce să înveţe. Dacă însă, din prea multă sfială sau indiferenţă, din lipsă de atitudine ne vom lăsa cotropiţi de pseudocultura cu care suntem agresaţi de mai bine de zece ani, în numele unei integrări, dealtfel propusă perfid şi înţeleasă prost, să ne aşteptăm ca însăşi obârşia noastră creştină să fie contestată, ideea de popor, de neam românesc să pară ridicolă, să ne aşteptăm ca orice manifestare religioasă, fie ea şi o pioasă închinare dinaintea unui locaş sfânt, să fie admonestată şi incriminată drept dovada unui fundamentalism religios. Şi cine ştie, dacă Thierry Meyssan are dreptate, poate *cineva*, peste ocean, de la pupitrul de monitorizare a lumii, ne va acuza chiar de acţiuni teroriste şi va ordona să fim lichidaţi pe rând. Aşa, „din greşeală”…

Autorul

PARTEA ÎNTÂI

Creştinismul ortodox şi iminenţa globalizării

1 BISERICĂ SI STAT

1.1 RELIGIA ŞI STATUL – O ANALIZĂ SOCIOLOGICĂ

a. Charismă şi autoritate. Preotul.

Dacă vom aborda din perspectivă ştiinţifică problema religiei şi rolul ei fundamental în devenirea societăţii umane, vom constata că toate tipurile de autoritate religioasă se întemeiază pe ideea de *charismă* şi pe cea de *autoritate*. În istoria şi sociologia religiilor, termenul charismă este atribuit definitiv, deplin, creştinismului. În afara spaţiului semantic creştin, el, ca termen, mai poate fi întâlnit sub forma uzuală: *donatinum* sau *charisma*[1], numind o donaţie de bani a unui rege sau împărat cu ocazia încoronării sau a sărbătoririi zilei sale de naştere. Ca dar gratuit (*charisma*) se opunea *opsoniei* (salariului de soldat). Găsim, dealtfel, sensul de „dar" dat *charismei* în vechile papirusuri. Sensul delimitării a două categorii: dau înţelesul de *apo agorasias* pentru avutul dobândit prin cumpărare faţă de apo *charismatos*, care însemna avere primită „în dar"[2]. Consacrarea definitivă a charismei ca termen creştin o vom întâlni, însă, în Noul Testament, unde va desemna *„darul harului"*. Vom vedea că Sfântul Apostol Pavel împărţea romanilor Charisma – „dar duhovnicesc" (*Romani*, 1, 11), cerându-le să râvnească *charismata* (harurile vieţii creştine). Un exemplu explicit: „plata păcatului este moartea, dar *charisma* lui Dumnezeu este viaţa veşnică"[3], cu sensul de harul şi iertarea lui Dumnezeu.

De asemenea, chemările Sfântului Apostol Petru adresate celor mulţi de a se sluji unii de alţii după propriul lor dar (propria lor *charismă* dată de Dumnezeu) trimit direct la sensul de înzestrări naturale pe care fiinţa umană le posedă (ca dar al lui Dumnezeu).

Dealtfel, *charisma* semnifică „darurile speciale care pot fi exersate în serviciul Bisericii“: profeţie, slujire, învăţare, milostivire, vorbire în limbi etc., „întreaga idee de bază a cuvântului este aceea a unui dar gratuit şi nemeritat, ceva ce vine din harul lui Dumnezeu şi care nu ar fi putut să fie niciodată realizat, obţinut sau posedat prin efortul propriu al omului“[4].

Interesant este faptul că, în exercitarea *autorităţii, charisma* joacă un rol determinant. Max Weber foloseşte pentru prima dată termenul de charismă în limbajul sociologic pentru a desemna puterea de a exercita *autoritatea* asupra celorlalţi. Vor fi implicate, aici, pe de o parte, emoţia şi afectivitatea, în latura „charismei personale“ şi raţiunea, pe de altă parte, în latura funcţiei, metodei urmate [5].

Autoritatea este pusă în legătură cu termenii greceşti *autos* (proprietate), *autores* (cei care aveau dreptul de proprietate) şi *autoritas* (domeniul însuşi al proprietăţii) – la Giambattista Vico, în *Ştiinţa umană*.

Pierre Grimal (*Civilizaţia romană*) transferă şi apropie pe *auctoritas* de augur – adică acela care interpretează voinţa zeilor şi are ultimul cuvânt, deci **autoritatea deplină**. Hannah Arendt (*Ce este autoritatea?; Criza culturii*) corelează latinescul *auctoritas* cu *augere*, cu sensul de *a creşte.* Cel care are *autoritatea* creşte continuu. La Titus Livius (*Ab urbe condita*) autoritatea ctitorului Romulus este un semn al voinţei celeste, nu şi al puterii sacre, *autoritatea* (vocea *daimon*-ului) doar inspiră, aprobă sau respinge, ea nu are însemnele depline ale puterii. Însă conceptul de *autoritate deplină* îl vom întâlni, pentru prima oară, la Edward Schils, care susţine că orice societate cuprinde „un centru simbolic care modelează mentalităţile, credinţele şi comportamentele“. Necuantificabil, nelocalizabil spaţial, ultim şi ireductibil, acest centru simbolic se subsumează sacrului. Datorită lui este posibilă o anume „religie socială“. Acest centru simbolic, luând chipul unei persoane sau al unui grup elitist, va exercita autoritatea totală asupra celorlalţi, acţionând la nivelul inconştientului [6].

Autoritatea şi *charisma* pot sta sub semnul *autorităţii totale*. Vom discerne, astfel, o *autoritate charismatică*, a cărei legitimitate

stă, însă, în deplina credinţă în puterea revelaţiei. Figura tipică a patriarhului, spre exemplu, dă autorităţii caracterul tradiţional (*autoritate tradiţională*), prin valorile impuse de tradiţie şi respectul sacru faţă de acestea. Când exponenţii sociali recunosc liber legitimitatea funcţiunilor şi documentelor sociale, avem în vedere ce-a de-a treia formă de autoritate – *autoritatea legală*, caracteristice acesteia fiindu-i birocraţia şi funcţionarul organizaţiei birocratice. Cele trei tipuri de autoritate fuzionează, rămânând mereu într-un raport dinamic de substituire, şi ne aşteptăm ca tipul de *autoritate charismatică* să devină tradiţional. Astfel, tradiţia devine ea însăşi dinamică, alcătuită din forme şi evaluări permanente. Acest dinamism imprevizibil conferă autorităţii statutul de sursă de ordine în societate, şi nu neapărat de constrângere. Sensul invers conferă, prin comunitate, legitimitate autorităţii. Stăpânirea, deci, are, pentru ea, nevoie de forţă, dar şi de legitimitate.

Există un caz special, privilegiat, remarcat de sociologia religiilor, grupul social care deţine monopolul puterii recunoscute, legitime, anume acel grup birocratic întemeiat pe posesiunea lucrurilor sacre. Despre acesta, C. Noica afirmă că avem de-a face cu o formă sublimă a posesiunii: aceea a posesiunii fără proprietate.

Ce este, deci, *autoritatea? Lucru, proprietate* sau *relaţie*? *Autoritatea* ca *relaţie* include şi celelalte două ipostaze. Doar sacrul are *autoritate supremă* şi aceasta este atribuită de către divinitate nemijlocit. Ea va fiinţa numai în relaţie cu absolutul divinităţii. În fenomenologia acestui tip de autoritate diferenţiem între *autoritatea epistemică* (bazată pe cunoaştere şi ştiinţă) şi *autoritatea deontică* (care vine din imperativ, din urgenţă) – neaplicabilă tipurilor religioase. În timpurile moderne, privilegiul *autorităţii epistemice* îl are, totuşi, Biserica[7], iar, în manifestare particulară activă, *preotul misionar*.

Numirea acestui tip de autoritate (*preotul*) depăşeşte orice tradiţie umană şi orice consacrare profană. „Puterea sacerdotală este insuflată de Hristos celor doisprezece apostoli“ (Paul Evdokimov)[8]. Astfel, Iisus Hristos instituie preoţia creştină

după cum găsim la *Ioan* 15, 16: *„Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi şi v-am rânduit“*. Aceeaşi realitate sacră a preoţiei ne relevă şi alt text, care vorbeşte despre preoţia *„fără tată, fără mamă, fără spiţă de neam“* (*Evrei*, 7, 3).

Tradiţia noastră creştină ne înfăţişează două tipuri de preoţii. Prima, *preoţia împărătească*, e reprezentată de Mântuitorul însuşi, consacrarea acesteia fiind făcută prin ungere. „Hristos este singurul preot prin ungere“, spune Paul Evdokimov. Ceilalţi sunt preoţi prin *hirotonire*.

Sociologic vorbind, „autoritatea preotului depinde de charisma funcţiei sale“ (Joachim Wach). Aceasta survine în urma consacrării. Preotul devine, astfel, un mediator între Dumnezeu şi om, mijlocindu-şi legătura totdeauna sub semnul *instituţiei sacerdotale*, deci, a Bisericii [9].

b. Religie şi societate

Religia este experienţa sacrului. De aici şi caracterul obiectiv al experienţei religioase, care se opune teoriilor psihologice, conform cărora experienţa religioasă ar fi pur subiectivă (iluzorie). „Energia creatoare religioasă este inepuizabilă“[10], ea tinde necontenit spre deplinătate. Experienţa „religioasă“, autentică, se obiectivează prin mai multe moduri, însă o interpretare adecvată a ei nu se poate face decât printr-o analiză a experienţei interioare. Este nevoie de clarificarea unei fenomenologii a diferitelor manifestări ale experienţei religioase, este nevoie, deci, de o hermeneutică a limbajului religios, fondată pe un studiu empiric, fenomenologic, comparativ. Notăm că s-a demonstrat inter-relaţia dintre diferitele sisteme obiective de cultură (dreptul, arta, ştiinţa etc.) şi religia, pe de o parte, cu organizaţiile corespunzătoare ale societăţii (state, naţiuni etc.), şi Biserica, pe de altă parte. Cele mai moderne interpretări confirmă că „analiza unei culturi date nu implică numai studiul doctrinelor teologice, al miturilor sau ritualurilor care servesc drept mijloace de descifrare a atitudinii religioase, dar implică, în mod necesar, cercetarea adevăratei atmosfere şi studiul atent al atitudinilor

generale pe care le ilustrează expresia integrală a vieţii respectivei culturi“[11].

În general, atitudinea individului faţă de societate şi influenţa religiei asupra relaţiilor şi instituţiilor sociale depind, în mare parte, de spiritul de care sunt pătrunse doctrinele, cultul şi organizarea grupului religios. Experienţa religioasă se răsfrânge, cu implicaţii clare, asupra instituţiilor de bază, cum ar fi căsătoria, familia, rudenia sau statul. În consens cu acestea, se formulează idealul unei societăţi. Acesta, însă, nu reprezintă decât un singur aspect al interacţiunii dintre religie şi societate. Formele de manifestare religioasă vor suferi, după cum vom vedea, influenţe şi schimbări foarte profunde, cauzate de forţele sociale care acţionează din exterior.

c. Religia şi statul

Naşterea statului. Un studiu sociologic complet presupune examinarea relaţiilor reciproce dintre religie şi societate la toate nivelurile. Însă, trebuie precizat ansamblul de elemente definitorii care validează apariţia unui stat. Statul va presupune, deci, un teritoriu, un popor, o guvernare suverană. În general, migraţiile, războaiele, cuceririle, asupririle au ajutat la crearea statului, ajutând, totodată, la procesul de stratificare politică şi socială şi, nu în ultimul rând, etnologică.

Altfel, „tranziţia de la statul primitiv la o viaţă culturală superioară este perioada în care plugul devine o unealtă economică; distincţia dintre cele două stadii este marcată politic de către stat“ (Richard Thurnwald)[12].

Guvernare spirituală, guvernare seculară. De-a lungul timpului, religia s-a dovedit a fi una dintre cele mai eficiente forţe de unificare în stat, dar ea, după cum s-a văzut, s-a putut şi revolta împotriva statului atunci când a fost persecutată. Deoarece ordinea socială şi politică pe care statul o creează nu este arbitrară, ci se bazează pe principii religioase statice, statul este obligat să se conformeze exigenţelor religiei[13]. Acolo unde sunt sfidate principiile religioase, statul are serioase probleme sociale. O identitate între guvernarea seculară şi cea spirituală

găsim, însă, doar la statele primitive, unde puterea care guvernează este investită cu o autoritate supremă şi unică.

Primele state creştine au fost întemeiate atât în teorie, cât şi în practică pe legi care îşi trăgeau autoritatea din Revelaţia divină şi, din acest motiv, erau privite ca fiind în armonie cu aceasta. Ele au primit, însă, dubla moştenire a dreptului greco-roman şi a ideilor din Vechiul Testament. Legea statului se află, deci, în interiorul religiei.

Deşi nu există o separare reală între guvernarea seculară şi *guvernarea religioasă*, în practică au existat diferenţe între purtătorii de cuvânt ai statului şi reprezentanţii religiei. Vom găsi, însă, conflicte serioase atunci când organizaţia religioasă capătă amploare, când influenţa şi puterea funcţionarilor religioşi creşte. Acum apare problema definirii competenţelor şi a stabilirii autorităţii supreme în problemele spirituale şi cele seculare. Problemele în discuţie sunt, de regulă: proprietatea, rangul, educaţia, jurisdicţia etc. Exemple concrete le putem găsi în istoria regatului Israel, în istoria Indiei, Egiptului, Bizanţului, în aceea a Europei Occidentale din Evul Mediu etc.

Identitatea statului şi a cultului. Un prim stadiu va fi caracterizat prin identitatea grupului secular cu cel religios. Statul este integrat prin cultul comun şi printr-un şef, care are şi atribut de intermediar între zei şi supuşi.

Al doilea stadiu, din cauza dezvoltării complete a guvernării şi a organizării culturale, va fi marcat de o independenţă pronunţată a statului faţă de cult. Uneori, cultul va avea o anumită autonomie. Astfel, influenţa, puterea şi autoritatea şefului religios se pot face simţite nu numai în sfera religioasă, ci şi în sferele politică şi culturală. De menţionat că, în acest stadiu, nici religia, nici statul nu au, în principiu, o valoare universală. Ele sunt suprapuse din punct de vedere etnic, regional şi naţional. Se manifestă tendinţa de cristalizare şi unificare. Totuşi, nu până acolo încât centrul religios să devină şi centrul politic. Rezultă, practic, un dualism latent, care nu poate fi neglijat.

Un alt stadiu îl reprezintă o emancipare bruscă sau graduală a puterii seculare. Apare, treptat, o separare între religiile publică şi privată. Şeful guvernării are de ales între a restrânge puterea şefilor religioşi (aceasta producând, practic, prima separare între Biserică şi Stat) sau, dimpotrivă, să stabilească un control şi o dominaţie a statului asupra activităţilor religioase.

Menţionăm, aici, şi situaţia în care statul oferă monopol unei forme de credinţă, respingându-le violent pe celelalte.

Creştinismul.

După împăratul Constantin cel Mare, până la Valentin, Valens şi Teodosiu, adoptarea creştinismului ca religie de stat în Imperiul Roman antrenează o serie de măsuri luate de împăraţii succesori. Bizanţul şi Roma devin cele două centre religioase şi politice ale lumii creştine. Ca urmare a accesului la putere al regilor franci şi formării acestei monarhii, apare statul creştin din Occident. De cealaltă parte, prin introducerea creştinismului în ţara slavă, ia naştere statul creştin slav. După ruptura dintre Orient şi Occident, lumea creştină va cunoaşte soluţii diferite la problema Bisericii şi a statului.

Soluţia orientală. În mod firesc, Bizanţul moşteneşte de la Roma ideea unei strânse legături între *sacerdotium* şi *imperium*. Justinian conducea Biserica la fel ca pe un departament al statului. *Jus publicum* conţinea jus sacrum. Asistăm la tentative ale patriarhilor de a limita sau împiedica intervenţia împăratului în materie de credinţă şi disciplină ecleziastică. Împăratul bizantin rămâne, totuşi, un protector al credinţei.

Occident. Evul Mediu. O primă perioadă cuprinde epoca originii şi dezvoltării comunităţii creştine, constituirea Bisericii, formularea teoretică a principiilor sale, apoi persecuţiile la care va fi supusă de stat. A doua perioadă (325). Adoptarea cultului creştin ca religie de stat şi împărţirea lui în două imperii (395). Se extermină gradual cultele păgâne şi alte culte importante. Disputele de natură dogmatică din interior duc la dizidenţă. Apar statele germane. Se pun fundamentele concepţiei despre un *jus ecclesiasticum*, care, utilizând metodele jurisprudenţei romane, va

reglementa şi defini constituirea *Civitas Christiana*[14]. O a treia perioadă începe din timpul carolingienilor şi ţine până la sfârşitul secolului XIV. Este perioada luptei Bisericii pentru autoritate. Conflictul se accentuează, ajungând la paroxism în lupta dintre papi şi împăraţii romano-germanici. Papa Grigore al VII-lea va impune societăţii creştine o ordine şi o unitate, care vor cuprinde în interiorul lor Statul şi Biserica, stabilind superioritatea autorităţii spirituale faţă de autoritatea seculară. Creşte autoritatea papei. Distingem trei perioade ale luptei dintre papalitate şi imperiu: prima de la Carol cel Mare la Henric al III-lea, când domină puterea imperială, cea de-a doua însemnând creşterea graduală a autorităţii papale, culminând cu Alexandru al III-lea şi Inocenţiu al III-lea şi al IV-lea, sfârşind cu Bonifaciu al VIII-lea, cu care se inaugurează perioada a treia, caracterizată prin disoluţia internă a hegemoniei papale, schisma şi apariţia statelor naţionale. Apar zorii Renaşterii şi Reformei. Odată cu Reforma se spulberă orice şansă de unificare a Bisericii, se atentează flagrant la autoritatea ei.

Statele europene vor fi puse în situaţia de a alege între trei posibilităţi:

a) loialitate faţă de credinţa tradiţională şi faţă de comunitatea religioasă stabilită (Spania, Franţa, statele italiene);

b) stabilirea unei credinţe reformate ca religie de stat (Saxa, Prusia şi Suedia);

c) refuzul oricărei identificări cu vreunul din culte (Rhode Island din America).

Dar multe state au trecut prin faze variabile. Găsim, în această perioadă, cel puţin cinci tipuri de „stat creştin“:

1) ortodox oriental (Rusia);

2) romano-catolic;

3) reformat;

4) anglican;

5) luteran.

Astfel, Reforma rupe unitatea creştinătăţii provocând naşterea Statului confesional. Unindu-se cu absolutismul, acesta

acaparează întreaga putere, inclusiv cea eclesiastică, lăsând Bisericii numai puterea spirituală, guvernarea conştiinţelor [15].

Nonconformismul religios face să apară două sugestii pentru o nouă soluţionare a problemei religiei-stat. 1) S-a încercat stabilirea unui stat creştin pe principii radical „reformate" (statul „anabaptist" de la Zwickau şi Munster, în statele congregaţioniste din Noua Anglie şi, apoi, în statul quaker din Pennsylvania [16]. 2) S-a separat sfera Bisericii de cea a Statului, realizându-se un contract favorabil atât teoriei religioase, cât şi politicii, pe fondul apariţiei unor noi concepte de toleranţă (ex. în Rhode Island, la Roger William).

Perioada modernă duce la creşterea şi întărirea responsabilităţii religioase individuale şi recunoaşterea acestor drepturi, chiar şi atunci când Statul a ales una sau alta dintre religii. Au fost, deci, favorizate grupurile mici nonconformiste. Secolul XX aduce toleranţă sau indiferenţă faţă de creştinism. Abia acum se poate constata din partea anumitor state trecerea, de la o atitudine mai „tolerantă" sau indiferentă faţă de creştinism, la o atitudine oficial anticreştină. Asistăm, astfel, la un real conflict religios, care însoţeşte criza socială şi politică a timpurilor noastre.

d. Concluzii

Rămâne nerezolvată dar deschisă problema formelor în care Biserica şi creştinii îşi vor împlini devenirea istorică. In faţa invaziei totalitare a Statului de astăzi, urmărim manifestarea unei fundamentale vocaţii non-politice a Bisericii, „tot mai solidară cu conştiinţa umană, oriunde aceasta încearcă să-şi refacă hotarele de libertate şi autonomie pentru a rezista atingerii drepturilor, violării moralei, ocultării religiei"[17]

1.2 BISERICA ÎN STAT

1.2.1 ROLUL BISERICII ÎN CULTURĂ

Pe seama Bisericii s-a pus, în epoca modernă, povara vinei de a fi fost o instituţie obscurantistă, reacţionară, inamică a progresului şi a culturii. S-au invocat pentru aceasta: lipsa de entuziasm a primilor creştini faţă de civilizaţia greco-romană, atitudinea rezervată a monahismului faţă de lume, măsurile regretabile luate de Biserica Catolică împotriva unor străluciţi oameni de ştiinţă, Inchiziţia, neîncrederea Bisericii faţă de tendinţele evolutive ale civilizaţiei moderne, ritmul lent de acomodare cu evoluţia lumii, stagnarea în tradiţie şi, în sfârşit, toate greşelile săvârşite de către Biserică la un moment dat. Toate acestea au grăbit o parte a lumii moderne să prognozeze iminenţa dispariţiei Bisericii, să problematizeze ideea unui postcreştinism deja evident.

Pe de altă parte, sunt, în interior, alţii, care consideră păguboasă o alianţă dintre Biserică şi cultură. Sunt, totuşi, mulţi care cred că Biserica trebuie să se ocupe de cultură.

Într-o primă analiză, ca religie, creştinismul nu are scopuri culturale. „Religia îl leagă pe om de Dumnezeu şi îl orientează către El. Ea afirmă sufletul, nemurirea, vejnicia, viaţa de dincolo. Scopul său nu se limitează la lumea aceasta. Pentru omul religios, (...) lucrul cel mai important este să poată moşteni Împărăţia lui Dumnezeu, Împărăţie care nu este din lumea aceasta“ (*Ioan* 18, 36)[18].

Ca îndeletnicire omenească, cultura este dedicată scopurilor pământeşti ale vieţii, este relaţionată în condiţiile de viaţă, limitată, acaparându-l pe om, prin nevoile, aptitudinile şi aspiraţiile sale de „stăpân al pământului“. Într-o accepţiune mai generală, cultura înseamnă, în fond, civilizaţie. Este o sumă de activităţi care schimbă faţa pământului, condiţiile materiale şi morale ale oamenilor. Prin cultură, omul „elaborează natura, o cucereşte, o organizează, o domină, manifestându-şi capacitatea

de a gândi şi de a acţiona, precum şi măreţia sa, care îl ridică mai presus de toate făpturile de pe pământ“[19]. Nu putem vorbi de progres uman în absenţa culturii. Ea depinde biunivoc de condiţiile naturii pământeşti şi omeneşti.

Astfel, religia îl înalţă pe om la Dumnezeu, iar cultura îl afirmă pe om şi-l apleacă spre pământ. „Religia îl preamăreşte pe Dumnezeu, cultura îl preamăreşte pe om. Religia este transcendentă şi teocentrică, cultura este relativă şi antropocentrică“ (Teodor M. Popescu, *Biserica şi cultura*, p. 216).

Sunt aceste motive suficiente pentru conflictul creştinism-cultură? Desigur, istoria a dovedit-o cu prisosinţă. Astăzi, însă, asistăm poate la cea mai înaltă cotă a acestei crize, implicate fiind, pe de o parte, criza culturii moderne, iar pe de altă parte, criza vieţii religioase. Aceasta s-ar putea înţelege ca o criză a raporturilor dintre creştinism şi cultură, cea mai gravă şi cea mai îngrijorătoare din istorie.

Civilizaţia modernă aduce, incontestabil, progresul, performanţa, dar şi sărăcia spirituală, imoralitatea, înstrăinarea şi, în final, însingurarea. Iată o civilizaţie lipsită de suflet, deficitară, falimentară care „închide lumea sufletului“, lăsând-o deschisă doar pe cea a materiei (Alexis Carrel)[20].

Făcând o trecere succintă în revistă a efectelor unui „progres“ despiritualizat (vicii, crime, sinucideri, droguri, S.I.D.A., afaceri murdare, prostituţie etc.), vom constata, de fapt, întoarcerea într-o altă formă de barbarie, de lipsă de cultură – o formă de barbarie situată pe un plan superior al spiralei devenirii istorice, adică mult mai violentă şi, evident, mult mai periculoasă. „Omul natural, rob al necesităţii, triumfă asupra omului duhovnicesc“ (Berdiaev)[21]. Avem, deci, o nouă specie de primitivism, un nou păgânism. Acest „primitiv“ şi „păgân“ îşi creează idoli cibernetici, are cultul hedonismului – al plăcerii excesive, al satisfacerii poftelor sale exclusive –, cultul forţei, cultul egoismului şi al lipsei de scrupule, al câştigului cu orice preţ! Niciodată lumea n-a trăit într-o mai cumplită dezordine morală. Aceasta, inevitabil îi va aduce şi multă suferinţă. Remediul ei nu poate fi, mai ales acum, decât Biserica, sistemul de

valori morale creştine, **autoritatea morală a Bisericii.** Ce poate să facă Biserica Ortodoxă ca să preîntâmpine decăderea propriei sale culturi, ameninţată de o formă de agresiune axiologică ce provoacă decăderea morală a propriilor credincioşi? Tocmai la întrebarea aceasta vom formula, pe parcursul prezentei lucrări un răspuns, sperăm, convingător şi realist.

Creştinismul slujeşte nevoilor sufleteşti, deci, prin aceasta el, poate sluji culturii. El trebuie să fie prezent ca lucrare acolo unde căderea este profundă şi nu se mai întrevăd soluţii. Ca religie, creştinismul are dogme, în care crezând, pe care împlinindu-le, îţi poţi corecta viaţa, te poţi ridica din nou. Creştinismul este religie morală, el are soluţii clare de îndreptare, transformatoare, formative. El poate conferi vieţii un sens superior, nobil, curat. Prin Hristos, creştinismul arată calea cea adevărată: „*Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa*" (*Ioan*, 14, 6).

Creştinismul este, deci, religie culturală prin excelenţă. Principiul său cultural este de ordin moral[22]. O cultură fără morală este o cultură a pierzaniei, o cultură antiumană, o cultură a satanei. Cultura care nu vizează educaţia sufletului este non-cultură. Nu întâmplător se spune „sufletul culturii este cultura sufletului" (A. Rademacher, în *op. cit.*, pag. 220).

Religia mântuirii cultivă şi ridică omul. Îi conştientizează faptul că Împărăţia promisă de Dumnezeu se află, deja, în el. „*Căci, iată, Împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru*" (*Luca*, 18, 21). „Dacă Evanghelia nu este un program cultural, ea este, în schimb, ceva mai măreţ şi mai necesar culturii umanităţii: este spiritul însuşi al culturii, sufletul unei culturi cu adevărat superioară, armonioasă, binefăcătoare, sufletul unui program al culturii, sufletul culturii sufletului"[23]. Astfel, „duşmanul" culturii devine salvatorul culturii. Biserica a salvat vechea cultură greco-romană de la pieire, când năvălirile barbare îi ameninţau existenţa, transformând-o în spiritul ei, promovând-o în Evul Mediu şi transmiţând-o lumii moderne. Deşi, acum, e marginalizată, desconsiderată de cultura modernă cu toate tendinţele sale păgâne, Biserica a rămas lucrătoare peste timp chiar în această fază, prin ideile sale morale, prin instituţiile

sociale cu care a înzestrat omenirea în timp. Biserica este gata să-şi releve, din nou, drepturile sale asupra culturii şi aceasta nu se poate împlini decât numai prin autoritatea ei morală. Numai astfel va asigura din nou culturii şi umanităţii asistenţa binefăcătoare şi mântuitoare a Creştinismului. Prin autoritatea sa morală, Biserica trebuie să creştineze din nou cultura[24], cultivând din nou ideea autorităţii divine, ierarhia valorilor, simţul moral, ea trebuie să trateze cultura modernă ca pe o cultură preponderent păcătoasă şi bolnavă.

Dealtfel, n-ar fi decât manifestarea unei redimensionări fericite a relaţiei genetice pe care religia şi cultura par să o cultive ontologic. Poate de aceea Nikolai Berdiaev concepe cultura doar în raport genetic faţă de cult: „Cultura e legată de cult, ea e rezultatul diferenţierii şi al extensiunii cultului. Cugetarea filosofică, cunoaşterea ştiinţifică, arhitectura, pictura, sculptura, muzica, poezia şi morala – totul e cuprins în cultul Bisericii, organic şi integral, sub o formă nediferenţiată“[25].

Biserica va readuce, astfel, pe om prin preocupările lui la întâia sa cinste, aceea de a fi colaborator al lui Dumnezeu. „Măsura în care el înţelege această colaborare o dă finalitatea sau sensul care se desface din faptele şi operele lui“[26], iar această idee va fi precizată sublim de către Sfântul Apostol Petru când zice: „*Dacă vorbeşte cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; dacă slujeşte cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu, pentru ca întru toate Dumnezeu să se mărească prin Iisus Hristos*“ (Petru, I, IV,11).

N-ar fi, deci, demersul Bisericii unul de compromis, unul care i-ar fi fatal. Nu prin negarea culturii se poate mântui creştinismul. Biserica trebuie să trezească în inimi adevărul că tot ce a acumulat cultura este comoară pieritoare pe care „molia şi rugina o strică“ (*Matei*, 6, 19), că viaţa este mai mult decât hrana şi trupul mai mult decât îmbrăcămintea (*Matei*, 6, 25). Biserica nu poate crea o nouă ştiinţă, o nouă tehnică, o nouă industrie, dar poate pregăti savanţi, artişti şi scriitori creştini, industriaşi, comercianţi, economişti, funcţionari creştini (Teodor M. Popescu,

op. cit., p. 228). În acest fel înţelege Biserica spiritul vremii, iar cultura acceptă monitorizarea corectivă a Bisericii.

„Biserica trebuie să readucă cultura către Dumnezeu, să facă din ea un omagiu adus Creatorului şi Mântuitorului omenirii. Este datoria oricărei Biserici demne de misiunea socială“[27].

1.2.2 BISERICA ORTODOXĂ ÎN CONTEXTUL CULTURAL CONTEMPORAN

Este un fapt evident că, fără a cunoaşte bine contextul cultural al ascultătorilor, fără a cunoaşte mentalităţile şi problemele lor, nu se poate ca mesajul evanghelic să găsească ecoul cuvenit în mintea acestora[28]. Cultura contemporană exercită o influenţă decisivă asupra credincioşilor prin intermediul mijloacelor de comunicaţie în masă şi poate constitui, din acest punct de vedere, atât un avantaj, cât şi un obstacol real în calea lucrării Bisericii. Asistăm, din păcate, astăzi, la efectele unei culturi europene din ce în ce mai secularizate, o cultură care, aşa cum arătam anterior, tinde să-l elimine pe Dumnezeu din realitatea creaţiei Sale, o cultură care ajunge, iată, să afirme prin filosofii săi că nu Dumnezeu l-a creat pe om, ci omul l-a creat pe Dumnezeu (Feuerbach, Nietzsche). Când lumea apare ca o maşină care funcţionează prin ea însăşi, atunci este exclusă orice intervenţie a lui Dumnezeu din creaţie. Dumnezeu este izolat într-o transcendenţă inaccesibilă. Aceasta produce în sufletul omenesc vidul spiritual pe care încearcă să-l compenseze prin consum de alcool, droguri, prin violenţă şi sex, prin exacerbarea instinctuală predată, apoi, sectelor, care o vor coborî în confuzie şi dezorientare. „Omul modern poate decreta moartea lui Dumnezeu, dar nu Dumnezeu este mort, ci omul fără Dumnezeu moare asfixiat în necropola propriei lui imanenţe, golit de adierea eternităţii“[29]. Să ne adâncim nepărtinitor în miezul filozofiei europene, al ştiinţei, politicii, culturii, civilizaţiei europene, ne îndeamnă Părintele Iustin Popovici, şi „veţi vedea cum acestea L-

au asasinat pe Dumnezeu şi nemurirea sufletului european. Iar dacă vom medita serios la tragedia istoriei umane, se poate observa că asasinarea lui Dumnezeu sfârşeşte, totdeauna, prin sinucidere. Amintiţi-vă de Iuda, care, la început l-a ucis pe Dumnezeu, iar, după aceea, s-a autodistrus, şi aceasta are să fie o lege inevitabilă în istoria planetei noastre" (Arhimandritul Iustin Popovici, *Biserica şi Statul*, Schitul Sf. Serafim de Sarov, 1999, pag. 37).

Această cultură europeană, odată adoptată de popoarele ortodoxe, va produce adevărate mutaţii în sufletele slabe. Mulţi învaţă, deja, că Biserica este inutilă. Spiritul laic, resimţit din ce în ce mai acut în zone influente ale societăţii, vine să întărească această concepţie periculoasă.

Spre deosebire de Bisericile apusene, Biserica Ortodoxă are, însă, un alt context politic, social şi cultural. Ea a reprezentat, în cadrul Statului, cea mai importantă şi mai venerabilă instituţie culturală, a cultivat limba naţională, a creat o întreagă literatură, a avut o artă a sa, a întemeiat o mare utilitate socială şi naţională, a fost o adevărată şcoală pentru popor, l-a educat, i-a insuflat o pietate specifică, virtuţi speciale care sunt zestrea oricărui popor ortodox. Nici o altă Biserică nu a făcut atât de mult pentru cultura naţională a poporului, nu a dezvoltat, într-o asemenea măsură, simţul milosteniei şi al iubirii creştine ca Biserica Ortodoxă[30].

Prin locul pe care-l ocupă în sânul popoarelor sale, Biserica Ortodoxă continuă să asigure avantajele morale care să-i permită să lucreze cu succes pentru cultura maselor. Dacă, însă, ea nu va profita de acest privilegiu, se va găsi în pericolul de a pierde cârma sub influenţa ideilor nesănătoase importate de aiurea şi care caută să îşi aproprieze sufletul poporului păstorit. Biserica va trebui să reziste în vâltoarea crizei, cu convingerea că acestui popor i-a fost şi pedagog şi îndrumător în zilele tulburi ale trecutului său. Ea trebuie să moralizeze poporul, să cultive sufletele şi să lucreze astfel pentru sănătatea culturii[31].

1.2.3 STATUTUL BISERICII ÎN COMUNISM ŞI POSTCOMUNISM

Biserica în comunism.

Regimul comunist îşi atribuia sieşi o viziune completă asupra vieţii, *in extenso*, îşi atribuia alternativa la învăţătura Bisericii. Se accentuează, insinuant o prăpastie între religie şi ştiinţă, credinţa fiind combătută printr-o susţinută campanie de eliberare a clasei muncitoare de efectele acestui „opium pentru popor". Era, în fapt, punerea în practică a tezei marxiste conform căreia, pentru a elimina sentimentul religios, la nevoie chiar prin violenţă fizică, mai întâi acesta trebuie exclus din peisajul social[32]. Se vor elimina, astfel, toate simbolurile creştine din şcoli, din armată, din spitale, din spaţiul public, prin excluderea profesională a celor care se declarau conştient creştini, deci, ca aparţinând Bisericii. Statul ateu rupe dimensiunile private, se autoinsinuează drept atotcuprinzător, distrugând, din interior, omul vechi, în perspectiva transformării acestuia în omul nou. Spiritul este eliminat definitiv, totul va fi materie, de la cel mai neînsemnat detaliu exterior până la cele mai ascunse gânduri şi sentimente. „Marxismul şi materialismul ştiinţific şi istoric au contribuit în cea mai mare măsură la descreştinarea şi ateizarea societăţii moderne, atrăgând adepţi din rândul scriitorilor şi filosofilor, incitându-i şi încurajându-i să creeze falsa dogmă a unei ştiinţe atotputernice, capabile să explice totul şi să înlocuiască religia" (Calinic, Episcopul Argeşului, *Biserica şi ştiinţa*, în *Păstorul Ortodox*, nr. 1, 1997, p. 16).

Unde va fi opoziţie, se va pune în aplicare reeducarea. Dincolo de spaţiul concentraţionar, pentru a-şi impune propria formă de „religiozitate", Statul comunist îşi va rezerva dreptul de control asupra Bisericii şi cultelor. Va fi etapa de teroare a anilor '50, când mii de oameni ai Bisericilor din România – ortodocşi, catolici, protestanţi etc. – vor fi trimişi în închisori şi lagăre. După această etapă va continua activitatea de control şi îngrădire. Statul va împiedica, pe cât posibil, manifestările religioase, se va implica

în procesul de numire a noi membri în ierarhia bisericească şi în cea a cultelor[33]. Va fi cenzurată literatura teologică.

În perioada comunistă, relaţia dintre Stat şi Biserică nu va fi una de dialog sau de colaborare. Va fi una de separaţie duşmănoasă unilaterală. Controlul Statului comunist a dus la formarea unei vieţi religioase pe două niveluri: în timp ce Statul ţinea sub control ierarhia Bisericii, în acelaşi timp, la nivel parohial şi monahal, va continua fără întrerupere *viaţa liturgică*. Organele de securitate îşi vor face simţită apariţia şi aici. Preoţii, în marea lor majoritate, vor fi supuşi unei chinuitoare presiuni psihologice, şantajului şi constrângerilor de natură socială, în vederea constituirii unor adevărate reţele informative chiar în mijlocul lor şi cu ei înşişi. Altfel spus, unii trebuiau să înmâneze, periodic, ofiţerului de securitate informări despre activitatea colegilor din parohiile vecine, informări care, centralizate şi integrate cu alte informaţii, aveau menirea să asigure un control permanent şi riguros[34]. Deşi, din exces de zel, din slăbiciune omenească, din exagerări carieriste comune naturii umane şi tuturor segmentelor sociale, au existat slujitori ai Bisericii care s-au complăcut timpurilor (şi timpurile or să-i vădească), totuşi, trebuie remarcat că viaţa liturgică va fi pentru Biserică, fără a exagera afirmând acest lucru, *starea de rezistenţă* cotidiană timp de jumătate de secol. „Statul profita de neimplicarea politică sau propagandistică a Bisericii, iar Biserica încerca să scoată cât mai mult din îngrădita ei libertate garantată de către Stat“[35].

Vom găsi, însă, o perioadă de maximă încordare între Biserica Ortodoxă şi regimul ceauşist (1987-1988), atunci când apar planurile de demolare a Dealului Patriarhiei. Dacă aşezămintele Patriarhiei scapă, ca prin minune, nu tot aşa vor sta lucrurile cu Mânăstirea Văcăreşti sau Biserica Enei, cu multe alte locaşuri sfinte sfărâmate sub buldozerele antihriste.

Postcomunismul.

Bilanţul acestei ingrate relaţii Biserică–Stat va fi, în Decembrie 1989, deconcertant. Pe de o parte, Biserica majoritară era acuzată de colaboraţionism, pe de altă parte, ea, Biserica cea

acuzată, nu avea la dispoziţie nici o bază legală pentru promovarea unor relaţii cu noua putere politică, autointitulată democrată. Iată, acum, o speţă de ambiguitate care va dura mai bine de un deceniu. Desigur, noua clasă politică, în fapt aceiaşi oameni care, înainte de 1989, nu au ştiut decât să persecute Biserica, nu puteau să aibă, dintr-o dată, deschiderea, de a intra cu aceasta, acum, în normalitate.

Biserica va asista la un teatru politic care se vrea diriguitor al vieţii creştinilor români. Nu va exista nici un semnal pozitiv, încurajator, referitor la acceptarea Bisericii în zona de legiferare sau pe lângă Executiv cu o reprezentare permanentă, aşa cum este cazul Bisericilor Evanghelică şi Catolică în Germania, pentru a-şi asuma un rol mediator-consultativ, menit să preîntâmpine gafe care pot costa electoral (problema articolului 200; problema legiferării prostituţiei etc.).

Nici chiar fiorosul sultan, năclăit până la gât de sânge de creştin, nu ţinea sfat fără să aibă alături pe Patriarhul creştin, zicea cu mult adevăr cineva. Ineditul gafelor politicii româneşti actuale în raport cu Biserica Neamului, ne face să credem că nu există simţ istoric, că nu se înţeleg mizele puse în joc de noua Europă (ne)creştină, că integrarea în Uniunea Europeană şi în N.A.T.O., cu imperativul ei magic, cere, deja, un tribut de natură spirituală pe care poporul român *dreptcredincios* nu trebuie să-l plătească. Când, axiologic, sistemul moral al unei societăţi (creştine, în esenţă) este violentat, când pe pământul sfinţit de paşii Sfântului Apostol Andrei, sfinţit de jertfe de martiri români, se organizează în numele integrării (?!) un „congres" mondial al homosexualilor la Bucureşti, atunci cu adevărat Biserica Neamului, Misiunea Ortodoxă trebuie să intre în alertă maximă! Spiritul atotcuprinzător şi îngăduitor al Bisericii trebuie să se împlinească într-un spirit al exerciţiului de autoritate morală. Biserica Neamului trebuie să-şi apere copiii, tinerii, bătrânii, pe toţi fiii ei, de violenţa mediatică, de imoralitate, de umilinţă. A privi fără soluţii la apogeul desfrâului pe pământul creştin al ţării, a tolera acţiunile de racolare întreprinse în rândul copiilor defavorizaţi de către misiuni catolice „frăţeşti" (?!) (vezi Misiunea „*PADRI*

SOMASCHI“) nu este în firea şi spiritul Bisericii Ortodoxe. De aceea, mai mult decât chiar în regimul comunist, Biserica trebuie să recurgă la strategii pe termen scurt şi pe termen lung.

Misiunea Ortodoxă trebuie să aibă pachetul ei special de algoritmi pentru a acoperi întreaga desfăşurare socială, să se implice, să vină cu soluţii, să îndrepte, să vindece, să readucă speranţa în casele creştinilor.

1.2.4 MODELE EUROPENE DE RELAŢIE ÎNTRE STAT ŞI BISERICĂ

În România ultimului deceniu se remarcă lipsa unei orientări de principiu privitoare la relaţia dintre Stat şi Biserică. Unii intelectuali autohtoni, unii politicieni post-decembrişti fac referiri şi trimiteri insistente la o ideologie post-modernă, a societăţii lipsite de unitate spirituală. Există o tendinţă, impusă parcă de un stăpân al lumii acesteia, de a se realiza laicitatea absolută, de a se elimina influenţele creştine din societate. Se ignoră, astfel, faptul că Biserica Ortodoxă din Europa de Est se integrează, cu specificul ei, în diversitatea modelelor de relaţie dintre Biserică şi Stat, funcţionabile, deja, în ţările Europei de Vest. Pentru că, în cele cincisprezece ţări ale Comunităţii Europene, funcţionează, deja, trei modele de interferenţă a puterii spirituale cu cea laică. De aceea, cunoaşterea acestora poate contribui la clarificarea coordonatelor contextuale în care un posibil model ortodox, chiar unul românesc ar putea fi statuat. N-ar fi asta, dealtfel, decât o comparaţie, nicidecum o imitaţie, aşa cum arată Radu Preda[36], din a cărui lucidă analiză voi prezenta, succint, în cele ce urmează, modelele europene ale relaţiei dintre Biserică şi Stat:

1. Separaţia radicală sau „modelul francez“. Este aplicat doar în Franţa, Olanda şi, formal, în Irlanda. A apărut ca reacţie la atitudinea catolică în problema cumulului de putere (laică şi spirituală) în mâna papei de la Roma. Acest fapt a dus la o confruntare pe termen lung, producând, în timp, o *teologie a*

politicii şi o *politică teologică*, cu efecte şi implicaţii profunde în raportul generic dintre *sacerdotium* şi *regnum*. Astfel, politicii teologice a Statului îi va fi opusă teologia politică de inspiraţie augustiniană, în virtutea căreia Biserica era chemată să instaureze împărăţia lui Hristos pe pământ. Se va realiza o separaţie radicală, exersată, dealtfel, în politica multor regi din secolele Evului Mediu târziu, prin Revoluţia franceză, care anunţă o separare fără rest a Statului de Biserică[37]. Se remarcă dorinţa de descreştinare a spaţiului public, absenţa sprijinului financiar din partea Statului, regimul privat al studiului teologic, limitarea religiei în şcoli (*Iconoclasmul social*). Biserica găseşte, totuşi, forme de manifestare în domeniul educaţional privat.

Trecând de la o laicitate duşmănoasă, care durează până după cel de-al doilea război mondial, în prezent relaţia Stat–Biserică se caracterizează printr-o laicitate calmă, consecventă ideilor Revoluţiei.

În Olanda, se ajunge chiar la rezultatul unei evoluţii secularizante, la pierderea influenţei catolice şi protestante în societate. Avem un caz clar de stat semi-ateu şi mai mult ca sigur va exista o legătură între acest statut şi numărul îngrijorător de homosexuali, drogaţi, prostituate, etc., din această ţară.

Irlanda recunoaşte prin Constituţie că Biserica Romano-Catolică este leagănul spiritual al majorităţii, dar nu sprijină financiar Biserica.

Realitatea a dovedit că teoria separării radicale, ca expresie a indiferenţei radicale, este impracticabilă la scară mare, cu atât mai mult în ţările Europei de Est[38].

2. Identificarea totală sau „modelul englez". Este întâlnit în Anglia, Suedia, Danemarca, Norvegia şi Finlanda. Statul e una cu Biserica. Parlamentul decide în probleme religioase, Guvernul susţine financiar Bisericile declarate de Stat.

Anglia. Regina e şefa Statului şi a Bisericii. Parlamentul sancţionează legile bisericeşti votate în Sinodul general, Regina numeşte episcopii la propunerea premierului, aceştia devenind membri de drept în Camera superioară a Parlamentului.

Suedia. Biserica luterană – Biserică de Stat. Parlamentul concepe şi aprobă legislaţia bisericească, Guvernul hotărăşte în treburile generale şi particulare ale Bisericii, există un Sinod propus pe considerente politice.

Danemarca. Biserica nu are organe reprezentative. Parlamentul are puteri legislative complete. Conducerea Bisericii este asigurată de regină prin Guvern, la nivel local sunt zece episcopi, numiţi de Stat.

Norvegia. Regele coordonează activitatea pastorilor şi a profesorilor de religie. Parlamentul concepe şi aprobă legislaţia bisericească, Guvernul hotărăşte în chestiuni liturgice. Sunt patru nivele administrative: parohia – nivel local; structura asemănătoare protopopiatelor noastre – nivel superior imediat; eparhia – nivel regional; Sinod, Adunarea consultativă a Bisericii (Parlamentul) – nivel central.

Finlanda. Sistem asemănător celorlalte ţări nordice. Sunt două Biserici de Stat, Luterană şi Ortodoxă. Biserica Ortodoxă finlandeză îşi are rădăcinile în istoria relaţiilor cu Rusia.

Grecia – un caz aparte. Biserica Ortodoxă este Biserică Naţională şi nu una de Stat. Biserica este autonomă în raport cu Statul. Ortodoxia este ancorată în Constituţie, fapt care pune sub incidenţa Codului Penal prozelitismul sectar.

3. Cooperarea distinctă sau „modelul german". Se aplică în Germania, Spania, Italia, Belgia, Luxemburg, Austria şi Portugalia. Este modelul separării şi cooperării. Cetăţeanul şi credinciosul sunt unul şi acelaşi. Constituţia nu precizează separarea Stat–Biserică. Constituţia proclamă angajamentul Statului faţă de toate confesiunile recunoscute de a facilita predarea religiei în şcoli. Fiecare confesiune are dreptul de a încasa impozitul religios, prin intermediul Statului, de la credincioşii săi. Există, astfel, posibilitatea finanţării unui gigant sistem filantropic din resurse proprii şi din sursele Statului. Statul participă, astfel, masiv, la costurile *Diakonie*-ei, prin două principii fundamentate juridic:

– demnitatea umană, valoare de neatins;

– Biserica se angajează uman faţă de toată societatea, indiferent de confesiune.

Statul preia costurile reparaţiilor, renovărilor şi întreţinerii pentru obiectivele monumente bisericeşti. Bisericile, participă alături de Stat, în activitatea de consiliere. Statul desfăşoară acţiuni de informare cu privire la pericolul prozelitismului organizaţiilor cu caracter dubios.

Modelul german are o istorie de un secol şi jumătate. Se remarcă rezultatul unei munci susţinute din partea Bisericii de a responsabiliza Statul. S-a trecut, astfel, de la un drept bisericesc specific la un drept bisericesc în dialog distinct şi echitabil cu dreptul profan[39].

Un posibil model ortodox (modelul post-bizantin)

Este o realitate uşor de înţeles că între modalitatea integrării europene şi relaţia Stat-Biserică există o conexiune mult mai profundă decât cea lăsată să se întrevadă. O ţară nu poate fi integrată doar economic sau militar. De asemenea, o ţară nu se poate integra doar la nivel de lideri, de reprezentare. O ţară se integrează cu întreg efectivul poporului său, cu toate particularităţile sale. Fiind un proces care depinde de rezultatele electorale, integrarea nu poate face, deci, abstracţie de structura cultural-spirituală a masei electorale. De aici, dimensiunea confesională obligatorie a integrării europene. Fără a ţine cont de aceasta, integrarea n-ar fi posibilă, recunoaşterea fiecăruia în valorile puse în comun n-ar exista. Din acest motiv, de câtva timp, funcţionează pe lângă Comisia Europeană un departament special (*Un suflet pentru Europa*), reprezentând Conferinţa Bisericilor Europene, iar la Bruxelles sunt reprezentate, prin birouri proprii, atât Conferinţa Europeană a Episcopilor Catolici, cât şi Patriarhia Ecumenică, Biserica Ortodoxă a Greciei, Patriarhia Rusă şi Biserica Evanghelică din Germania[40].

În mod paradoxal pentru unii, şansele integrării noastre autentice (cu toată identitatea noastră, fără a ne ruşina de noi înşine, fără a copia orbeşte alte modele), depind de asumarea propriului dat spiritual. Dincolo de aceasta, totul este făcut cu de-

a sila, spre trezirea şi exacerbarea discursurilor politice antieuropene.

Trebuie, astfel, înţeles că moştenirea istorică a Ortodoxiei este o parte esenţială a Europei în întregul ei. Iată numai câteva dintre reperele fundamentale între care s-a statuat o dreaptă chibzuinţă patristică (bizantină) în problema relaţiei Biserică-Stat:

– între „*Nu puteţi să slujiţi lui Dumnezeu şi lui Mamona*“ (*Matei*, 6, 24) şi „*Daţi-i dar cezarului cele ce sunt ale cezarului şi lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu!*“ (*Matei*, 22, 21) nu primează nici ura de bani, nici de puterea politică, ci un anumit echilibru necesar şi caracteristic creştinului. El va folosi banul fără să fie rob al acestuia, va asculta de puterea omenească, dar va rămâne în mod absolut ascultător de Dumnezeu. Ascultând de conducătorii vremelnici, creştinul ortodox ascultă de Dumnezeu, care îi îngăduie pe aceştia;

– rostul creştinului este acela de a depune mărturie pentru pronia divină, cea care îngăduie şi stăpânirea vremelnică. De aceea, creştinii se roagă pentru stăpânire şi aceasta nu conferă puterii ei vreo legitimitate necritică;

– Statul şi Biserica nu sunt două puteri concurente. Statul are putere din afară, Biserica pe cea interioară. „Între *potestasa* unuia şi *auctoritasa* celeilalte, între *nomos* şi *kanon* se desfăşoară viaţa cotidiană a lucrării specifice a celor două realităţi colective care se suprapun la nivel individual“[41].

Este exclusă, aşadar, orice confuzie de atribute, orice concurenţă. O anumită caracteristică civilo-bisericească explică de ce a fost posibil, atunci, un echilibru eficient între principiul monarhic şi cel sinodal.

Întotdeauna s-au manifestat, însă, de ambele părţi, tendinţe de ieşire din atributul specific. Vom găsi mereu Biserica chemând la pocăinţă pe stăpânii vremelnici ai lumii, vom găsi pe teologii creştini ai mileniului bizantin formulând raportul moral-spiritual dintre slujirea sacerdotală şi cea politică argumentând de ce atât Statul, cât şi Biserica sunt chemate să-şi îndeplinească menirea, să colaboreze în reflexul unităţii treimice.

Este, acum, timpul unui nou început, după ce ortodoxia post-bizantină a fost confruntată permanent cu regimuri autoritare sau necreştine, de la regimul ţarist şi cel otoman la mai recentul comunism. De aceea, începutul va fi drept dacă se va produce de acolo de unde edificiul acesta a fost întrerupt cu brutalitate. De aceea, moştenirea bizantină nu trebuie ignorată, de aceea experienţa ortodoxă poate să vină acum cu soluţii concrete şi de folos unui Stat aflat el însuşi într-o necesară şi permanentă reformulare. Normalitatea Statului, cât şi cea a Bisericii, presupune o normalitate a relaţiei dintre ele. Efortul de recuperare a acestei normalităţi este, prin excelenţă, un demers integrator. Normalitatea de echilibru va da Statului putere, iar Bisericii demnitate (Radu Preda, *op. cit*., p. 126). Exercitându-şi puterea ca atribut al unui popor creştin demn în faţa propriei deveniri, Statul îşi va împlini, alături şi dimpreună cu Biserica, menirea şi propria slujire.

Un model ortodox păstrător de valori este un model european. Astfel, Ortodoxia îşi va proba şi de această dată puterea fecundă, transfiguratoare a gândirii şi practicii europene. Este, însă, important şi necesar ca Ortodoxia să-şi găsească şi să-şi stabilizeze locul în strategia culturală a Statului, şi nu numai aici. Aceasta n-ar însemna începutul unor discriminări a confesiunilor minoritare, ci, dimpotrivă, şansa ofertei întregului orizont creştin pentru o mai sporită şi mai conştientă mărturie[42].

Parafrazând, într-un anume fel, modelul german, ar trebui, însă, ca Statul să nu se ascundă mereu după lipsa banilor şi nici să invoce, în mod stupid şi steril, principiul separării puterilor. Ar trebui să vadă în Biserică adevărata ei dimensiune de instituţie divino-umană. Pentru că raportul dintre Biserica majoritară şi Stat este unul de colaborare între doi parteneri sociali egali în atribute. Nu ar fi vorba de supunere, ci de învecinare – o *apropiere simbiotică* (Radu Preda, *op. cit*., p. 126).

*

„Stăpânirilor, spune Părintele Iustin Popovici, trebuie să ne supunem în măsura în care ele menţin ordinea divină în lume, pentru că ele sunt «slugile Domnului» şi – ca unor slugi ale Domnului. Stăpânirilor trebuie să ne supunem, pentru că ele, ca slugi ale Domnului, poartă sabie, cu care pedepsesc răul şi apără binele. Stăpânirilor trebuie să ne supunem, pentru că ele, slugile Domnului, sunt «înfricoşătoare pentru faptele rele» şi nu pentru cele bune. Atunci, însă, când stăpânirile devin periculoase pentru faptele bune, când stăpânirile prigonesc binele dumnezeiesc şi, mai mult decât toate, binele şi atotbinele acestei lumi – pe Iisus Hristos, iar prin aceasta Biserica Sa, atunci acestor stăpâniri nu se cuvine să ne supunem, nici să le ascultăm. Creştinul trebuie să se lupte cu ele şi să se lupte anume prin binecuvântate mijloace evanghelice. Niciodată creştinul să nu îndrăznească să se supună mai degrabă oamenilor, decât lui Dumnezeu, şi mai cu seamă oamenilor potrivnici Dumnezeului adevărat şi Evangheliei Lui“ (Arhimandritul Iustin Popovici, *op. cit*., pag. 10).

2 COORDONATE ŞI VULNERABILITĂŢI ALE SPAŢIULUI ORTODOX CONTEMPORAN

2.1 COORDONATE ALE SPAŢIULUI ORTODOX ROMÂNESC

Pe fondul „pactului" încheiat de către Biserica Ortodoxă Română cu regimul ateu, (înţelegere încă viu comentată şi incriminată), puterea vremii a încuviinţat tacit cultul religios ortodox şi, bineînţeles, o anumită supremaţie a acestuia faţă de cultul catolic, cel greco-catolic, faţă de cultele neo-protestante. Astfel, cultul ortodox s-a menţinut inerţial. După ani şi ani în care generaţiile au continuat să primească botezul, să se cunune, să-şi îngroape morţii cu preot, să ţină Paştele şi Crăciunul, pe sfinţii din calendarul creştin, s-a ajuns ca cei mai mulţi să facă toate acestea numai din respect faţă de tradiţie şi pentru un plus de solemnitate ceremonială, pierzându-le treptat semnificaţia reală creştină. Totodată, s-au modificat radical structurile sociale în spaţiul românesc. Satul va suferi adevărate traume spirituale, pierzându-şi calitatea de păstrător al identităţii româneşti, populaţia sa se va diminua, va îmbătrâni. Urbanul, prin imixtiunile sale inevitabile, va produce mutaţii şi tulburări iremediabile în „cosmicitatea" organică a universului sătesc, patriarhal şi conservator[43].

Oraşele se vor umple cu o populaţie de origine rurală, dezrădăcinată, plasată într-un ambiental de multe ori de ghetou muncitoresc, unde tot ceea ce rămăsese tradiţional în identitatea sa va luneca în agresivitate şi trivial, căpătând o notă de labilitate a criteriilor axiologice, un caracter vulgar, amalgamat. Bineînţeles că va avea de suferit odată cu aceste transformări şi ritualul

ortodox, care primeşte o serie de alterări prin amestecul tradiţiei locale într-un sincretism neelaborat, remarcat în modul de decorare a bisericilor, în liturghie şi în ceremoniile religioase. Se pierde puritatea stilului ortodox, se pierde semnificaţia simbolică în capriciile unui gust pseudo-estetic golit de virtuţi[44].

Agresiunea mediadică de după 1990 constituie un adevărat asediu asupra unui popor care, în mare măsură, nu avea clară o imagine reală a civilizaţiei Occidentului, a adevăratelor sale valori şi non-valori. Şi astfel se face că supraabundenţa produselor comerciale care bombardează România nu va releva adevăratele valori care au făcut posibil uriaşul progres occidental. De pildă, respectul pentru lege sau disciplina în muncă, competiţia, responsabilitatea în comunitate etc. n-au prins rădăcini ca idei ; dimpotrivă, violenţa, ilegalitatea, libertinajul sexual, toate au conturat o imagine falsă a lumii libertăţii absolute, a „tuturor posibilităţilor". În această lume, credinţa religioasă va lipsi cu desăvârşire. Apare, desigur, şi frontul de respingere a acestei influenţe apocaliptice, o parte a populaţiei refugiindu-se în atitudini xenofobe şi izolaţioniste.

Acest tip de „modernizare" a României nu va revitaliza credinţa ortodoxă şi spiritualitatea creştină. „Biserica Ortodoxă Română pare puţin pregătită a face faţă noii situaţii, perseverând într-o inerţie ritualistă, care contează pe susţinerea, din ce în ce mai puţin consistentă, a statului în faţa unui adevărat asediu la care sunt supuşi credincioşii de către tot felul de secte misionare – începând cu dizidenţele neo-protestante şi până la cele mai bizare şi monstruoase culte sincretiste, în care creştinismul este desfigurat prin amestecul său cu tot felul de doctrine orientale impure, adaptate pentru a fi ingurgitate în Occident de către un public dezorientat şi superficial"[45].

Apar, acum, noile „specii" de personalitate, conturate în afara oricărei educaţii religioase, un fel de empirism trivial şi imoral, lipsit de repere spirituale, nepăsător şi necunoscător de sine. Este pepiniera dezorientării, a adepţilor violenţei, drogurilor, a libertinajului sexual şi, în final, a satanismului.

Şi, totuşi, statisticile ne încredinţează că peste 80 la sută dintre români sunt ortodocşi. Aceasta dovedeşte că Ortodoxia rămâne un important argument identitar al conştiinţei românilor. Rămâne de văzut dacă procentajul anunţat va fi confirmat, pe de o parte, de gradul de cunoaştere şi de asimilare lăuntrică a adevărului creştin ortodox, iar, pe de cealaltă parte, de măsura în care ortodoxia îşi poate asuma această realitate în perspectiva modelării unui tip de mentalitate compatibilă cu modelul civilizaţiei occidentale. Arătam, mai devreme, că poate fi întrezărit un posibil model ortodox. Consider, de asemenea, că vom fi capabili să descoperim şi să demonstrăm că adevăratele valori ale civilizaţiei occidentale pot fi asimilate şi sublimate – acolo şi atunci când e necesar – de credinţa ortodoxă.

2.2 PAROHIA ORTODOXĂ – SPAŢIU TRADIŢIONAL PENTRU PROMOVAREA MORALEI ÎN SOCIETATE

Deşi neglijată în afara orânduielilor bisericeşti, PAROHIA este un spaţiu fundamental, unde însăşi împărţirea administrativă este pusă în slujba moralei. Prin importanţa obştească pe care o are, prin influenţa categorică în bine pe care o poate produce asupra persoanelor, între ele şi de la una la alta, Parohia este un factor indiscutabil de progres. Deşi, într-un fel sau altul, toate celelalte forme de organizare socială, administrativ-teritorială, arondări, cartiere, străzi etc. se suprapun cu Parohia, între ele, aceasta este „cea mai complexă, cea mai temeinic angajată şi funciar şi spiritual, cea mai firească şi mai de tradiţie împărţire administrativ-misionar-pastorală a existenţei omeneşti“[46]. Firescul acestei împărţiri ţine indisolubil de structura fiinţei umane. Este locul unde colectivităţile au simţit dintotdeauna instinctuala nevoie de a se aduna în familie sau grupuri mai largi, statuându-şi una dintre cele mai concrete stabilizări, în integralitatea spiritualităţii care poate determina existenţa europeană.

Se transcede aici doar forma ei religioasă în fond atât de profundă, pentru că această formulă are perspectiva devenirii insului personal alături de semenii săi, are, deci, dimensiunea desăvârşirii unuia printr-altul, al preluării responsabilităţilor comune de către unii pentru binele altora.

În fapt, Parohia a stat la baza primelor emulări sociale pe considerentul spiritual, ea fost, se pare, o verigă care a înlănţuit devenirea însăşi a naţiunii, constituită în toată vigoarea şi funcţionalitatea sistemică modulată a acestei prime şi ultime forme de organizare administrativ-spirituală.Deci, spiritualitatea care ne defineşte ca naţiune are la bază, indiscutabil, Parohia. Şi viaţa spirituală, viaţa obştească, viaţa administrativă, chiar cea militară, întregul edificiu moral, cultural, cetăţenesc, o sumă valorică de tradiţie bine definită, îşi vor avea rădăcinile în conceptul de Parohie, iar conceptul acesta devine un element specific al existenţei naţionale româneşti.

Parohia ortodoxă este, prin excelenţă, locul unui exerciţiu democratic bimilenar, pentru că „Ortodoxia cea legată de obştile mici şi, legând prin harul ei existenţa obştilor mici, este o confesiune în care se simte din plin rolul primordial al Parohiei în viaţa obştească“[47]. Dintotdeauna, tradiţia organizării parohiale a obştilor româneşti a avut ca principiu „democraţia locală“, criteriul în baza căruia românii au luat hotărâri în ceea ce priveşte soarta colectivităţii lor.

Dacă ne vom referi doar la problema morală, vom deduce formal, că românii, în relaţia fundamentală ins-Parohie-semeni, au decis, întotdeauna, în problema moralităţii lor, în perspectiva luminătoare a propriei credinţe. De aceea, acurateţea unei ţinute morale era garantată prin participare locală şi democratică la decizie. Parohia ortodoxă îşi califică, deci, acest atribut special, de conservare dinamică a statutului moral fundamental al creştinului.

Toată această analiză, elaborată într-un moment de criză a existenţei noastre morale, existenţă ameninţată să se surpe, ne duce la aprecierea că Parohiei trebuie să-i acordăm o atenţie specială. Contextul contemporan vulnerabil, în care spiritualitatea

este violentată pe toate planurile ei de manifestare, transferă Parohiei, deci, rolul determinant de restauratoare a valorilor morale fundamentale.

Dacă misiunea ortodoxă îşi ancorează lucrarea în Locaşurile Sfinte, ea se consacră într-o permanentă responsabilizare a spiritului creştin. Misiunea aceasta începe cu cei care păstoresc Parohia, dar, în mod special, se concretizează în viaţa celor păstoriţi. Deopotrivă de importante sunt atât misionarismul pastoral, cât şi misionarismul mirean, misionarismul laic, acela spre care se simte îndemnat fiecare creştin prin virtutea şi Credinţa sa proprie. De reţinut că, acolo unde spiritul misionar mizează pe o moralitate puternică a societăţii, acolo şi poporul este puternic. O societate puternică înseamnă, în fond, un stat puternic. Dimpotrivă, una imorală, denotă un stat bolnav şi slăbit. Istoria atestă că prăbuşirea imperiilor a fost precedată, totdeauna, de imoralitatea endemică a grupurilor mari de indivizi şi de corupţia instituţionalizată, de „crima organizată", ca să ne exprimăm în termeni moderni.

Mandatul misionar ortodox se predă, deci, în Parohia ortodoxă. Aici renaşte speranţa redresării morale a societăţii prin reluarea şi aprofundarea vieţii parohiale. Aici toţi sunt egali în faţa lui Dumnezeu, fraţi întru Hristos.

Parohia trebuie, astfel, re-impusă ca formă de viaţă obştească, dincolo de împărţirile administrative nelucrătoare în sine, trebuie re-adusă în cadrul ei transcendent, care va reface alt fel de legături între semeni, legături în spiritul misiunii reciproce, al rugăciunii şi vegherii împreună.

Când oamenii se roagă şi veghează împreună, răul pătrunde greu. Atenţia este mai mare, spiritul misionar al creştinului răsfrânge o anumită vigilenţă peste toată comunitatea. Decadenţa este localizată, imoralitatea pusă sub oprobiul obştesc.

Însăşi personalitatea umană se dezvoltă în comuniune. Ne vom fortifica prin ajutor mutual. Altfel spus, devenim noi înşine prin alţii. În calitate de creştini botezaţi trebuie să ne trăim viaţa în alianţă absolută cu Dumnezeu, fiindcă „el (omul) nu există numai pentru sine, ci este responsabil de sine altcuiva"[48].

3 GLOBALIZAREA – FENOMEN CONTEMPORAN COMPLEX

3.1 CONCEPTUL DE GLOBALIZARE

Analiză economică

Globalizarea poate fi interpretată conceptual ca integrare internaţională tot mai accentuată a pieţelor de bunuri şi servicii, a pieţelor financiare, pe fondul progresului remarcabil din transporturi, comunicaţii, datorită informatizării şi cibernetizării. Practic, distanţele dintre manageri, proprietari şi clienţi sunt ignorate. Este un reflex integraţionist, o preocupare permanentă în favoarea liberalizării activităţilor economice în perspectiva cooperării tehnologice şi armonizării legislaţiilor de resort.

Globalizarea este un mijloc strategic pentru marile firme şi bănci „pentru a-şi asigura profitabilitatea, pentru a surmonta oscilaţiile superficiale sau de profunzime petrecute în diferitele economii unde acestea îşi au cantonate capitalurile“ (Marius Băcescu)[49].

Globalizarea comportă un grad mare de complexitate, o viteză mare de reacţie la fenomenele pieţei, include actori numeroşi, acţionează fără să ţină cont de frontiere. Atât investitorii, cât şi producătorii se manifestă ca şi cum economia mondială ar fi, de fapt, o singură piaţă şi un singur loc de producţie, iar statele şi regiunile constituie doar nişte subsectoare şi nu un lanţ de economii naţionale interconectabile prin fluxuri de comerţ şi investiţii[50].

Prin faptul că se vor modifica sever relaţiile stat-piaţă, vom asista la o diminuare a rolului economic şi chiar politic al statului pe plan internaţional. Toate aceste schimbări deplasează *competenţa şi autoritatea*. Erodarea structurilor tradiţionale de autoritate va determina fragmentarea colectivităţilor şi, implicit,

consolidarea subgrupurilor de interes. Şi aceasta în detrimentul coeziunii statelor şi guvernelor. Erodarea autorităţii statelor a dus treptat la conflicte între state şi colectivităţi nestatale. Ele sunt, în fond, *crize de autoritate*, care tind să capete dimensiuni globale, pe fondul delimitării tot mai difuze dintre competenţele interne şi cele internaţionale. Ca indicator al gradului de autonomie de care se bucură actorii în sistemul internaţional, poate fi luat gradul de proliferare a *societăţilor transnaţionale*, fenomen în care se reflectă această autonomie. Societăţile transnaţionale, ca mari companii care-şi desfăşoară simultan în mai multe ţări activitatea de producţie şi desfacere, vor miza pe nişte performanţe economice superioare, deci pe profituri ridicate şi stabile [51].

În fond, aceasta revine la a spune că fenomenul de exploatare din interiorul unui stat, existent între diferitele sale grupuri, clase sociale, se transferă între state: devine exploatarea statelor mai slabe de către cele mai puternice: materiile prime ieftine şi abundente şi forţa de muncă ieftină dar calificată sunt apropriate, prin diverse subterfugii economice şi financiare de către corporaţiile transnaţionale.

3.2 IMPLICAŢII SPIRITUALE ALE GLOBALIZĂRII

3.2.1 CONSIDERAŢII GENERALE

Fenomenul economic nu este unul suspendat, care poate fi evaluat numai la nivel de cifre şi statistici. Deoarece el constituie *structura economică* a societăţii, toate transformările pe care acesta le comportă vor avea implicaţii profunde asupra comunităţilor omeneşti. Producând adevărate seisme sociale, transformările fundamentale din economie determină şi implică mari transformări de natură spirituală. Şi, fără să greşim, putem spune că, principial, controlul în zona economicului este un control politico-social, deghizat în priorităţi pe care doar o elită a

societăţii ar fi capabilă să şi-o explice. Restul va fi un control spiritual care are în subiacenţă o tendinţă clară de depersonalizare şi de înrobire a cetăţeanului aşa-zis „liber“, în propria-i sărăcie şi ignoranţă. Un om sărac, dar înlănţuit în raport cu statul căruia trebuie să-i contribuie până la aspecte de detaliu care ţin de bunurile gospodăriei sale (vezi declaraţia pe venitul global), va fi un om vulnerabil. Dacă legătura lui cu Biserica şi, prin ea, cu însuşi Creatorul său este doar formală sau lipseşte cu desăvârşire, atunci putem vorbi deja despre o victimă. Astfel, insul ori se va însingura în propria decepţie şi teamă de viitor, ori se va refugia în mulţime. O mulţime pestriţă lipsită de identitate şi vigoare, mulţime impersonală şi fără soluţii, doar masă de manevră electorală pentru puterea vremelnică. Este un exerciţiu al dezgustului şi al lipsei de responsabilitate care poate naşte monştri. Pentru că nu întâmplător Denis de Rougemont afirmă: „Pretutindeni unde un individ ajunge să se dezguste de viaţa sa personală, totalitarismul găseşte un candidat“[52].

Pe de altă parte, un individ răzleţit de „starea sa dintâi“, un ins aflat într-un permanent raport de refuz al valorilor spirituale (fără să înţeleagă măcar acest lucru), al valorilor sacre ale propriei sale deveniri creştine, va dovedi o mare receptivitate la ofertele neconvenţionale care vin „de altundeva“, numai de la comunitatea sa nu. Şi, mai ales, numai de la Biserica sa să nu fie. Vor fi, deci, evidente două „perspective“ nefaste pentru el:

1.să devină dependent de o pseudocultură, antiumană în fond, care îi va determina, în mod catastrofal, decadenţa;

2. să devină victima prozelitismului sectar.

Dacă am analiza sistematic prima perspectivă referitoare la decadenţă, putem găsi câteva elemente determinante în viaţa creştinului-victimă. În fapt, victimă a propriei sale confuzii şi nepăsări, a propriei căderi de la credinţă, a propriei neglijenţe, care a făcut ca, într-un suflet golit de credinţă, de sentimente de dragoste faţă de aproapele său, locul bunei paze să-l ia indiferentismul, imoralitatea, ticăloşia. Poetul Evgheni Evtuşenko avertizase în cunoştinţă de cauză: „Ar fi trebuit să ştim până acum că un suflet gol este întotdeauna mai periculos decât

buzunarele goale“[53].

Dealtfel, debusolarea, sentimentul abandonării, golul sufletesc constituie locul comun al arealului globalist: „este din ce în ce mai vădit că lumea aceasta nu mai are sens, că valorile care o domină sunt profund pervertite. Totul aspiră la înnoire, întocmai ca natura la sfârşitul iernii. Se ştie că nu va mai fi de ajuns o schimbare de regim, vreo revoluţie oarecare, pentru ca totul să meargă mai bine. Nu este vorba doar de o mai bună organizare, de structuri sociale mai bine adaptate.

Ceea ce împinge atâţia tineri la sinucidere sau la droguri – este acelaşi lucru – e vidul, angoasa în faţa unei existenţe care nu are nici un sens, nu duce la nimic“[54].

În absenţa ideilor înţelepte, în mintea creştinului apare confuzia. Dacă în fiinţa sa nu are cultivată o conştiinţă creştină, un mod ortodox de a cugeta, mintea nu mai discerne binele de rău, iar puterile sufletului rămân neputincioase. Pe fondul trândăviei, nepăsării şi neglijenţei, pasivitatea duhovnicească va lăsa loc îndoielii, nehotărârii, făţărniciei. Propria sa viziune asupra vieţii va fi înlăturată de „reclamă“ şi „ofertă“. În mintea sa valorile fundamentale sunt înlocuite subtil cu non-valori prefabricate, destinate să înrobească, să constrângă pe fondul propagandei unei libertăţi aparent absolute, dar, în realitate, îngrădite abscons. Acum, individualismul exacerbat, egoismul, agresivitatea, sexualitatea, mercantilismul vor ocupa omul descreştinat în propria sa matrice spirituală. Performanţa unui adevărat *război axiologic*[55], îndreptat împotriva omului-fiinţă spirituală, împotriva creştinismului chiar, este, în sine, o performanţă de efect a comenzii externe de devalorizare axiologică. Acum, fostul creştin învaţă să creadă cea mai teribilă şi mai perfidă minciună. Pentru că subtilitatea vicleanului constă nu în negarea existenţei lui Dumnezeu, ci în negarea existenţei diavolului. Şi, de vreme ce diavolul nu există, el, diavolul, care se înfăţişează sub diferite forme, se autointitulează dumnezeu[56].

Dacă, însă, comanda vizează integrarea efectelor pe victimă, dacă se va dori paralizarea trăirii şi simţirii creştineşti într-un spaţiu dat, pe un popor avut în obiectiv, va fi atacată,

desigur, problema naţională, disputată într-un domeniu şi aşa extrem de inflamabil. Metoda, deja clasică, foloseşte critica conceptului stat-naţiune, sub paravanul apărării „drepturilor minorităţilor". Însă, acolo unde spiritualitatea creştină opune rezistenţă, totalitarismul, deghizat în apărător al drepturilor omului şi al păcii în lume, nu se va sfii să bombardeze biserici, să supună tirului cu rachete locaşuri de cult chiar în noaptea de Înviere[57], când vor muri alături de părinţii şi bunicii lor, copii ortodocşi (*Ruinele Ortodoxiei*, Iugoslavia, 1991-2000). Doar un scurt bilanţ sumbru: 212 biserici distruse şi peste 367 avariate. Biserici ortodoxe[58]. Şi, oare, câte sute de vieţi omeneşti?!

3.2.2 OFERTA „NOII ERE"

Pătrunzând tot mai perfid printre sufletele tinerilor creştini aflaţi, dealtfel, într-o stare de incertitudine spirituală, rupţi, în marea lor majoritate, de relaţia tradiţională cu Biserica-mamă, suflul „Noii Ere" sapă, de la o vreme, la rădăcina devenirii creştine a poporului ortodox, periclitând, pe termen lung, sănătatea sufletească a propriilor noştri copii. Ce se vrea, în fapt, Noua Eră? Nu e religie, dar are, totuşi, ceva religios, spune cardinalul Godfried Danneels, nu e filozofie, dar prezintă o viziune asupra omului şi a lumii, nu e o ştiinţă, dar se bazează pe legi „ştiinţifice", care, chipurile, ar trebui căutate în stele[59]. Iată, dar, un amalgam greu de definit, un amestec de esoterism ocult, de magie şi creştinism neînţeles, de astrologie cu pretenţii de ştiinţă. În fond, o „spiritualitate" fără de Dumnezeu şi fără de har.

Curentul *New Age* pleacă din California, pe la 1948, este asimilat în mişcări şi fraternităţi oculte, pătrunde fiinţa umană în modul cel mai perfid, aducând acel suflu de pseudo-înnoire în gândirea modernă. De aceea, nu e de mirare să-l găsim în admiraţia unor gânditori ca: Aldous Huxley, Carl Gustav Jung, G. Lessing, R. Sheldrake etc.[60]. Va aduna mai multe milioane de

adepţi, va avea mai mult de cincizeci de mii de birouri de consultare.

Doctrina[61]

1. Pseudoştiinţă. Realitatea lumii nu are la bază creaţia, Dumnezeu este conţinut în natură (panteism), universul este un uriaş corp viu, omul se integrează discret în universul fiinţial, care face ca toate fiinţele să fie înrudite. Omul pierde, astfel, responsabilitatea, totul va fi una (monism). Toate distincţiile se pierd, persoana este difuză în concepte lipsite de formă.

2. „Religiile" orientale. O asemenea viziune panteist-monistă se va recupera bine din cadrul gândirii mistice orientale. Realitatea este un organism viu (taoism), forţele universului vor fi în echilibru. Pacea interioară din fiinţa umană necesită echilibru de principii polarizate, nimic, deci, despre o nevoinţă specială ca lucrare a harului dumnezeiesc în suflet. Se pune mare accent nu pe „eu", ci pe „sine", ca cea mai profundă realitate fiinţială. Ar fi acest „sine" chiar Dumnezeu, deci, fără de păcat. Persoana dispare, responsabilitatea îşi pierde sensul. Reîncarnarea dă o şansă de recuperare a karmei. Deci, Jerfa lui Hristos este inutilă.

3. O psihologie nouă. Existenţa unui inconştient colectiv, prezent în toţi oamenii, face ca toată experienţa de la începuturi a lumii să poată fi accesată. Astfel, prin „sine" putem să-l găsim pe Dumnezeu chiar în noi, întrucât acest inconştient colectiv se manifestă pe „responsabilitatea" sinelui, în apropierea lui Dumnezeu. Deci, Dumnezeu trăieşte în fiinţa noastră, nu e distinct de noi, noi suntem Dumnezeu – concept inadmisibil în gândirea creştină, concept foarte apropiat de interpretările sataniste.

Mai pretinde *New Age* că oricine îşi poate retrăi momentul naşterii, ori poate face experienţe din pragul morţii. El face „călătorii la porţile morţii" (*channelling*), pentru intrarea în contact cu fiinţele superioare[62]. De remarcat că tărâmul abordat trezeşte o mare atracţie în contemporaneitate.

4. Astrologia. Este propriu fiinţei umane să scormonească adâncuri, în nădejdea aflării unor mistere ascunse, să caute o cale sigură spre fericirea deplină. Toate acestea le serveşte pe tavă astrologia, „mister înscris în stele". *New Age* se consideră era Vărsătorului – constelaţie în care va intra în aceste timpuri soarele nostru. Asta va însemna o nouă ordine mondială, o nouă omenire, o nouă religie.

Modul perfid în care, prin exuberanţa mediatică, sunt inserate în cotidian preziceri de tot felul, prognoze horoscopice, fac din omul modern, chiar sceptic dacă ar fi el, un dependent de o asemenea „pseudoştiinţă", căreia îi va acorda zilnic timp şi bani.

5. Psihologia transpersonală[63]

Abandonând sfera socialului în faţa miracolului cosmologic şi universal, psihologia transpersonală apare ca o cale transumană, transpersonală, domeniu fără centru, propunând o altă filosofie a vieţii, substituind religia, conţinând noi sisteme valorice, dar nu şi un nou program de viaţă. Se va ocupa de experienţele extazului, de cele ale trăirii mistice, de conştiinţa cosmică, de fenomenele transcendente, masaj, muzică etc. Se vor identifica, pe problematici clare ideologiei *New Age*, câteva teme, precum: principiul sintetic, gândire universală de ansamblu; conştienţa de grup; „autoluminare"; transcendenţă prin experienţa proprie; conştiinţa globală, o mântuire prin sine.

Întemeiat în 1962 de către Michael Murphy şi Richard Price, Institutul Esalen din Big Sur, California, se pronunţă azi pentru psihologia transpersonală. Astfel, vor fi recunoscuţi ca dascăli ai săi: Abraham Masslow, Aldous Huxley, Alan Watts, Fritz Perls, Moshe Feldenkrais, Ida Rolf, Carl Rogers, Maharishi Mahesh Yogi, Rollo Maz, B. F. Skinner, Buckminster Fuller, Alexander Lowen, Lama Gowinda, Gregory Bateson, Stanislav Grof etc., iar centrul acesta va întreţine contacte importante cu oameni de ştiinţă sovietici, împreună cu care vor dezvolta programe în domeniul parapsihologiei. Primele produse de la Esalen, *Bioenergetica* şi *Rolfing*, vor urmări tămăduirea sufletului prin trup şi a psihicului prin fizic. Se va profesa terapia de grup, exersată în grupurile *Encounter* (Carl Rogers), unde va fi urmărită

vindecarea prin exhibarea adevăratelor sentimente în cadrul unor întâlniri deschise. Notăm că acestea se vor numi „Grupuri de dezvoltare“ şi vor fi întâlnite şi în universităţile noastre, în forma de organizare a „cursurilor de psihoterapie experienţială“.

Psihoterapia transpersonală se va mai numi şi „psihosinteză“, proces de totalizare, integralizare, vindecare prin reunirea cu sine, cu ambianţa, cu universul. O recurgere la Nirvana, identificarea cu ea nefiind altceva decât varianta modernă a abandonării materiei, a fugii de responsabilitatea asumării ei ca parte specială a creaţiei, a propriei noastre fiinţe. Din fiinţarea integrată omul ajunge la o existenţă înstrăinată şi dezbinată de sinele său cel mai profund. Reintegrarea ia aspectul de „psihosinteză“.

Metoda amintită conţine, în fond, întregul spectru al comportamentului *new-age*-ist. Sub pretextul reintegrării umane cu fiinţa, asistăm, de fapt, la o „antropofugă“ de sine. La capăt vom găsi un individ cu „identitate cosmică“, adică vagă, dezindividualizată ca şi starea lui dintâi. În fond, psihologia transpersonală va nega persoana şi eul.

6. Sincretismul religios

Fără să observe, parcă, omul modern ia chipul şi asemănarea unei rătăciri argumentate confuz şi complicat cu chestiuni care ţin de ştiinţă (niciodată serios utilizată ca argument), de religia creştină (profund denaturată), de practici propagate pe canale mass media, care vor pătrunde prin canale subliminale în mintea şi sufletul său. Este, în fapt, conflictul dintre omul modern-victimă şi propriile sale temeri şi neîmpliniri. „Neliniştile sale metafizice“ îl vor afunda şi mai mult în hăuri pseudo-filosofice fără de scăpare. De fapt, „omul modern vrea o viaţă din care să dispară orice piedică sau nenorocire: o existenţă euforică. Îndrăgeşte acest „sentiment cosmic“ ce pare să-l transporte, asemenea unui car de foc, pe undele unei energii misterioase... Sentimentul covârşeşte raţiunea, iar mistica, morala. *New Age* e o încercare de trăire. El revelează o logică a inimii, o gândire «în balansoar», o morală a fericirii, «într-o baie spumantă». Nimic nu e cu totul bun sau rău şi orice eventual pas

greşit poate fi reparat în cursul unei noi existenţe... «*Iubeşte şi fă ce-ţi spune inima*»“ (P. I. David, *op. cit*., p. 423).

Din toate câte puţin, fără definirea clară a unei doctine, *New Age* tinde spre omul fără de nimic. Aparţii tuturor, neaparţinând, de fapt, nimănui. Nici chiar ţie însuţi. Acesta este insul dizolvat în mulţime, insul care şi-a mărit, astfel, cadrele lumii pentru a se pierde în ea, cum ar spune Denis de Rougemont.

Pentru *New Age*, Hristos este doar o idee, un spirit manifestat, sucesiv, în Budda, Hermes, Zarathustra, Mani etc. Astfel se face că trupul lui Hristos este un trup aparent, suferinţa – doar o iluzie optică. În acest sens, *New Age* îl va lăsa singur pe adeptul său chiar în perspectiva mântuirii. În ciuda atâtor reţete pentru fericire. Încercând, acum, să scape de „ofertă“, adeptul mişcării *New Age* devine victima ei, ajungând de unde a plecat. Dorind să se refugieze în totul, practic, în nimic, dorind să fugă de responsabilitate, iată, acum, i se pretinde performanţă: „Mântuieşte-te singur“. O perspectivă care i-ar pretinde prea mult efort, de care are chiar oroare.

3.2.3 RECRUDESCENŢA PROZELITISMULUI SECTAR

Atunci când înfierăm prozelitismul sectar, n-ar trebui să căutăm cauzele recrudescenţei sale prea departe de noi înşine. N-am fi realişti, pentru că pătrunderea sectelor religioase în spaţiul nostru ortodox are şi o cauză care ne priveşte direct, că vrem sau nu să recunoaştem. De pildă, a tolera alcoolismul, tabagismul, desfrâul, jocurile de noroc, pasiunile necontrolate, vorbele murdare, formulând o justificare, în sensul de a le scuza ca „slăbiciuni omeneşti“, înseamnă a asigura pe termen lung imoralitate publică şi teren de „evanghelizare“ pentru sectele mai vechi sau mai noi.

În primul rând, necunoaşterea învăţăturii ortodoxe este determinantă pentru lipsa de atitudine. Un preot neînvăţat într-ale sale este o catastrofă pentru Biserică, dar, în acelaşi timp,

„mană cerească“ pentru sectar. Agentul prozelitist va găsi în lipsa de pregătire teologică a acestuia garanţia reuşitei propriei sale misiuni.

Un preot imoral în familie şi societate este un impostor. Dacă prin propria sa conştiinţă creştină nu va părăsi Biserica, deîndată trebuie îndepărtat de lucrurile sfinte. O spun canoanele. Un preot imoral batjocoreşte preoţia lui Hristos. „Preotul beţiv, fumător,.., desfrânat…,este elementul-cheie al pătrunderii sectelor în parohii…“[64].

Evlavia falsă sminteşte mai mult decât desfrâul. Făţărnicia în actele de cult provoacă decepţii mai dureroase decât cele legate de imoralitate. Dacă imoralitatea ţine de instincte nestăpânite, făţărnicia trădează pervertirea minţii şi a sufletului, ticăloşia.

Când preotul nu are tact, dezbină. Când manifestă lăcomie, provoacă ură şi dispreţ. Îngăduinţa pentru vicii din partea autorităţii ierarhice va completa un tablou nefast, în care se poate zugrăvi preotul înstrăinat şi el de propria-i devenire. „Paradisul“ sectar ar avea, deci, motive de împlinire.

4 ORTODOXIE ŞI ATITUDINE

4.1 NAŢIONALISM ŞI ORTODOXIE

4.1.1 CREŞTINISM ŞI NAŢIONALISM ÎN LUMINA ÎNVĂŢĂTURII MÂNTUITORULUI

Preliminarii

Nu cred că, în problema naţională a fost, vreodată, linişte în istoria unui popor. Deşi se află, acum, în fruntea exerciţiului de integrare şi mondializare şi se consideră avangarda civilizaţiei şi a progresului planetar, entitatea „naţională" americană cultivă, prin Constituţie, un profund spirit american, în fond mândria naţională, pe care militarul american, îndeosebi, o manifestă faţă de ceea ce el numeşte „State". Dacă cei din State simt şi trăiesc în stil „american", mi se pare absolut normal ca şi poporul român să simtă şi să trăiască româneşte fără să ceară voie de la nimeni pentru aceasta. Până la limita fanatismului şi a xenofobiei, naţionalismul românesc este o calitate care înnobilează pe român, oriunde s-ar afla el în lume. Dacă, acum, mai mult ca oricând se pune problema unei integrări de tip transfrontalier, dacă identitatea statelor este sever erodată de comenzi economice de grup, să ne întoarcem, încă o dată, la învăţătura Mântuitorului şi să vedem: este, sau nu, atitudinea naţionalistă o atitudine creştină?

Propovăduirea către neamuri şi popoare

Mântuitorul nu a căutat nicăieri să orânduiască în amănunte viaţa socială. El nu a dat norme privitoare la conducerea politică a unui stat. Totuşi, învăţătura Sa are în vedere împărţirea lumii pe naţiuni şi nu cere desfiinţarea acestora[65].

Trimiterea în lume a Apostolilor la propovăduire are în vedere existenţa naţiunilor. Mântuitorul Hristos nu zice: „Mergeţi şi, propovăduind, desfiinţaţi naţiunile, destrămaţi-le, supuneţi-le unei singure stăpâniri lumeşti“, ci spune clar: „*Mergând, învăţaţi toate **neamurile**, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului şi al sfântului Duh*“ (*Matei*, 28, 19). Este clar, Mântuitorul îndeamnă la propovăduire către neamuri, către popoare care au patrie. Pentru ca, în Numele Său, „*să propovăduiască pocăinţa spre iertarea păcatelor la toate **neamurile**, începând de la Ierusalim*“ (*Luca*, 24, 47). Astfel, Creştinismul se adresează fiecărei naţiuni în parte. Propovăduirea în limbile popoarelor este o altă confirmare a recunoaşterii împărţirii lumii în naţiuni, limba fiind legată de fiinţa popoarelor, de trecutul lor, de cultura şi năzuinţele lor cele mai adânci[66]. În ziua Cincizecimii, Duhul Sfânt oferă prima legitimitate popoarelor, deci, naţiunilor, căci acestora li se va vorbi în limba lor, a fiecăreia.

De asemenea, Hristos ne îndeamnă să iubim pe aproapele *de orice neam*, să iubim, adică, lumea întreagă, cu atât mai mult pe cei de neam cu noi. Iată, deci, un statut special pe care îl are neamul său pentru creştin, de oriunde va fi el. O mare iubire arată însuşi Mântuitorul faţă de ţinutul în care a trăit, îndeosebi pentru Ierusalim, a cărui ruină o prevede şi o deplânge: „*Şi când a fost aproape şi a văzut cetatea, a plâns de mila ei şi a rostit: Ierusalime! Ierusalime, care omori pe prooroci şi cu pietre ucizi pe cei trimişi la Tine, de câte ori voit-am să adun pe fiii tăi, după cum adună pasărea puii ei, sub aripi, dar nu aţi vrut! Iată, casa voastră vi se lasă pustie!*“ (*Luca*, 19, 41; *Matei*, 23, 37-38)[67].

Învăţătura Mântuitorului nu vine să strice, deci, orânduirea lumii. „*N-am venit să stric legea, ci s-o plinesc*“ (*Matei*, **5**, 17), spune, precizând în înţeles creştin că toate ale lumii trebuie să rămână aşa, El venind să le plinească. Odată cu plinirea Legii celei vechi.

4.1.2 DIMENSIUNEA SOCIALĂ ŞI NAŢIONALĂ A ORTODOXIEI

Naţionalismul intră, astfel, în spiritul creştinesc, specific poporului nostru. El nici n-a mântuit, nici n-a pierdut, după cum a fost sau nu străbătut de credinţa creştină[68]. O istorie întreagă vine să depună mărturie pentru un popor blând şi iertător, care a împletit, în firea sa, blândeţea creştină cu demnitatea de a rămâne mereu statornic în toate, chiar şi atunci când imperativele vremii l-au silit să-şi probeze vitejia. A făcut-o cu demnitate sub ochii tuturor popoarelor Europei, a rămas, deci, statornic în credinţa sa, în evlavia sa, în identitatea sa, în dragostea faţă de străini.

Problema naţională la români a căpătat, din păcate, o turnură nefastă, mai ales în contextul ultimilor zece ani. Dacă regimul comunist şi-a ţesut ideologia marxistă şi atee pe fondul unui naţionalism uneori exacerbat, ne găsim noi, românii, astăzi, sub interdicţia de a ne manifesta propria identitate, pentru că regimul comunist a promovat naţionalismul? Dimpotrivă, aş spune. Poate că tocmai o componenta serioasă a naţionalismului românesc a făcut ca Biserica să supravieţuiască, în acele vremuri de descreştinizare programată. Dacă interesele politicii regimului socialist, de atunci, s-au întâlnit cu sentimentul naţional din Biserică, atunci, desigur, acesta a fost un permanent şi serios canal de comunicare cu un regim eminamente ateu. Celelalte, toate câte s-or mai fi petrecut, rele, prin compromis şi lipsă de tact creştinesc, nu le încadrăm aici.

Încercând, acum, o recuperare din fiinţa creştinului a propriului crez în problema naţională, îl vom găsi pe acesta gata să confirme că Biserica i-a ţinut, permanent, aprinsă în suflet o lumină caldă a speranţei, a solidarităţii, a regăsirii, chiar şi atunci când vremurile păreau că se prăbuşesc. El îşi va fi păstrat identitatea în primul rând în Biserică, pentru că aceasta i-o impropria în chiar identitatea sa spirituală. Pentru că „În multe cazuri, Biserica a jucat rolul de voce a minorităţii în descoperirea identităţii sale“[69].

Nu vom putea, însă, vorbi despre ortodoxie şi naţionalism românesc fără să facem referire la opera lui Nichifor Crainic. Investigarea dimensiunii religioase a naţiunii, examinarea Ortodoxiei drept componenta definitorie a etnicului românesc,

ilustrează aportul său la cunoaşterea specificului naţional. El propune o concepţie originală despre tradiţie, înţeleasă ca realitate vie şi dinamică, identificată cu moştenirea ortodoxă, un atestat al paternităţii sacrului integrat fiinţei individuale şi personalităţii etice[70].

Ideile lui Crainic îşi vor găsi rădăcinile în Sfânta Scriptură. Diversitatea de limbă, de mediu, de condiţii de viaţă face să se împartă popoarele, să fie distincte prin ceva anume. Chiar în vorbirea Apostolilor se relevă vocaţia neamurilor: „*Dacă toate ar fi un singur mădular, unde ar fi trupul?!*“, spune Sfântul Apostol Pavel (I *Cor*., 12-19). „*Voi sunteţi trupul lui Hristos şi fiecare în parte mădularele Lui*“ (I *Cor*., 12-27).

Ortodoxia nu va nega existenţa etniilor, a neamurilor. Ele sunt socotite ca realităţi naturale, religia creştină urmăreşte desăvârşirea lor, păstrează particularităţile lor[71].

Nichifor Crainic găseşte în creştinismul ortodox un model al particularităţii şi al universalităţii deopotrivă. De aceea, avansează dezbaterea dimensiunii sociale şi naţionale a Ortodoxiei. „Ecumenică în spirit, ea (Ortodoxia) e particulară sau naţională în forma de organizare. E autocefală în administraţie şi universală în dogmă şi aspiraţie“[72]. Însăşi societatea umană n-ar exista decât pe temeiul diversităţii etnice care o alcătuieşte. „Idealul de pace, spune Crainic, nu se realizează reducând naţiunile la uniformitate abstractă a «omului», ci armonizând diversităţile lor etnice pe un plan transcedental. Acest plan este religia. Singură religia poate da un ideal comun tuturor naţiunilor şi tuturor raselor“[73]. Trăirea în Hristos presupune integrarea insului într-o naţiune, locul unde acesta va învăţa un comportament religios[74].

Aceeaşi atitudine o întâlnim şi la Dumitru Stăniloae. El vede în „Calitatea naţională... însuşi umanul într-o anumită formă a lui... Un uman pur, nedeterminat de o anumită formă, nu se poate închipui“[75]. Şi tot în acest sens, „Creştinismul e şi supranaţional, dar şi naţional. Ecumenicitatea nu e sfâşiată prin nota naţională“[76].

4.1.3 „PROGRAMUL STATULUI ETNOCRATIC"

Nichifor Crainic va găsi „formula solidarităţii româneşti", care nu epuizează spiritul ortodox. Ea se găseşte, deci, în Ortodoxie. O spiritualitate, care se reflectă în românism, în naţionalismul autohton[77]. El va merge şi mai departe, vizând „nu numai edificarea unui curent spiritual şi cultural, ci şi un program de transformare a realităţilor naţionale româneşti"[78]. Militând până în zona politicului, va dori o integralitate transfiguratoare a întregii realităţi româneşti, iar crezul său va fi concretizat şi expus în „*Programul statului etnocratic*", proiect elaborat în anul 1937 şi publicat în revista *Sfarmă Piatră*, apoi, în broşură separată. Prin acest program, Crainic aduce alternativa la statul democratic. În opinia sa, **statul nu este o instituţie birocratică obligată să exprime şi să pună în practică programele unor partide sau clase politice.** „Statul e însăşi energia organizată a neamului, voinţa de a rămâne stăpân pe pământul autohton, care are, pentru el şi numai pentru el, prestigiul sacru de patrie. Statul e, cu alte cuvinte, expresia politică a conştiinţei autohtone"[79].

Etnocraţia este voinţa politică a rasei autohtone de a face din stat expresia proprietăţilor ei şi organul misiunii ei în lume. „Dacă democraţia a deplasat centrul de gravitate al statului spre periferia minoritară, etnocraţia e îndreptăţită să-l reaşeze în personalitatea naţională a majorităţii care l-a creat"[80].

În fine, Nichifor Crainic aduce în atenţia opiniei publice româneşti problematica Ortodoxiei, declanşând o dezbatere vie şi utilă despre rolul Ortodoxiei în istoria spiritualităţii româneşti, în conservarea identităţii naţionale[81].

Deşi ar putea să pară anacronic, azi, în perspectiva modului de a gândi relaţiile inter-etnice, „*Programul statului etnocratic*" trebuie să fie readus în dezbaterea actuală, sub aspectul a cel puţin două componente, care ne privesc:

1) Biserica în Stat;
2) Moralitatea în Stat.

Din acest motiv, în perspectiva stabilirii unor *strategii ale Bisericii în noul mileniu,* redau integral, mai jos, conţinutul capitolelor din „*Programul statului etnocratic*“, referitoare la componentele precizate, în care voi scoate în evidenţă ceea ce consider de mare actualitate şi azi, anumite aspecte fiind de necesitate stringentă.

(Capitolul II)

BISERICA

„Concepţia de viaţă a statului etnocratic e spiritualistă.

Toate acţiunile sale de educaţie individuală şi socială, de modelare a sufletului românesc pornesc din această concepţie.

Statul e puternic când acelaşi spirit general imprimă un stil unitar vieţii naţionale: în morală, în moravuri, în cultură, în legi, în economie, în voinţa de viitor, în creaţiile de tot felul.

Aşezământul prin care se exprimă concepţia spirituală e Biserica.

Biserica ortodoxă e consacrată de istorie ca Biserica neamului românesc. *Statul etnocratic acceptă doctrina ei fără s-o discute. Românii uniţi cu Roma, catolici în dogmă, au rămas ortodocşi prin forma şi prin esenţialul cultului* (acum această afirmaţie nu mai este valabilă, ca dovadă că ei contestă atribuirea denominaţiei de „biserică naţională“ Bisericii Ortodoxe Române – n.n., D. G.). *În mod practic ei fac parte din Biserica naţională.*

Tineretul de amândouă confesiunile va fi crescut în duhul solidarităţii naţionale. ***Interesul statului e să cultive ce ne uneşte, iar nu ce ne desparte.***

Manualele didactice confesionale vor avea această ţinută. O impune conlocuirea cu alte neamuri faţă de care românismul trebuie să fie un bloc solidar.

Cultele istorice vor fi libere cu condiţia respectului faţă de stat şi a renunţării la orice prozelitism printre români.

Cultul talmudic, al urii împotriva creştinismului, nu va putea fi subvenţionat. Rabinii nu se vor bucura de anumite îndreptăţiri preoţeşti.

Pe teritoriul statului** etnocratic **român nu se vor admite sectele sub nici un motiv. Ele sunt o primejdie pentru stat.

Preoţii stau sub autoritatea chiriarhală şi vor fi salariaţi de stat. Se va introduce principiul gradaţiilor prin examene, cu referire specială la activitatea în parohie. Preotul nu e numai un paznic al datinilor; el trebuie să fie un creator de viaţă spirituală, morală şi socială în sens creştin.

Biserica va fi un izvor continuu de iniţiative în acest sens; ea va susţine şi va călăuzi toate iniţiativele practice în folosul aproapelui.

Toate societăţile de binefacere, de asistenţă şi de ocrotire socială se vor organiza, sub conducerea ei, într-o mare operă naţională pentru ajutorarea săracilor şi nevoiaşilor. Aceasta nu e decât o restituire a rolului istoric pe care l-a deţinut Biserica.

Mânăstirile ţării se vor reorganiza sub o comandă unică. Monahii vor fi selecţionaţi după aptitudini şi repartizaţi în grupe de contemplaţie, de cultură, de propagandă şi de samaritanism.

***Se va reforma educaţia religioasă a copiilor şi a tineretului în sensul creştinismului practic.** Noul Testament va deveni cartea de citire a tuturor şcolarilor din ţară, de la clasele primare până la Universitate.*

Viaţa lui Hristos va fi modelul educativ al oricărui tânăr român.

Biserica e a tuturor, dar mai ales a celor mulţi şi nevoiaşi. Ea va fi tare când va transforma doctrina în faptă vie.

Îndeosebi, ea va purta:

grija morţilor;

grija săracilor;

grija copiilor.

Grija morţilor cuprinde cultul sfinţilor, cultul eroilor patriei şi cultul morţilor familiali; ea este legătura mistică cu trecutul.

Grija săracilor e întreaga acţiune de ridicare din mizeria morală şi materială a lumii nevoiaşe; ea este legătura cu prezentul.

Grija copiilor e pregătirea viitorului creştin şi românesc al neamului.

Statul *etnocratic* ***va ajuta Biserica prin toate mijloacele.***

Legile lui se vor conforma legilor morale.

Adică: legea lui Hristos, legea statului.

(Capitolul X)

STATUL ŞI MORALITATEA

Statul etnocratic e stat moral. Cum nu există alt criteriu al binelui decât cel creştin, statul etnocratic e stat creştin.

Morala lui se exprimă prin formula:

Legea lui Hristos e legea statului.

Principiul acesta e valabil în familie, în societate, în cultură, în legislaţie, în administraţie şi în economie.

Căsătoriile vor fi civil-religioase. Divorţurile nu se vor admite decât în cazuri extreme.

Toate dispoziţiile legilor democratice în contradicţie cu concepţia morală a educaţiei poporului se vor suprima. Statul *etnocratic* ***nu poate legifera păcatul pentru a-şi crea venituri bugetare. Funcţionarii, indiferent de grad, sunt servitorii statului şi ai naţiunii. Nu poporul e în slujba lor, ci ei în slujba poporului.***

Orice demnitate în stat atrage responsabilitatea personală, de la ministru până la uşier.

Sancţiunile vor cădea fără milă, fiindcă ***abuzul şi traficul de autoritate constituie nenorocirea României.***

Delapidatorii, şperţarii, afaceriştii politici vor fi pedepsiţi ca trădători de ţară.

Se vor revizui procesele de la controlul averilor.

Se va controla averea tuturor foştilor demnitari din epoca democratică. Se va revizui chestiunea portofoliilor putrede, a concesiunilor şi împrumuturilor.

Prescripţia civilă şi penală în ce priveşte responsabilitatea pentru administrarea bunurilor publice se suprimă."

Fragment din *PROGRAMUL STATULUI ETNOCRATIC*, la NICHIFOR CRAINIC, **ORTODOXIE ŞI ETNOCRAŢIE**. Editura Albatros, Bucureşti, 1997, pag. 251-253; 270.

4.2 PROBLEME ACTUALE ALE ORTODOXIEI

4.2.1 BISERICA NAŢIONALĂ; MESAJUL DE PROTEST AL PATRIARHULUI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE CĂTRE PREMIERUL ROMÂNIEI

„Biserica ortodoxă e consacrată de istorie ca Biserica neamului românesc."
(Nichifor Crainic, op cit. p. 252)

Sunt lucruri sacre care nu pot fi negociate nici cu statul, nici cu ziariştii sau producătorii de televiziune. Dacă problema denumirii generice de Biserică a Neamului a ajuns să fie disputată de către un grup, vremelnic aflat la cârma treburilor statului, fapt care a necesitat o luare de poziţie fermă a Patriarhului Teoctist în numele poporului şi al clerului ortodox român, înseamnă că, într-adevăr, viitorul naţiunii române stă în mâinile unor exponenţi cel puţin neinstruiţi, dacă nu chiar vicleni – ai timpurilor pe care le trăim. Sau poate că vor fi fost instruiţi special să conducă acţiunea de devalorizare continuă a ţării, de desacralizare a spaţiului creştin.

Cine-şi poate permite să conteste cu (ne)ştiinţa lui de carte două milenii de vieţuire creştin-ortodoxă pe aceste meleaguri? Poate fi contestat, vreodată, rolul fundamental pe care l-a avut Biserica Ortodoxă în cultura poporului nostru? Poate să depindă

„validarea“ acestui rol de politica anticreştină practicată de indivizi pe care istoria, oricum, o să-i uite repede? Nu, categoric nu!

Cred că această întâmplare soluţionată, în final, într-un fel românesc, este un prilej potrivit pentru meditaţie. Astfel de atitudini îndreptate împotriva fiinţei neamului creştin românesc au mai fost şi vor mai fi. De aceea, Biserica trebuie să intre în alertă maximă. De aceea trebuie avută, în mod imperios, în vedere o nouă strategie. O strategie care să împlinească şi să continue Tradiţia în tot dinamismul ei creator. Aceasta va fi, mai ales acum, în contextul globalizării, o atitudine misionară creştină, un gest de înaltă responsabilitate faţă de poporul român creştin, înaintea lui Dumnezeu.

*

„Domnule Prim ministru,

Aflăm cu stupoare că Guvernul României, analizând la 9 septembrie 1999 proiectul Ligii Cultelor, a respins articolul referitor la statutul Bisericii Ortodoxe Române ca Biserică Naţională.

Născută o dată cu poporul român, Biserica Ortodoxă Română a participat continuu la bucuria şi încercările acestei naţiuni de-a lungul secolelor. Nici unul din momentele de referinţă ale istoriei noastre naţionale nu a avut loc fără participarea directă, adesea decisivă, a Bisericii Ortodoxe. Locuitorii acestei ţări, în marea lor majoritate, aparţin Bisericii Ortodoxe Române căreia românii, în mod constant, îi acordă cea mai mare încredere între instituţiile fundamentale ale României.

În pofida acestor evidenţe, constatăm cu uimire că se încearcă contestarea caracterului naţional al Bisericii Ortodoxe Române, statut pe care aceasta l-a dobândit de-a lungul a aproape 2000 de ani de viaţă creştină pe acest pământ. Nedumerirea noastră este cu atât mai mare cu cât recunoaşterea Bisericii Ortodoxe Române ca Biserică Naţională nu implică un statut privilegiat faţă de celelalte confesiuni religioase prezente în această ţară.

După ce în perioada dictaturii comuniste s-a încercat, prin toate mijloacele, excluderea Bisericii din viaţa naţiunii române, după ce 2000 de clerici ortodocşi au plătit cu ani grei de închisoare fidelitatea lor faţă de Hristos şi ţară, după ce locaşurile de cult ortodoxe au fost ţinta predilectă a demolatorilor faţă de Dumnezeu, acum, la zece ani de la jertfele tinerilor din decembrie 1989, asistăm la o nouă tentativă de relativizare a Bisericii Ortodoxe.

De aceea, în numele clericilor şi al celor aproape douăzeci de milioane de creştini ortodocşi din această ţară, ne exprimăm protestul faţă de hotărârea Guvernului României referitoare la statutul Bisericii Ortodoxe Române. În acelaşi timp, cerem membrilor Guvernului să-şi reconsidere atitudinea în cadrul unei noi analize a proiectului Legii Cultelor, având speranţa că şi Parlamentul României va consfinţi locul şi rolul de drept pe care Biserica Ortodoxă Română îl are de fapt în viaţa poporului român.

Teoctist,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române"

(*Curierul Zilei*, Argeş, 13 sept. 1999)

4.2.2 IMORALITATEA CA LEGE ÎN STAT; CHEMARE LA RESPONSABILITATE

Pentru creştinul de pretutindeni este dezamăgitor să constate că, sub paravanul „drepturilor omului", noul suflu al vremii impune, ca pe o valoare autentică, o antivaloare de prost gust, îndreptată împotriva vieţii, împotriva firii, împotriva devenirii fiinţei umane. Homosexualitatea pătrunde azi în spaţiul ortodox pe uşa din faţă, „cu surle şi trâmbiţe", spre marea stupoare a creştinilor, spre spaima şi dezorientarea copiilor şi tinerilor, normali, din ţara noastră. Despre soarta Sodomei şi Gomorei aproape că nu-şi mai aminteşte nimeni, sub imperiul dezgustului şi ororii unui „congres" mondial al homosexualilor la Bucureşti (Hotel Parc, septembrie 1999). Dacă Europa dorea să

convingă o ţară creştină că ea a încetat demult să mai fie o Europă creştină, că dispune de forţe antiortodoxe şi antiumane, putea s-o facă altfel, cu mai multă decenţă. Dar când, în numele unei integrări normale (?!) în Comunitatea Europeană, Statul român girează şi găzduieşte pe pământul creştin ortodox o anormalitate ontologică, exerciţiul unei degenerări atât axiologice, cât şi fiziologice a fiinţei umane, atunci autoritatea sa înaintea lui Dumnezeu a căzut. La astfel de situaţii se referă Părintele Iustin Popovici, zicând: **„Atunci, însă, când stăpânirile devin periculoase ..., când stăpânirile prigonesc binele dumnezeiesc..., iar, prin aceasta, Biserica Sa, atunci acestor stăpâniri nu se cuvine să ne supunem, nici să le ascultăm. Creştinul trebuie să se lupte cu ele şi să se lupte anume *prin binecuvântate mijloace evanghelice*"**[82].

Ce fac statele Europei la acest capitol al legiferării imoralităţii?! Şi creştinii de acolo au probleme cu autoritatea legiuitoare. „În Italia şi Spania, problema legalizării cuplurilor de homosexuali este la ordinea zilei. Şi, de asemenea, provoacă proteste în mediile catolice, după cum o dovedeşte o pagină întreagă, publicată (…) în *L'Osservatore romano*. Însă, în Franţa, actualitatea este şi mai arzătoare. Conferinţa pe tema familiei, care urmează să aibă loc în luna iunie (1999 – n.n., D. G.), trebuie să combată politica guvernului în acest domeniu. Grupurile şi asociaţiile familiştilor solicită sprijin pentru ca doleanţele celor din *Gay Pride* să nu lovească în revendicările familiilor creştine cumsecade"[83].

Ce fac mijloacele publicistice româneşti? Într-un fel sau altul îşi fac şi ele „datoria". Redau doar un pasaj din presă, care ne asigură că „Biserica Unitariană, cu sediul în S.U.A., n-a reuşit să ajungă la un consens în problema homosexualităţii. De acolo pornesc, înspre România, ideile atragerii homosexualilor spre biserică. (...) Grupul majoritar este de părere să se facă servicii religioase pentru homosexuali, chiar şi căsătorii. Unitarienii din această grupare fac şi cununii religioase între parteneri de acelaşi sex, dar nu oficial. În România nu a fost nici un astfel de caz până acum. A treia grupare o reprezintă radicalii, care sunt pentru

homosexuali. Aceştia sunt cei care au vizitat biserica universală din America”[84]. Între timp, presa românească a titrat, pe prima pagină, despre căsătoria iminentă a doi homosexuali, precum şi a altor doi din Norvegia, unul fiind chiar ministrul de Finanţe[85].

Desigur, ar mai fi multe de adăugat la această nemaiîntâlnită blasfemie pe pământul sfânt românesc. Din nou Biserica a fost nevoită să cheme la responsabilitate clasa politică, în fapt lideri promovaţi în sfera Puterii de către dreptcredincioşii creştini, care acum sunt batjocoriţi, luaţi în râs, umiliţi. Vom vedea, însă, că diavolul îşi va împlini lucrarea prin noua putere instituită la Bucureşti, iar nevoia de fermitate a Bisericii este pe zi ce trece un imperativ, o urgenţă misionară.

*

Apelul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române adresat Senatorilor şi Deputaţilor din Parlamentul României

(13 septembrie 2000)

„Domnilor Senatori şi Deputaţi,

Abrogarea articolului 200 din Codul Penal de către Camera Deputaţilor a produs în sufletele noastre şi a majorităţii naţiunii române mâhnire adâncă. Iminenta dezbatere a acestei probleme în Senatul României ne îngrijorează cu atât mai mul.

Drept urmare, ***în numele lui Dumnezeu*** *de la Care vine orice stăpânire şi putere şi al milioanelor de creştini ortodocşi din această ţară, care au mandatat prin votul lor parlamentarii României,* ***cerem acestora să nu voteze legi în contradicţie cu morala creştină****, legea firească, demnitatea şi vocaţia familiei.*

Prin nenumărate intervenţii scrise adresate ierarhilor Bisericii, poporul român cere Sfântului Sinod să nu tacă în faţa primejdie,i ca felul tradiţional de viaţă al românilor să fie călcat în picioare, Sfânta

Scriptură desconsiderată, iar familiei să i se admită ca alternativă homosexualitatea.

Poporul ne cere să reamintim aleşilor lui în Parlamentul României să nu se înstrăineze de cei care i-au ales, să nu se plaseze în contradicţie cu vocea majorităţii reprezentată de creştinii acestei ţări. Poporul doreşte, prin vocea Bisericii, ca legiuitorii din Parlamentul de azi şi de mâine, ca guvernul de azi şi de mâine să aibă auzul aţintit asupra trebuinţelor reale şi stringente ale românilor care merg în toamna aceasta la urnele de vot.

În acest ceas, noi, ierarhii Sfântului Sinod ne întrebăm, în acelaşi gând cu majoritatea populaţiei ţării noastre, de ce problemele economice, de protecţie socială, de sprijinire a culturii, învăţământului şi sănătăţii, de prevenire şi diminuare a violenţei şi criminalităţii nu sunt tratate şi soluţionate ca priorităţi pentru integrarea României în structurile europene? De ce tocmai dezincriminarea propagandei relaţiilor homosexuale prevăzute de articolul 200 din Codul Penal a devenit prioritate a forurilor legiuitoare ale acestei ţări la acest sfârşit de legislatură?

Reamintim că Biserica Ortodoxă Română – împreună cu celelalte culte din România – şi-a exprimat, prin Declaraţia cultelor pentru integrarea României în Uniunea Europeană, dorinţa de a sprijini integrarea României în structurile europene. S-a precizat atunci că particularităţile culturale, de mentalitate şi religioase ale fiecărei naţiuni pot servi ca liant şi bogăţie pentru unitatea europeană.

Sfântul Sinod afirmă cu tărie că Biserica Ortodoxă Română, semnatară a Declaraţiei amintite, şi-a asumat în mod responsabil disponibilitatea pentru sprijinirea procesului de integrare europeană, dar nu este de acord cu decizii care duc la degradarea morală şi spirituală a societăţii româneşti.

Suntem convinşi că structurile europene ne vor primi, contrar aparenţelor, în sânul lor, cu specificitatea noastră cu identitatea noastră, cu identitatea noastră creştină tradiţională. Credem, de asemenea, că se doreşte un dialog şi o bogăţie de valori spirituale, iar nu o unitate impusă în mod artificial.

Domnilor parlamentari,

Biserica nu vă cere să emiteţi legi care să pedepsească pe cei atinşi de păcate contra firii. Faţă de aceste persoane, Biserica manifestă înţelegere, iertare şi răbdare, punându-le la dispoziţie mijloace spirituale de îndreptare. Totuşi, considerăm necesară sancţionarea prin lege a propagandei practicii lor prin manifestaţii publice, prin mass media prin instituţii proprii etc.

Rămânem încredinţaţi că acest apel va găsi ecoul cuvenit în conştiinţele dumneavoastră, fii ai Bisericii Ortodoxe Române şi ai celorlalte culte din România. Rugăm pe Bunul Dumnezeu să reverse asupra tuturor lumina Sa călăuzitoare spre o decizie care să nu aducă atingere a ceea ce are mai de preţ o naţiune, şi anume, familia.

Preşedintele Sfântului Sinod,
Teoctist,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române"

Vestitorul Ortodoxiei, nr. 253, 15 sept. 2000, articolul „Poporul român cere Sfântului Sinod să nu tacă"

Notă:

Dovadă că nu culoarea politică a celor ce conduc România este factorul determinant în luarea unei atitudini de compromitere pe toate planurile a identităţii româneşti în faţa Europei şi a lumii, iată ce se putea citi, în 9 iunie 2001, în *site*-ul "http://www.expres.ro":

„Printr-un proiect de lege adoptat, joi, de guvern, homosexualii ies din Codul Penal. Guvernul a adoptat un proiect legislativ prin care intenţionează dezincriminarea homosexualităţii şi eliminarea discriminărilor pe criterii de orientare sexuală. Proiectul, elaborat de Ministerul Justiţiei, abrogă mult-discutatul articol 200 din Codul Penal, care pedepseşte relaţiile sexuale între persoane de acelaşi sex... Potrivit unui comunicat guvernamental, dat publicităţii vineri, proiectul

urmează să fie trimis spre o primă dezbatere Camerei Deputaţilor. **Eliminarea în Codul Penal a oricăror discriminări pe criterii de orientare sexuală reprezintă una dintre condiţiile necesare îndeplinirii criteriilor de aderare la Uniunea Europeană.**

Dezincriminarea homosexualităţii este respinsă vehement de către Biserica Ortodoxa şi de către alte organizaţii religioase.

OVIDIU NAHOI

„Accept“ salută decizia guvernului. Asociaţia „Accept“ pentru drepturile minorităţilor sexuale consideră că iniţiativa guvernului de a promova un proiect de modificare a Codului Penal prin abrogarea articolului 200 ar reprezenta un pas înainte privind situaţia drepturilor omului în România. „Dacă propunerile guvernului sunt aşa cum le prezintă presa, Asociaţia „Accept“ consideră demersul guvernului ca fiind un progres pentru situaţia drepturilor omului în România“, a declarat, vineri, pentru Mediafax, Adrian Coman, directorul executiv al organizaţiei. Asociaţia Accept va putea avea o reacţie clară cu privire la acest demers numai după analizarea propunerii legislative a guvernului, a precizat Coman (Mediafax)“.

*

Doamne, ce le vom spune copiilor noştri când ne vor judeca pentru ceea ce nu suntem capabili să oprim acum? Dar Ţie, Doamne, ce-Ţi vom răspunde, când vei veni să judeci vii şi morţii?!

4.2.3 BISERICA ŞI (NE)ANGAJAREA POLITICĂ

După problema abordată în subcapitolul precedent, un spirit laic ar spune: „Ce mai aşteptaţi? Faceţi şi voi politică! Trebuie să luptaţi cu armele lor, în definitiv". Nimic mai imprudent pentru Biserică! Ar fi o infirmare fundamentală a adevăratului ei rol în aceste vremuri de primejdie spirituală. Desigur, Biserica nu este o instituţie atemporală şi aspaţială[86], ea aduce divinitatea într-un spaţiu imanent, asumându-şi sacrul, este o prezenţă vie, care trebuie să intre în contact şi să se implice în problemele vremii şi ale lumii, să-şi spună cuvântul, să ratifice, să valideze valoric fapte şi oameni[87]. Pentru că o Biserică neutră şi pasivă nu este lucrătoare. Este de precizat, însă, că implicarea politică va aduce Bisericii neajunsurile coborârii în marasmul politicianist, o cădere, în fapt, dintr-ale sale lucruri sacre. De aceea, Biserica nu trebuie să se alinieze la starturi electorale, nu trebuie să ţină trena vreunui preferat al timpurilor, nu trebuie, în nici un caz, să dea dreptate unuia în detrimentul celorlalţi. *Biserica trebuie să rămână în edificiul axiologic al devenirii umane şi, de acolo, în permanenta lucrare a Duhului să-şi menţină perspectiva generală a mersului timpurilor.* Aducând, totdeauna, adevărul în lume, ea va impune o anumită ştachetă etică, morală. Ea trebuie să educe, să corecteze, să responsabilizeze. Fără teamă, fără compromis, fără ezitare, dar cu multă înţelegere şi condescendenţă. Chiar faţă de omul politic aflat în euforia exerciţiului mandatului său. Faţă de acesta, faţă de întreaga clasă politică, „Biserica ar trebui să afişeze o atitudine mai degrabă senorială, aristocratică, condescendentă, de detaşare faţă de precarităţile imediate, imprevizibile, deseori mizere ale politicului"[88].

Există, însă, un argument fundamental care îndreptăţeşte Biserica să se facă simţită cu lucrarea ei în mediul laic imediat, mediu suprapus, dealtfel, politicului de tot felul. Problema moralei publice. Ar fi, astfel, de dorit ca regimurile democratice girate la noi de creştinii majoritari ortodocşi să înfiinţeze pentru această nevoie fundamentală chiar un minister. Un **MINISTER**

AL MORALEI PUBLICE trebuie să revină, de drept, Bisericii, indiferent ce politică se face la Cotroceni, Palatul Victoria sau Palatul Parlamentului. Pentru stabilirea unui astfel de raport Biserică - Stat, ar merita să mai fie chemaţi o dată la vot românii creştini. Şi-ar asigura, atunci pe termen lung o bună pază în ceea ce priveşte morala creştină. O pază astfel certificată electoral şi introdusă în lege ar scuti Biserica de intervenţii neputincioase pe lângă clasa politică, ar pune, astfel, în drepturi un atribut al ei misionar, care va avea, atunci, şi pârghii de manifestare concretă.

S-ar putea dezvolta, ca atare, în societate, *programe de asistenţă morală, de educaţie creştină, de înduhovnicire*, finanţate de Stat şi conduse de Biserică prin preoţii săi, care îşi vor îndeplini, astfel, atât misiunea de preoţi creştini, dar şi pe aceea de funcţionari ai *Ministerului moralei publice*, fapt care îi va îndreptăţi (dacă ar mai fi nevoie) să beneficieze de o remuneraţie decentă din partea Statului şi nu de un aşa zis favor, pe care puterea vremelnică l-ar face, acum, Bisericii, salarizând clerul.

Concluzionând, spunem clar: **Biserica să nu facă politică!** Faptul acesta ar degrada-o, ar coborâ-o din ţinuta ei sacră, sfinţitoare, propovăduitoare, conducătoare. Să se ocupe, în lume, îndeosebi de morala publică. Până acolo, însă, trebuie să se ocupe serios de moralitatea propriilor slujitori. E un imperativ!

PARTEA A DOUA

Misiune ortodoxă – strategii pentru mileniul III

5 STRATEGIA PERFORMĂRII INTEGRATOARE

5.1 RESPONSABILITATEA CUNOAŞTERII SAU ASUMAREA REALITĂŢII CA ACT TRANSFIGURATOR – ARGUMENT TEOLOGIC

Prin actul de cunoaştere ne putem descoperi propria plinătate, putem deveni mai conştienţi de cele din lăuntrul şi din afara noastră în relaţia continuă cu Dumnezeu. Responsabilitatea cunoaşterii implică, însă, asumarea realităţii. Aceasta este, în primul, rând responsabilitatea faţă de lume, cum spune Vladimir Lossky, pentru că „suntem cuvântul, logosul prin care ea se mărturiseşte şi depinde numai de noi dacă se rostesc blasfemii sau rugăciuni", pentru că „numai prin noi poate cosmosul, aidoma trupului pe care-l prelungeşte, să primească harul" (Vladimir Lossky)[89]. Conturându-ne personalitatea sub permanenta asistenţă divină prin har, noi vom personaliza însăşi lumea; de aici primejdia decăderii lumii prin decăderea noastră, în absenţa conlucrării cu harul. Este, într-un fel, responsabilitatea elementului (parte) pentru imaginea întregului. Făcuţi după chipul lui Dumnezeu, nu putem lăsa acest atribut unei părţi sau alteia din fiinţa noastră, întrucât „a fi după chipul lui Dumnezeu înseamnă a fi o fiinţă personală, liberă şi responsabilă"[90]. Dealtfel, lumea nu a fost creată ca să rămână în limitele naturii. „Ea există doar pentru a fi transfigurată, printr-o împărtăşire liberă de energii necreate ale dumnezeirii şi pentru a străluci de slava dumnezeiască" (Placide Deseille)[91]. Finalul planului divin este, astfel, o lume transfigurată. Şi lucrarea aceasta transformatoare se desăvârşeşte prin noi, oamenii, începând chiar cu actul

responsabil al cunoaşterii. Chemarea către îndumnezeire este chemarea spre a deveni asemenea lui Dumnezeu, dar nu printr-o ataşare oarbă, ci printr-un consimţământ liber, care ne angajează fiecare reper lăuntric. Şi n-ar fi unire liberă dacă aceasta n-ar fi făcută din dragoste. Pentru că Dumnezeu „doreşte ca omul să-şi asume în mod conştient propria natură, să o stăpânească, în mod liber, ca pe o natură bună, să descopere cu recunoştinţă, în viaţă şi în univers darurile iubirii divine" (Vladimir Lossky)[92].

Este, iată, nevoie de participarea noastră prin libertate pentru a transforma *chipul* în *asemănare*. Dacă chipul este comun tuturor oamenilor, fiecare împlinindu-l în felul său personal, asemănarea este realizarea deplină a chipului, „ca rod al conlucrării libertăţii omeneşti cu harul, identificându-se cu părtăşia întreagă la energiile dumnezeieşti necreate" (Placide Deseille)[93].

Şi pentru ca îndumnezeirea creaturii să se împlinească în sensul de totală împărtăşire de iubire reciprocă, e necesar ca ea, creatura, să-şi poată dărui sau refuza liber iubirea.

Dovada supremă de iubire rămâne, însă, chenoza Mântuitorului. Taina mântuirii noastre ţine, indisolubil, de dimensiunea responsabilităţii Sale de a-Şi asuma realitatea naturii noastre întregi, ridicând-o din moarte, pregătindu-i „prin propriul Său Trup mântuirea, restaurând, astfel, prin puterea Sa, omul în întregul său"[94], cum arată Sfântul Grigorie de Nissa.

De aceea, pilda jertfelniciei Domnului Hristos obligă la responsabilitatea asumării realităţii faptelor noastre săvârşite în interacţiune cu realitatea lumii care trebuie, ea însăşi, asumată ca prelungire a propriei noastre fiinţe.

Asumarea responsabilă a realităţii lumii începe, deci, cu asumarea responsabilă a propriei noastre existenţe. Cumpănind între bine şi rău, într-o realitate în care nu toate sunt bune şi frumoase, dacă ne gândim numai la boală, suferinţă, sărăcie, foamete, asuprire, tiranie, minciună, prigoană şi multe, multe altele, se cuvine să avem minţi şi inimi neîmpietrite, pentru ca binele să poată pătrunde atunci când e curat şi neprefăcut.

Cunoscând, astfel, lumea, ne vom cunoaşte pe noi înşine şi vom şti de ce „iadul nu este o sancţiune întâmplătoare instituită de Dumnezeu pentru ispăşirea păcatelor, ci este o dureroasă dobândire a conştiinţei stării reale a omului, după ce nălucirile existenţei s-au risipit, pentru omul care a ales să-şi ajungă sieşi şi n-a acceptat să datoreze mântuirea nesfârşitei bunătăţi a lui Dumnezeu“[95].

5.2 BISERICA - *SUPRASISTEM* INTEGRATOR – ARGUMENT TEORETIC

În ansamblul ei, societatea poate fi asimilată, structural-funcţional, unui sistem informaţional complex, caracterizată, ca şi acesta, de *dinamism, organizare, sinergie* şi *finalitate*[96]. Biserica supradetermină sistemul social, ea însăşi fiind, structural, un subsistem special, integrat şi, totodată, funcţional, un suprasistem integrator al societăţii, fondat pe comandamente superioare, cu roluri formative fundamentale.

Vorbind, în interiorul acestui *suprasistem*, despre parametri general definitorii, nu putem omite aspectul esenţial pe care-l conferă ansamblului, vitalitatea sa, altfel spus, *sinergia*, promotorul tuturor acţiunilor sale lăuntrice. Sub aspect pur tehnic, sinergia unui sistem este efectul global, însumat neliniar, cooperativ şi/sau competitiv al părţilor, pentru realizarea caracteristicilor întregului[97]. Ea presupune coparticiparea competitivă prin efecte neliniare a părţilor la devenirea întregului, presupunând un schimb de informaţii pe orizontală şi pe verticală între părţile sistemului, implicând o supradeterminare a acestuia faţă de subsistemele sale, aservirea lor de către sistemul ierarhic adiacent. În acest sens, întregul, ca sumă sinergică, este mai mare decât suma aditivă a părţilor, iar această plusvaloare este dată tocmai de capacitatea sa intrinsecă, organizatorică şi de autoreglare, de vitalitatea sa.

Astfel, privind Biserica Neamului asemenea unui *suprasistem sinergic*, găsim uşor corespondenţe fundamentale

caracteristice unei fiinţe – o fiinţă vie, cu *temperamentul*, cu *personalitatea* sa, o fiinţă expusă unui „zgomot“ exterior, căruia va trebui să-i facă faţă la nivel „fiziologic“, pe de o parte, şi cu un „răspuns general de adaptare“, pe de altă parte. Ca să reziste încercărilor de tot felul şi, mai ales, să *supradetermine sistemic* realitatea socială, această „fiinţă specială“ trebuie să înveţe răspunsuri la diferite forme de impuneri, să dobândească chiar deprinderi performante de rezistenţă la acestea. În tot ceea ce face, însă, Biserica va trebui să rămână în ale sale cu orice preţ, să-şi păstreze „Personalitatea“ lui Hristos, să acţioneze în lume cu „Temperamentul“ Sfinţilor Părinţi[98].

Asemenea oricărei fiinţe, dealtfel, ca să poată exista în parametri vitali, Biserica cumulează o serie întreagă de trebuinţe. Şi fiecare trebuinţă angajează, în ansamblul ei, un anumit subsistem. De la nevoile privind locaşurile de cult, până la nevoile salariale ale clerului, se poate înfăţişa o gamă largă de trebuinţe. Luate nesistematic, necorelate cu necesităţile mediului social în care, în mod real, Biserica este ancorată funcţional, aceste trebuinţe pot fi, ele însele, breşe în sistem, de unde vulnerabilitatea poate transfera incoerenţe funcţionale şi anomalii structurale.

Desăvârşirea ca finalitate suportă lestul neîmplinirii optimale a trebuinţelor esenţiale ale Bisericii, de la nivel general la cel particular. Fiind „curentul de viaţă“ al Bisericii, fiind sinergia, vitalitatea sa, Sfânta Tradiţie, resimţită în pulsul fiecărui element parte, rămâne singura capabilă să performeze calitativ ansamblul. S-a atins nivelul de la care optimizarea sistemului se impune cu necesitate[99]. O astfel de optimizare nu se poate concretiza decât în prezenţa unei imense energii lăuntrice, care vine din raţiune şi voinţă, din credinţă şi nădejde, din plinătatea iubirii creştine, pe fondul unei „comenzi“, unei informaţii date cum trebuie, cât trebuie şi cui trebuie.

5.3 ÎNVĂŢĂMÂNTUL TEOLOGIC ORTODOX ÎN NOUL MILENIU

5.3.1 PERSPECTIVA MONDIALIZĂRII ŞI ACTUL DE FORMARE INTELECTUALĂ A NOII GENERAŢII

Concept relativ nou în problematica politicilor economice, mondializarea are în vedere deziderate clare de control economic, şi anume: transferul deciziilor economico-financiare de la nivelul statelor-naţiune, situate pe toate meridianele lumii, unui *comandament unic*, unui guvern mondial, care să conducă „satul-planetar". Diferit ca esenţă, dar similar ca efecte, *globalizarea* lumii mileniului III presupune o clară dependenţă sistemică şi funcţională a popoarelor mici de disponibilitatea, de „mărinimia" popoarelor mai puternice[100]. Altfel spus, cei mai puternici, integrând, deja, toată activitatea economică din lume, tind să impună celor mai slabi şabloane de viaţă, în general golite de spiritualitate, de respect faţă de valorile creştine universale, de valorile morale.

Putem vorbi, fără greş, referindu-ne direct la situaţia ţării noastre, că, în ultimii zece ani, au penetrat societatea „civilă", în sensul celor arătate mai sus, cele mai imorale produse ale minţii omeneşti, ca efect al deciziilor majore luate în *centrele de comandă transnaţionale*[101]. Problematica economică tinde să simfazeze adevărate programe de control social în ţările mici cu vechi tradiţii creştine. (De exemplu, tristul experiment politico-militar din fosta Iugoslavie.) Controlul social presupune un sever control spiritual, pentru că în viziunea celor care conduc imperiile financiare ale lumii, fiinţa umană ca subiect al globalizării trebuie să corespundă unor parametri de invarianţă socială, situaţie care nu mai trebuie să ţină cont de naţionalitate şi de religie. Astfel, *mondializarea* (performanţă a procesului de globalizare economică)

va impune, desigur, unui popor creştin, un control spiritual special. Şi, dacă ne vom gândi la noi, românii – popor creştin ortodox de origine latină –, ar trebui să deducem repede, în acest sens, perspectivele mileniului III.

Ce nu poate să facă societatea românească, constrânsă în acest *neocolonialism mascat*, impus prin pârghii economice, politice şi financiare de către mai marii lumii, poate, însă, şi trebuie să facă **BISERICA NEAMULUI**, printr-o *avansare strategică* spre toate domeniile vieţii sociale.

Strategia acoperirii unui domeniu social presupune, în primul rând, cunoaşterea profundă a acestuia, presupune *resurse umane speciale*, dedicate, prin pregătirea profesională, dezideratelor *performării* acelui domeniu, iar prin formaţia teologică, credincioase Bisericii, devotate credinţei creştine strămoşeşti.

Astfel, *actul de formare intelectuală a noii generaţii* transferă **Bisericii Ortodoxe Române** responsabilităţi deosebite în ceea ce priveşte *spectrul de acoperire profesională*, plecând de la o temeinică pregătire teologică. *Avansarea strategică* spre domeniile vitale ale societăţii trebuie, astfel, iniţiată în instituţiile de învăţământ teologic, care, în mod firesc, se vor transforma ele însele, pentru a putea atinge asemenea performanţe. Obiectivele acestor transformări vor viza, în primul rând, o reorientare a învăţământului teologic, conceput astfel încât să ţină seama de:

− nevoia de slujire autentică;
− nevoia de administrare a bunurilor de patrimoniu şi a investiţiilor specifice;
− nevoia de apărare a drepturilor Bisericii, a demnităţii clerului şi personalului mirean;
− nevoia de inter-relaţionare cu societatea şi cu structurile acesteia până la cel mai înalt nivel;
− nevoia de locaşuri de cult;
− nevoia de a înfăţişa o imagine cât mai reală a interiorului Bisericii printr-o jurnalistică profesionistă;

− nevoia de a participa la bunăstarea proprie, prin organizarea şi dezvoltarea de mică industrie şi servicii cu specific bisericesc etc.[102].

Toate acestea presupun o anumită chemare din partea tineretului studios, presupun o gamă largă de aptitudini, nivele diferite de înţelegere şi cunoaştere.

5.3.2 UNIVERSITATEA CREŞTINĂ ORTODOXĂ ROMÂNĂ

A. SITUAŢIA ACTUALĂ A ORGANIZĂRII ÎNVĂŢĂMÂNTULUI TEOLOGIC ORTODOX ÎN ROMÂNIA

Existau în România sfârşitului de mileniu II cincisprezece facultăţi de teologie ortodoxă[103], grupate zonal după cum urmează:

ZONA NORD –EST :

- IAŞI -Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"

ZONA SUD – EST :

- BUCUREŞTI - Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii Bucureşti

-TÂRGOVIŞTE - Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Valahia"

-CONSTANŢA - Secţia de Teologie Ortodoxă a Facultăţii de Litere, Universitatea „Ovidius"

-GALAŢI - Facultatea de Litere, Istorie şi Teologie a Universităţii Dunărea de Jos

ZONA SUD – VEST :

- PITEŞTI- Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfânta Muceniţă Filofteia" a Universităţii din Piteşti

-CRAIOVA-Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Craiova
- REŞIŢA – Secţia de Teologie Ortodoxă a Facultăţii de Ştiinţe Economice şi Administrative ,Universitatea „Eftimie Murgu"
-TIMIŞOARA – Secţia de Teologie Ortodoxă a Facultăţii de Litere, Filosofie şi Istorie din cadrul Universităţii de Vest

ZONA NORD- VEST :
- SIBIU - Facultatea de Teologie Ortodoxă „ Andrei Şaguna" a Universităţii „Lucian Blaga"
-ALBA IULIA - Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „ 1 Decembrie"
-CLUJ-NAPOCA - Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş Bolyai"
- BAIA MARE - Secţia de Teologie Ortodoxă a Facultăţii de Litere, Universitatea de Nord
- ARAD - Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Aurel Vlaicu"
-ORADEA - Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Oradea

Se poate remarca de asemenea că dintre acestea cincisprezece enumerate, doar unsprezece sunt facultăţi teologice în cadrul unei universităţi, patru dintre ele fiind doar secţii în componenţa unor facultăţi de diferite profiluri. (cazul Constanţa, Reşiţa, Timişoara şi Baia Mare)

Specialităţile din cadrul acestor facultăţi sunt :
-Teologie pastorală
-Litere
-Asistenţă socială
-Patrimoniu cultural
-Pictură bisericească
-Istorie

B. O NOUĂ STRUCTURĂ A ÎNVĂŢĂMÂNTULUI TEOLOGIC ORTODOX

Din cele arătate la 5.3.1. şi 5.3.2., atât nevoile funcţionale interne, cât şi perspectiva unei integrări suprastructurale a Bisericii Ortodoxe în viaţa societăţii româneşti, necesită o regândire a structurilor pe specialităţi în cadrul amplu al unei UNIVERSITĂŢI NAŢIONALE DE TEOLOGIE. Totodată este absolut necesară explicitarea canalelor de legătură cu arhitectura dinamică a societăţii româneşti.

Un astfel de demers ar trebui să stabilească în structura ***UNIVERSITĂŢII CREŞTINE ORTODOXE ROMÂNE*** următoarele facultăţi:

TEOLOGIE PASTORALĂ.

Fiind pilonul de bază al *Universităţii Creştine Ortodoxe*, *Facultatea de teologie pastorală* va pregăti viitorii preoţi ortodocşi.

DREPT

– *secţia relaţii interne* - drept bisericesc, drept civil;

Având un specific aparte, această secţie a *facultăţii de drept* din cadrul *Universităţii Creştine Ortodoxe* va *forma jurişti ai Bisericii*, oameni capabili să apere, în cunoştinţă de cauză, drepturile Bisericii, demnitatea clerului şi personalului mirean. Totodată, printr-o pregătire corespunzătoare, se va asigura personalul destinat relaţiilor interne la nivel de structuri administrative, la nivel de camere legislative, la nivel guvernamental şi instituţie prezidenţială.

– *secţia relaţii externe* - drept ecumenic, drept internaţional;

Această secţie specială trebuie să pregătească jurişti capabili de reprezentare ecumenică şi interconfesională, adevăraţi *diplomaţi ai ortodoxiei*.

ŞTIINŢE ECONOMICE
ŞI ADMINISTRARE A PATRIMONIULUI

Administrarea bunurilor de patrimoniu necesită o categorie aparte de specialişti, care, pregătiţi după toate standardele din domeniu în cadrul unei facultăţi dedicate, vor putea acoperi lipsurile în această privinţă, înlăturând totodată, diletantismul periculos. Această facultate poate pregăti specialişti în cadrul a trei secţii:

– **finanţe şi contabilitate;**
– **administraţie patrimonială;**
– **management.**

O secţie de management în cadrul acestei facultăţi va pregăti specialişti capabili să organizeze şi să conducă o latură economică specială sub patronajul Bisericii, şi anume o reţea proprie de mică industrie şi servicii în profil, printre altele, domeniu în care se va redimensiona şi implica potenţialul *Diaconiei*. Acest sector, bine pus la punct, trebuie să asigure necesarul de acoperire financiară pentru o mare parte a activităţilor Bisericii în societate.

PICTURĂ ŞI ARTĂ BISERICEASCĂ

Este nevoie ca problema patrimoniului pictural şi artistic al Bisericii să devină atributul unor oameni dedicaţi atât prin instruire cât şi prin dăruire. Formarea unor adevăraţi specialişti în domeniu, cultivarea spiritului artistic specific, va face ca acest domeniu special al Bisericii să poată fi acoperit pe deplin şi interconexat cu celelalte domenii care ţin de construcţii şi restaurări, administraţie patrimonială, drept bisericesc etc.

INGINERIE (RESTAURĂRI ŞI CONSTRUCŢII DE CULT)

O facultate de inginerie în cadrul Universităţii Creştine Ortodoxe este o bună dovadă a spiritului atotcuprinzător pe care Biserica strămoşească l-a avut dintotdeauna. De data aceasta, inginerii constructori şi restauratori ai locaşurilor de cult vor aplica cunoştinţele de matematică, de rezistenţa materialelor, de fizică şi chimie însuşite chiar aici, în cadrul unei Universităţi Teologice. Va fi, astfel, un bun prilej pentru o mult aşteptată şi

necesară conciliere a spiritului rece şi introspectiv al ştiinţelor exacte cu căldura tainică a învăţăturii Sfintei Scripturi.

JURNALISTICĂ

Într-o lume a informaţiei scrise şi vorbite, a manipulării cuvântului şi imaginii, a dezinformării, este absolută nevoie ca Biserica să aibă specialişti oneşti ai instrumentelor de mediatizare. Necesitatea unei *facultăţi de jurnalistică* în cadrul instituţionalizat al învăţământului teologic este indiscutabilă. Decenţa cuvântului şi a imaginii Bisericii trebuie să devină repere fundamentale în societatea românească actuală, îndepărtată, oarecum, de conduita emblematic-morală, care a caracterizat neamul nostru atâtea secole la rând.

PSIHOLOGIE TEOLOGICĂ ŞI ASISTENŢĂ SOCIALĂ

Problema asistenţei sociale nu este doar o problemă de construcţie exterioară, de „imagine". Aici, lucrurile sunt, fundamental, mult mai profunde. O bună asistenţă socială este *act misionar ortodox*. Presupune cunoştinţe temeinice de psihologie umană, de psihologie teologică, pentru a plasa subiectul asistenţei sociale în cadrul complex şi binefăcător al marii familii creştine, care este Biserica. Absolvenţii unei astfel de facultăţi vor fi capabili să împlinească lucrarea unei *necesare misiuni ortodoxe* în acele zone ale societăţii, unde s-au pierdut reperele creştine, speranţa, echilibrul. O autentică îndrumare spirituală creştină poate recupera mai mult decât o poate face un întreg lanţ instituţional.

ŞTIINŢE

Este timpul ca societatea creştină ortodoxă să beneficieze de o reală conciliere între cele două laturi fundamentale ale cunoaşterii: ştiinţele exacte şi teologia. Primul pas ar trebui să-l facă, astfel, Biserica instituind, în cadrul organizat al învăţământului teologic românesc, prima *facultate de ştiinţe*, în care ştiinţele fundamentale (matematica, fizica, chimia, biologia etc.) vor putea fi studiate în acord deplin cu referatul biblic – bază

de plecare în interpretarea lumii din perspectivă ştiinţifică şi spirituală.

Pe de altă parte, o instituţie de învăţământ dedicată abordării ştiinţei din perspectivă teologică, va înlătura, credem definitiv tendinţa la modă acum, pe care o manifestă din păcate unii teologi aprinşi de erudiţie filosofică, de pretenţia atotcuprinderii transdisciplinare, care vorbesc confuz şi periculos despre noţiuni absolut incompatibile. De pildă, afirmaţia că: <<Fluctuaţiile vidului cuantic şi „evenimentul", elemente ce determină spargerea pânzei spaţio-temporale netede, („Numai aceste minigăuri negre puteau să rupă structura spaţio-temporală corespunzătoare vidului…"- aserţiune apriorică în acelaşi material citat – n.n., D. G.) pot însemna din punct de vedere teologic pragul de trecere dintre energiile divine necreate şi materie înţeleasă drept energie sensibilă, concretă sau obiectivată.>>[104] este un fel de a spune mai pe ocolite că harul lui Dumnezeu intră în lume prin găurile negre, dacă la acestea se referă „pragul de trecere" menţionat. Deşi epatează într-un mediu neavizat, procurând multă consideraţie pentru „ţinuta sa înaltă" această afirmaţie, un adevărat prag de trecere spre erezie, este deosebit de gravă. Cu atât mai grav, cu cât ea este făcută într-un curs universitar, cu toată retorica de rigoare.

Nicidecum în zone speculative, la limite încă insondabile prin teorie şi experiment ştiinţific, ci mult mai aproape de noi, aici pe Pământ, dialogul ştiinţă-teologie trebuie să aibă în centru, în mod fundamental *omul.* O abordare complexă a fiinţei umane din dubla perspectivă ştiinţifico-teologică trebuie, pe de o parte să stabilească încă de la început coordonatele de analiză interdisciplinară, iar pe de altă parte să fundamenteze sistemul de conversie lingvistică specific definirii unor categorii comune acestui dialog ce poate, credem, să readucă omul şi din perspectivă ştiinţifică acolo unde s-a aflat dintotdeauna: ca centru şi cunună a creaţiei dumnezeieşti.

DISCIPLINE UMANISTE

Studiul laturii umaniste în instituţiile de învăţământ teologic va trebui să se dezvolte în concordanţă cu dezvoltarea societăţii. În acest fel, disciplinele speciale (*litere, istorie, filozofie*), studiate în cadrul teologic fundamental, se vor putea impune cu argumente proprii în abordarea particulară a problemelor de cultură universală.

*

Principial, având în vedere o împărţire regională tradiţională, **UNIVERSITATEA CREŞTINĂ ORTODOXĂ ROMÂNĂ** va putea funcţiona în centrele de tradiţie ale învăţământului teologic românesc, pe structura diferitelor facultăţi amintite mai sus, în funcţie de resursele regionale respective. Pot fi, de exemplu, *5 Centre Universitare Creştine Ortodoxe în toată ţara:*

1.Centrul Muntenia-Oltenia;

2.Centrul Dobrogea şi Dunărea de Jos;

3.Centrul Moldova;

4.Centrul Banat

5.Centrul Ardeal.

O astfel de organizare unificată sistemic va aduce un mare beneficiu de autoritate învăţământului teologic românesc, înlăturând inconveniente care ţin de acreditare, omologare şi recunoaştere instituţională. De asemenea, anumite facultăţi din cadrul UNIVERSITĂŢII pot deveni specificul unui anumit Centru Universitar, organizarea în teritoriu a învăţământului teologic fiind o operaţiune complementară şi nu concurentă.

5.4 MISIUNEA ORTODOXĂ INTEGRATOARE ŞI ANGAJAREA SOCIALĂ

5.4.1 PREOŢIMEA MILENIULUI III – ELITĂ MISIONARA ORTODOXĂ

În contextul general şi complex al globalizării, Biserica trebuie să-şi reconsidere – de pe o poziţie, militantă, ofensivă şi într-o dimensiune mult mai profundă – misiunea sa în lume. Rolul ei fundamental este unul strategic, unul luptător şi responsabil, formativ prin excelenţă.

În general strategiile au menirea de a anticipa situaţii de criză, de a contracara, de a crea oportunitate, de a asigura victoria, dacă avem în vedere o luptă. O luptă, însă nu poate fi angajată fără o pregătire temeinică, fără a cunoaşte îndeaproape armele şi tactica adversarului. La acest început de mileniu însă, altele sunt armele adversarului pe care îl vizăm, fiecare, în calitate de creştini, în propria noastră luptă duhovnicească, adversar împotriva căruia dealtfel, este angajată în cadru organizat şi ofensiv, Biserica din primele ei veacuri de existenţă. „*... În lupta cu vicleanul diavol nu poţi pune niciodată armele jos, nici nu poţi da somn ochilor tăi, de vrei să rămâi nerănit!*“, spune lămurit Sfântul Ioan Gură de Aur, în al său *Tratat despre preoţie*. Se cuvine, dar, ca întreaga *desfăşurare de luptă* să aibă la comandă, în *câmpul tactic, o puternică elită misionară prin vocaţie şi instruire*, şi aceasta nu poate fi alta decât **preoţimea mileniului III,** ea însăşi în mod categoric statornicită calitativ întru preoţia Sfântului Ioan Gură de Aur, care zice: *„A fi preot e nevoie de multă pricepere, iar înainte de pricepere e nevoie de mult har de la Dumnezeu, de purtări în lume, de viaţă curată, de virtute mai mare decât omenească... Preotul trebuie să fie înfrânat, veghetor, să aibă ochii în patru, pentru că el trăieşte nu numai pentru el, ci şi pentru o atât de mare mulţime de oameni... Deci, pentru preoţie trebuie să se*

aleagă suflete aşa de tari pe cât de tari a arătat odinioară harul lui Dumnezeu în cuptorul Vavilonului trupurile celor trei tineri..." Iată, deci, armele fundamentale ale preotului noului mileniu: **mult har de la Dumnezeu, inteligenţă, competenţă, viaţă curată, virtute supraomenească, înfrânare, permanentă veghere, suflet tare.** Într-adevăr, doar o elită luptătoare, s-ar învrednici de asemenea calităţi. Numai cu o asemenea elită, misiunea ortodoxiei în societate va avea sorţi de izbândă.

Având deschisă, astfel, şansa unei misiuni creştine ortodoxe ample în toate domeniile vieţii sociale, *preoţii ortodocşi* trebuie să fie adevărate **repere morale** în societate. Se pare că lupta cea mare trebuie începută chiar de aici, de la actul responsabil de modelare şi formare a noii generaţii de preoţi, oameni dedicaţi prin vocaţie, pregătiţi intelectual printr-un studiu teologic temeinic şi împliniţi prin creştere spirituală necontenită.

5.4.2 MISIUNEA CREŞTINA IMPLICITĂ; SOCIETATEA CIVILĂ – SOCIETATE CREŞTINĂ

Se vorbeşte mult de *integrarea europeană*, dar rezultatele în plan moral „obţinute" de societatea românească, în ultimii ani, deformează, din acest punct de vedere, termenul de *integrare*. Până când marile comandamente ale lumii acesteia îşi vor fi împlinit lucrarea lor de depersonalizare spirituală, de copleşire cu imoralitate a generaţiei tinere, de înstrăinare sufletească a românului în propria vatră, este neîndoielnic nevoie de *replica* unei altfel de integrări ca *lucrare misionară a Bisericii Ortodoxe Române* în societatea românească. Aceasta este ***misiunea integratoare*** a Bisericii la început de mileniu III. Ea va repune societatea civilă în reperele şi responsabilităţile vieţii creştine.

O misiune creştină implicită nu poate fi fundamentată decât pe responsabilitate. Fiecare creştin responsabil este un misionar creştin. Cu atât mai mult o nouă generaţie de absolvenţi ai unei instituţii de învăţământ teologic orientat spre laturile

imperative ale societăţii civile. Astfel, dacă preoţimea ortodoxă va face dovada unui angajament social de referinţă, toţi ceilalţi fii ai Bisericii trimişi în misiune vor împlini lucrarea de integrare a societăţii în acele repere şi responsabilităţi ale vieţii creştine. Este, aşadar, nevoie de **responsabilitate**, este nevoie, însă, şi de **performanţă**. Performanţa presupune pregătire, abilitate tactică, metodă, tenacitate, dăruire şi, la nevoie, chiar sacrificiu, jertfă.

Ambasadorii ortodoxiei, pregătiţi temeinic pentru domenii dedicate, vor putea, astfel, să împlinească misiunea creştină la interfaţa cu structurile statului până la cel mai înalt nivel. Sub aspectul lipsei unei astfel de entităţi diplomatice, elocvent este faptul că, la dezbaterile care au avut loc în Parlamentul României privitor la mult disputatul articol 200 al Codului penal, a lipsit cu desăvârşire **o reală misiune ortodoxă**.

Scopul în sine al *misiunii creştine implicite* este **o societate creştină**. O societate creştină autentică se auto-asanează moral. O societate creştină va alege conducători creştini, va avea un for legislativ creştin, un guvern creştin, în fine, un preşedinte creştin.

5.4.3 MISIUNEA „*CONGREGAZIONE DEI PADRI SOMASCHI*" ÎN ROMÂNIA SAU REALITATEA UNEI CONFRUNTĂRI MISIONARE

ISCOGEA BC NET-MEMBER No71329 EUROPEAN COMMISION; DIRECTORATE GENERAL XXIII, ESIP (Ente Somasco Istruzione Professionale), CINS (Cooperazione Italiana Nord Sud), European Union, United Nation, Italian Ministry of Foreign Affairs[105] sunt doar câteva din forurile internaţionale care patronează (finanţează) ceea ce generic vom numi în continuare Misiunea „*Congregazione Padri Somaschi*". Cine este, cu cine şi cu ce se ocupă? Este poate suficient să ştim că are stabilimente în 10 regiuni din Italia cu 30 de institute, cu 1.000 de asistenţi interni şi 3.000 de asistenţi la domiciliu. Plus 1.400 de voluntari. Că este cantonată în Spania, Polonia, Columbia, Salvador, Honduras,

Guatemala, Mexic, Brazilia, Statele Unite ale Americii, Filipine, India, Sri Lanca cu 6.500 de asistenţi interni, 800 operatori şi 1.500 voluntari. Este şi la noi în România. Ce-i drept mai puţin cunoscută. Ar mai fi de spus că desfăşoară o importantă activitate *transnaţională* prin Europa în: Portugalia, Spania, Franţa, Anglia, Germania, Irlanda, Elveţia, Suedia, Finlanda, Albania, monitorizând un număr de 10 programe (FONDO SOCIALE, obiectivul 3, ADAPT, EURO FORM, INTERREG, CRAFT, JOP/ECIP, LEONARDO, NOW, HORIZON şi PETRA II). La acesta au mai adăugat în 3 septembrie 1999, unul special care ni s-a potrivit nouă românilor.

„Progetto copii(i) Romania" este, în fapt, un proiect de intervenţie în favoarea copiilor şi tinerilor din România. El pleacă de la premiza că „o problemă socială de amploare trebuie înfruntată metodic, coordonând toate eforturile posibile, confluind iniţiative ale instituţiilor şi canalizând toate resursele în mod optim şi sinergic"[106]. Proiectul este rezultatul unui ansamblu de iniţiative la care „vor trebui să se alăture instituţiile locale (guvernamentale şi religioase), instituţiile ONU, UNICEF, FAO şi Uniunea Europeană, organizaţiile private de voluntariat şi cooperare internaţională"[107].

Primul pas, pătrunderea pe teritoriul României „cu ajutorul autorităţilor locale". – Notăm că la Târgovişte s-au înţeles. Odată făcut acest pas, se vor implica instituţiile internaţionale citate pentru preluarea înaltului patronat şi sprijin economic.

Ei înşişi recunosc: „Cu structurile italiene private şi cu organizaţiile de voluntariat, am început deja conlucrarea"[108].

Proiectul, în sine, este un Master Plan împărţit în trei programe:

1. Programul ABBRACCIO. Bazat pe voluntariat internaţional, acesta ar însemna ajutoare umanitare, identificarea copiilor şi tinerilor în cauză, intrarea acestora în sistemul de monitorizare.

2. Programul VIITORUL. Constituirea Centrelor de primire-formare. Aici tinerii în cauză vor fi încartiruiţi în vederea formării.

3. Programul OPUS. Înfiinţarea Centrelor de Servicii, centre unde tinerii recuperaţi vor munci într-un cadru organizat.

Notă:

Este prevăzută şi participarea unor instituţii şi organizaţii româneşti de stat şi private, dar şi participarea Bisericii Ortodoxe Române .

Acţiuni:

1. Furnizarea unor bunuri de consum;
2. Restructurarea orfelinatelor existente;
3. Realizarea unor noi Centre de primire;
4. Realizarea unor Centre de formare profesională;
5. Realizarea unor operaţii de formare profesională;
6. Crearea unor Centre de servicii (plasare a forţei de muncă).

Toate cele prezentate nu par cu nimic alarmante pentru un popor îngăduitor şi primitor ca al nostru. Ar fi fost poate mai bine să vedem în deplină desfăşurare o astfel de acţiune demarată şi subvenţionată de statul român. Ceea ce, însă, m-a determinat să prezint această iniţiativă italiană (catolică), pe teritoriul nostru şi sub acoperire filantropică, sunt riscurile pe care le implică prozelitismul camuflat:

1. Principiul după care acţionează, încă din Evul Mediu (începutul anilor 1500), Ordinul înfiinţat de Girolamo Emiliani, ca patron mondial al orfanilor şi tinerilor abandonaţi, şi anume „*La congregazione dei Padri Somaschi", svolge la propia opera lungo tre direttrici, e precisamente:*

- Apostolato cattolico,

-Instruzione e Formazione Professionale,

-Assistenza a persone, specialmente giovani, in codizioni di disagio individuale, familiare e sociale".

2. Meseriile spre care vor fi orientaţi tinerii (electricieni, mecanici maşini-unelte, mecanici auto, zugravi, bijutieri, etc.) mă fac să cred că tot procesul în care vor fi angrenaţi aceştia, are ca scop o pregătire **medie**, dedicată producţiei şi serviciilor, dedicată

unui flux economic controlabil, cu nivelare şi diminuare clară a spiritului creator, cu inaccesibilitate programată la perspectiva unui învăţământ superior şi de performanţă.

Vom asista, deci, la un proces de racolare a copiilor şi tinerilor ortodocşi defavorizaţi (de care noi ne ocupăm atât de puţin!) şi de încartiruire a lor în colonii special amenajate, unde vor fi catolicizati sistematic, vor creşte şi vor învăţa o meserie, se vor căsători şi vor forma familii creştine catolice, vor da naştere la o nouă generaţie catolică şi vor munci într-o reţea economică, manevrată tot de sistemul care i-a asimilat. Şi toate acestea în timp ce alţi tineri români – inteligenţa românească – părăsesc ţara, căutând în lumea mare un loc, unde să se afirme şi să trăiască decent.

Un anumit simţ statistic mă determină să anticipez că, pe o durată de zece ani, instituţionalizarea şi catolicizarea a 200.000 de copii şi tineri (desigur, ei vor fi cu mult mai numeroşi), va avea ca rezultat, prin 2010, între 50.000 şi 100.000 de familii. Deci, un potenţial demografic care pleacă de la aceleaşi cifre. Dacă sistemul este perseverent de la an la an, dacă vor fi implementate şi alte programe care să vizeze de data aceasta, familiile tinere defavorizate, putem vorbi, prin 2020 despre câteva milioane de credincioşi catolici, pe care acum nu-i are România. Şi, pe fondul scăderii demografice drastice a populaţiei ortodoxe, în perspectiva avansării numerice a anumitor „naţionalităţi conlocuitoare“, dornice chiar să împroprieze etniei lor – în mod diversionist – etinomul *român* (între *romanes* şi *românesc* nefiind decât o minimă diferenţă fonetică şi ortografică, insesizabilă de către un străin[109]), dacă românii ortodocşi nu vor reveni la realitatea lor creştină bimilenară, dacă Statul român şi Biserica Ortodoxă Română nu trec urgent la măsuri şi strategii menite să apere în fond fiinţa ortodoxă a neamului românesc, anul 2050 va găsi o Românie catolică, poate chiar necreştină, impersonală, cu oameni neprimitori şi dezrădăcinaţi spiritual. Va fi, atunci, un fel de Românie fără de români.

Doamne, să nu fie!

6 TERITORIUL DE AUTORITATE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Deoarece ne aşteptăm ca felul acesta de a pune problema să ridice voci violente din rândul „marilor apărători" ai democraţiei de la noi, precizăm încă de la început că avem în vedere, în special un teritoriu spiritual, păstrător al identităţii ortodoxiei româneşti în contextul iminentei globalizări.

În configurarea acestui câmp de acţiune avem în vedere următoarele premise:

1. Biserica Neamului este *forul moral suprem* al poporului dreptcredincios;
2. Biserica Neamului trebuie să posede pârghii mediatice competitive timpurilor pe care le trăim. Altfel ofensiva mediatică străină de reperele morale creştine va afecta pe termen lung, în sens spiritual, generaţia tânără lipsită de alternativa recuperării prin mesajul evanghelic strămoşesc;
3. Biserica Neamului trebuie să ştie în permanenţă ce anume, cine, când şi cum o subminează în lucrarea sa de propovăduitoare şi ocrotitoare a tuturor creştinilor ortodocşi români.
4. Biserica Neamului trebuie să se cunoască bine pe sine în orice moment, să ştie în orice vreme ce nevoi încearcă pe fii ei, să fie oricând capabilă să demonstreze superioritatea mesajului duhovnicesc ortodox tuturor acelora care cunosc insuficient ortodoxia.
5. Biserica Neamului trebuie să fie pentru tânăra generaţie, călăuzitoare ai primilor paşi în această lume ce pare să-şi fi pierdut reperele valorice. Ea trebuie să poată evalua şi călăuzi resursele intelectuale, sufleteşti -

potenţialul creativ al noii generaţii, astfel încât prezenţa sa să fie resimţită ca sprijin în orice casă, în orice împrejurare nefericită, în orice viaţă aflată în pericol.

6. Biserica Neamului românesc trebuie să trimită în primele linii de reprezentare oameni străluciţi, bine pregătiţi profesional, mai ales când aceştia sunt profesori în instituţiile de învăţământ teologic ortodox, cu vieţuire duhovnicească recunoscută, plini de râvnă, nefăţarnici, neprofitori, drepţi, credincioşi, cu demnitate.
7. Nu în ultimul rând, Biserica Neamului trebuie să dobândească respectul Statului român şi nu să–l impună în mod nejustificat, formal, neconcordant cu vieţuirea necuviincioasă a unora din reprezentanţii ei. Biserica trebuie să probeze la nevoie, chiar cu jertfelnicia conducătorilor ei, după pilda miilor de martiri creştini, statornicia în învăţătura Evangheliei, vieţuirea nefăţarnică în Hristos.

6.1 BISERICA NEAMULUI – FORUL MORAL SUPREM

6.1.1 MONITORIZARE, EVALUARE ŞI VALIDARE MORALĂ

A devenit, deja, un truism să se spună că „informaţia înseamnă putere“. După cum a relevat însă politologul Vasile Zărnescu, trebuie avut în vedere că: „Lipsa de informaţie înseamnă lipsă de apărare, deci insecuritate“[110].

În mod firesc, orice sistem, pentru a funcţiona eficient, are nevoie de informaţii atât din interior, cât şi din afara lui. Dacă informaţiile nu sunt exacte, conforme cu realitatea,

funcţionalitatea acelui sistem are de suferit. La acest capitol, credem, nici Biserica Ortodoxă Română nu poate face excepţie. Ca for spiritual cu responsabilităţi morale fundamentale, Biserica trebuie, în permanenţă, să **evalueze** starea de lucruri din tărâmul social, să ia continuu poziţii îndreptătoare, să sfătuiască, să călăuzească. Pentru acesta ea are nevoie **să fie permanent bine informată** despre lucrările dăunătoare care aduc atingere moralei creştine, care pun în pericol sănătatea sufletească a creştinului ortodox.

De asemenea vor fi timpuri şi prilejuri când împinşi de argumente străine de interesele spirituale ale propriului lor popor, politicienii vor lua decizii păgubitoare pentru viaţa şi spiritualitatea creştină. În asemenea împrejurări este necesar ca dreapta judecată a Bisericii să fie cunoscută clar şi răspicat. **Un act politic nevalidat moral de către Biserica Neamului este un act ostil ortodoxiei, creştinătăţii, naţiunii române.**

Desigur în alt registru istoric şi pentru alt fel de miză, găsim situaţia Bisericii Romano-Catolice, care în ciuda vicisitudinilor întâmpinate de-a lungul timpului – cauzate de corupţia curiei papale, de imoralitatea unor papi, de schismelor majore, de Inchiziţie, etc., etc. –, a reuşit iată, să subziste. Fără îndoială, în afara nemăsuratelor averi, la această supravieţuire şi-a spus cuvântul şi serviciul ei de informaţii – rol pe care îl îndeplineşte cu strălucire Ordinul Iezuiţilor. Exprimându-şi admiraţia pentru modul profesionist în care acest serviciu îşi îndeplineşte misiunea, Richard Allen, consultantul preşedintelui Ronald Reagan în probleme de securitate naţională, a afirmat: „Unul dintre lucrurile pe care le înveţi de la Biserica Catolică este faptul că e întotdeauna în pas cu timpurile. (…) Deţine informaţii de cea mai bună calitate; ar trebui să înfiinţăm un serviciu de informaţii secrete după modelul Vaticanului“[111,112].

In ceea ce ne priveşte pe noi românii, poate oare Serviciul Român de Informaţii să ajute Biserica Neamului în vederea asigurării **securităţii morale şi psihice** a poporului *dreptslăvitor*, supus iată, acum, agresiunii acestui război *atipic*

(*informaţional, imagologic, psihologic, cultic, axiologic, etc.)*, îndreptat împotriva României ?

Va fi oare necesar ca Biserica Ortodoxă Română să-şi înfiinţeze propriul Serviciu de Informaţii, pentru ca prin intermediul său să poată cunoaşte - nu doar la nivel de „bârfă locală", scandal de presă sau delaţiune carieristă - principalele aspecte care o subminează moral din interior şi instituţional din exterior ?

Iată întrebări pe care am fi dorit să nu ni le punem niciodată…

6.1.2 RELAŢIE JUSTĂ : ALEGĂTOR CREŞTIN – PUTERE ÎN STAT

Dacă alegerile din anul 2000 au demonstrat că românii duc lipsă de oameni politici autentici, aceasta se datorează şi faptului că României îi lipseşte o **„bancă" de valori morale creştine.** Pentru că este timpul să primeze în viaţa publică românească atât profesionalismul probat prin muncă concretă, cât şi conduita şi valoarea morală creştină. Într-o ţară eminamente creştină, accesul la Putere trebuie condiţionat de calitatea morală, de valoarea creştină autentică. Pentru a ajunge în sfera Puterii, omul politic trebuie să probeze fidelitatea faţă de neam, faţă de credinţa strămoşească. Astfel, întreaga sa viaţă este ancorată în Biserică, responsabilitatea de fiu bun al Bisericii edificând responsabilitatea faţă de neam, de cultura naţională, de valorile statului român pe care doreşte să-l slujească. Este natural ca un asemenea om să fie bine cunoscut de obştea creştină, să poată fi recomandat ca bun creştin, fiind, prin aceasta, un real misionar creştin. Având girul Bisericii (un gir moral autentic), acest viitor om politic poate să treacă la proba electorală, care îl va promova sau nu în sfera Puterii. Numai astfel, o societate creştină va alege conducători creştini şi, putem adăuga, aici, pe cei autentici.

Fiind preocupată continuu de viaţa fiilor ei, Biserica va purta o permanentă relaţie spirituală cu cei promovaţi în sfera

Puterii şi, astfel, fără să se implice politic, fără să practice o politică de partid, va veghea îndeaproape şi imparţial la decizia guvernamentală sau la activitatea forului legislativ, **validând moral** actul de guvernare sau iniţiativa legislativă şi menţinând, cu ajutorul canalelor proprii de mediatizare, echilibrul social, fiind, însă, gata oricând, **la nevoie, să retragă girul moral** pentru a sancţiona actele anticreştine în decizia politică.

Toate cele arătate mai sus trebuie să fie, însă, fundamentate într-un document de anvergură şi pondere corespunzătoare importanţei acestei lucrări de mare interes naţional. Se impune, astfel, **promovarea unei Constituţii creştine**, care să stabilească *funcţional* şi *supradeterminant*, în sens moral, relaţia dintre Biserică şi Stat, pe fondul unui cadru legislativ corespunzător.

6.2 RADIO-TELEVIZIUNEA CREŞTINA ORTODOXĂ NAŢIONALĂ

6.2.1 POSTUL DE RADIO CREŞTIN ORTODOX NAŢIONAL

În epoca sateliţilor artificiali, a telefoniei mobile şi a internetului, nevoia stringentă de difuzare pe scară naţională a cuvântului Bisericii către toţi fiii ei este resimţită ca o frustrantă neîmplinire. Nu în emisiuni ocazionale găzduite şi acestea, uneori, cu multă insistenţă pe postul naţional de radio, sau când, din interes electoral, este profitabil, pentru anumiţi politicieni, ca ei să apară în cadrul sacru al Ortodoxiei, ci, **permanent**, Biserica Ortodoxă Română are nevoie să vorbească poporului. Astfel, o altă stringenţă impusă de realitatea acestui nou început este un POST DE RADIO CREŞTIN ORTODOX NAŢIONAL. A avea posibilitatea de comunicare în orice moment cu privire la viaţa din interior, la activitatea misionară a clerului, la proiectele sociale speciale coordonate de misiunea ortodoxă, este un mare

câştig pentru Biserică şi pentru poporul păstorit, aflat, continuu, sub presiunea agresiunilor informaţionale străine, în mod deliberat debusolante, netrebuincioase, pierzătoare de suflete.

Difuzarea unor emisiuni specifice, cu îndemnuri concrete pentru o viaţă aproape de Dumnezeu, cu îndemnuri permanente la reconciliere creştină, la apropiere şi dragoste creştinească, va readuce poporului speranţa, va trezi în sufletul românului buna simţire creştină. Programe de educaţie creştină, de înduhovnicire a sufletelor fragile ale tinerilor vor contracara sever imoralitatea, seducţia pseudoculturii occidentale golite de orice reper creştin.

Vocea Ortodoxiei este una singură. O *reţea naţională de radiodifuziune creştină ortodoxă* poate lăsa atributul configurării emisiunilor specifice şi difuzarea lor din orice parte a ţării. Astfel, posturile teritoriale din reţea vor fi pregătite să se apropie şi mai mult de problemele creştinilor acelor locuri, păstrând particularităţile acestora, dar şi legătura cu Biserica mamă.

6.2.2 POSTUL DE TELEVIZIUNE CREŞTIN ORTODOX NAŢIONAL

Dacă problema unui post de radio al Bisericii poate rezolva aspectul iconomiei cuvântului, un POST DE TELEVIZIUNE CREŞTIN ORTODOX NAŢIONAL este deja **un front deschis** în lupta cu imaginea manipulatoare străină de spiritul creştin, imagine care aflată, iată, în mâinile unor iubitori de arginţi şi de putere, a adus, în ultimii zece ani, atâtea deservicii morale poporului român.

Recursul la imagine trebuie să fie pentru Biserică ***o strategie pastorală.*** Aproape că nu ne mai putem imagina lumea fără argumentul special al imaginii. Pentru omul unei societăţi super-tehnologizate, timpul de informare cotidiană este foarte limitat. De aceea, *imaginea* produce asupra sa un efect direct, conţinutul sugerat fiind de multe ori prelucrat mental în zona subliminală. După cum a relevat încă Marshall McLuhan, în faimoasa lui carte, *Galaxia Gutemberg*, imaginea are o capacitate de

influenţă asupra psihicului uman mai puternică cu câteva ordine de mărime decât sunetul. O ilustrare a acestui fenomen este atestată de faptul că, atunci când televiziunile străine prezintă imagini cu diverse catastrofe – accidente aviatice, feroviare, inundaţii, ciocniri în lanţ de autoturisme, bombardamente etc. –, aşa cum fac de obicei, nici nu mai explică, ci scriu, într-un colţ al ecranului, „*No comment*". Aceasta demonstrează puterea colosală de influenţă şi de manipulare prin imagine.

În faţa acestui mod de a manipula realitatea despre anumite lucruri, fapte, fenomene, omul, chiar de bună credinţă fiind, rămâne vulnerabil. Când ţinta unui asemenea „aranjament" însă, este Biserica, lucrurile sunt cu atât mai grave. Este deja arhicunoscut cum de câţiva ani buni – pentru că cineva acolo în umbră comandă aceasta în mod sistematic – Bisericii Neamului i s-a creat o imagine acoperită de impostură şi ridicol. Cei care se ocupă cu tehnica manipulării ştiu să facă bine astfel de lucruri. Împotriva unor asemenea demersuri anticreştine, Biserica trebuie să ia atitudine fermă. O atitudine fermă, argumentată, poate fi luată numai în cunoştinţă de cauză. Astfel, ***o televiziune ortodoxă naţională*** trebuie să dispună de departamente specializate *de monitorizare*, *de sondare a opiniei publice*, *de ştiri interne şi internaţionale*. De aceea, se impune ca învăţământul teologic ortodox să extindă sfera de pregătire şi spre acest domeniu devenit vital pentru vremurile pe care le trăim. O jurnalistică profesionistă şi devotată Bisericii este în sine un demers *misionar creştin ortodox*.

În sfârşit, Biserica trebuie să-şi facă simţită prezenţa în viaţa publică beneficiind de posibilităţi mediatice performante, pentru ca, prin rolul ei de FOR MORAL SUPREM, să se impună ca adevărată conducătoare spirituală a neamului.

6.3 CENTRUL INTERNAŢIONAL DE INFORMARE ŞI DOCUMENTARE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Necesitatea existenţei unui astfel de Centru al ortodoxiei româneşti ar pleca de la faptul că românii trebuie să-şi cunoască ortodoxia. Va fi, de asemenea, prilej ca ortodoxia românească să se poată face cunoscută, oriunde în lume acest lucru îi este de folos. Aprinderea acestei făclii ortodoxe, de pildă chiar în Cetatea sfântă a Argeşului, leagănul primei Mitropolii de la noi, ar fi, în fapt, un act binecuvântat de Dumnezeu, asemenea celui de la 1359. Necesitatea unui nou început pe locurile primelor mărturii de vieţuire ortodoxă organizată din ţara noastră, obligă din cel puţin două motive: primul ţine în mod fundamental de tradiţia şi vocaţia Argeşului creştin de a fi înaintemergător. Al doilea, mai general, ţine indisolubil de spiritul atotcuprinzător şi dinamic al poporului român dreptslăvitor, capabil oricând să-şi adapteze lucrarea de păstrare şi sporire duhovnicească, vremurilor, deasupra cărora s-a menţinut cu nădejde şi cu credinţă tare. Lucrarea profundă de mediatizare ortodoxă, de educaţie religioasă, de cercetare şi revigorare a identităţii noastre creştine ar împlini după sute de ani actul de propovăduire început atunci prin Mitropolitul Iachint de la Vicina.

*

Sunt cel puţin patru direcţii principale de acţiune pe care acest Centru ortodox trebuie să le abordeze :

1. ***Imaginea ortodoxă.***

Atributul unei astfel de preocupări trebuie să aparţină unui *institut* specializat care va avea ca obiect de activitate promovarea imaginii Bisericii Ortodoxe Române în ţară şi în lume. Acesta va lucra cu metodele şi prerogativele unui *centru*

de cercetare, mediatizând permanent performanţa şi oferta, mesajul creştin în zonele unde ortodoxia este necunoscută îndeajuns sau acolo unde aceasta este vulnerabilă.

2. ***Împlinirea teologică; împlinirea duhovnicească.***

Dacă aspiraţiile individuale spre împlinire profesională au în lumea laică o motivaţie şi o cotaţie concordante cu timpurile pe care le trăim, acestea însă, capătă în viaţa Bisericii cu totul alte valenţe. Performanţa trebuie să transfigureze, împlinirea proprie, să ridice şi pe cel de lângă noi. Astfel, împlinirea teologică se răsfrânge cu superioritate netrufaşă în toată comunitatea creştină. De aceea teologul autentic trebuie să fie un om înduhovnicit. Să reflecte în întreaga sa viaţă performanţa intelectuală, fără vanitate, nearborându-şi merite pe care nu le are, să fie luminător, iertător, milostiv, vrednic. Am spune altfel că un titlu onorabil de *doctor în teologie* trebuie să fie şi un titlu de *doctor în preacucernicie*, adică în evlavie, modestie, bunătate, iubire, sinceritate, dăruire de sine, trăire în Hristos. Numai aşa împlinirea teologică va fi şi o reală împlinire duhovnicească.

Pentru atingerea unor asemenea performanţe ar trebui ca Universităţii de Teologie să-i urmeze, sub auspiciile Centrului Internaţional al B.O.R., o Academie Duhovnicească unde, teologul de performanţă, nu numai că va aprofunda cunoştinţele cărora s-a dedicat, ci va proba cu toată viaţa sa că urmează cu adevărat lui Hristos. Absenţa acestui segment final, de o deosebită importanţă în devenirea teologică, face din păcate ca mulţi titraţi ai zilelor noastre să *teologhisească* cu multă ipocrizie, răvăşind turma cea cuvântătoare.

3. ***Îndrumarea socio-profesională; îndrumarea duhovnicească***

Actul de călăuzire este în sine unul responsabil. Responsabilitatea sa ar decurge din performanţa de a scruta oportunitatea într-o lume în care toate par bune dar nu toate sunt de folos. Am văzut, de pildă, părinţi care-şi aduceau copiii la Seminarul teologic din dorinţa firească de a-şi

împlini poate, prin aceştia, propriile aspiraţii către o vieţuire mai aproape de Hristos. Am văzut apoi mulţi din acei tineri, ajunşi studenţi teologi, cum manifestau o evidentă revoltă faţă de sistemul spre care fuseseră călăuziţi cu atâta râvnă de părinţi, cum se purtau trivial şi insolent, lăsând să se vadă de la o poştă că n-au nimic în comun pe dinăuntru cu viitoarea lor misiune. Este clar că aceia au pătruns într-un mod nepotrivit la locul nepotrivit. Este clar că Biserica are nevoie de un organism specializat care să evalueze şi să îndrume tinerii zilelor noastre, nu numai către studiul teologic, dar şi către toate celelalte domenii de cunoaştere, de muncă, de viaţă. O astfel de activitate, presupune *duhovnicie* dar şi *ştiinţă*. Un *Centru de asistenţă şi îndrumare socio-profesională* ar trebui să aducă împreună la masa de lucru, duhovnici autentici dar şi sociologi şi psihologi de clasă, medici psihiatri. Evaluarea sufletească a tânărului agresat încă din copilărie de filme de groază, pornografie, homosexualitate mediatizată instituţional, de tentaţii pe care bieţii lui părinţi nici nu le bănuiau în vremea lor, n-o mai poate face doar preotul satului, preotul de cartier sau dirigintele. Evaluarea şi orientarea socio-profesională, îndrumarea duhovnicească autentică constituie acum mai mult ca oricând vectori majori la început de drum, ei pun temelia unei deveniri, unei împliniri, unei vieţi.

4. Modelarea informaţională

Un *Centru de programe şi modelare informaţională* al B.O.R. îşi justifică existenţa din cel puţin două motive: primul ţine de *integrarea informaţională* administrativ-economică, iar al doilea ţine de existenţa unei *baze de date* a ortodoxiei româneşti.

Evidenţa informatizată a tuturor creştinilor ortodocşi, cu toate problemele lor reale de viaţă, integrarea exerciţiilor financiare de la nivelurile inferioare, până la cele superioare aflate în jurisdicţia Patriarhiei Române ar trebui să aibă ca scop un raport economic just între credincioşi şi Biserică, să promoveze spiritul de într-ajutorare creştină, să elimine deciziile arbitrare în administrarea resurselor economice, să

impună în interior o atitudine demnă în ceea ce priveşte raportul financiar preot-credincios, să elimine diferenţele de statut dintre preoţi, oriunde ar activa aceştia, la sat sau la oraş, diferenţe dealtfel nejustificabile prin superioritatea pregătirii teologice sau a altor merite, pe care unii le-ar avea în raport cu alţii, aşa cum în mod eronat se susţine. Credem că demnitatea preoţiei, atunci când este dată, respectiv primită, are aceeaşi întreită dimensiune oriunde va fi ea lucrătoare şi nu trebuie în nici un caz amestecată cu chestiuni medievale legate de nepotism şi intermedieri de tip feudal. Ar fi de asemenea de dorit ca imaginea *preotului de la ţară* să nu mai fie asociată cu imaginea „gospodarului" de acum o jumătate de secol, omul cu sapa sau cu coasa la spinare, mergând la câmp, crescătorul de animale fruntaş în întrecerea locală… Ilaritatea produsă de o asemenea asociere nu procură Bisericii absolut nici un avantaj de imagine cu atât mai mult cu cât preotul, oriunde s-ar afla el, trebuie să fie perceput în mod real ca intelectual, un om cu preocupări de cultură şi spiritualitate înaltă, nicidecum un performer al fostei sau actualei reforme din agricultură. Mai pe scurt, să revenim în mileniul III.

Pe de altă parte, exemplele nefericite cu slujitori care solicită sume exorbitante pentru anumite servicii religioase, efectuate şi acelea sumar, cu ipocrizie, fără pic de evlavie şi atitudine creştinească, alte exemple cu cerşetori în haină monahală, întâlniţi zilnic prin aglomerările urbane, constituie, credem, suficient de multe motive care să determine Biserica să ia măsuri serioase privind eliminarea elementelor ce subminează imaginea sa din interior. Doar aşa credem, poate fi probat faptul că Biserica este o instituţie decentă, integră, capabilă să-şi recunoască oricând scăderile şi să le elimine cu fermitate.

O *bază de date* care să cuprindă în mod amplu, întreg teritoriul ortodoxiei româneşti, complementar dar în acelaşi timp integrat întregii ortodoxii, ne va ajuta desigur să ne cunoaştem mai bine atât potenţialul spiritual, cultural,

economic, dar mai ales să identificăm şi să cunoaştem adevăratele necazuri şi trebuinţe ale membrilor Bisericii, să ştim unde, când şi cu ce să intervenim acolo unde dragostea şi mila creştină trebuie să-şi împlinească lucrarea sa binecuvântată.

Astfel s-ar constitui *Teritoriul de Autoritate al Bisericii Ortodoxe Române*, un TABOR al sfinţeniei, al moralei creştine lucrătoare în lume, al trezviei şi curăţiei sufleteşti, locul şi timpul de regăsire, de povaţă, de sprijin şi alinare pentru creştinii cărora, o lume pe care n-o mai înţelege nimeni le cere azi să-şi nege valorile şi obârşia morală şi poate mâine, să-şi lepede chiar credinţa în Bunul şi Atotputernicul Dumnezeu.

POSTFAŢĂ

Ştim că ceea ce propunem poate angaja fiinţa Bisericii în ansamblu şi responsabilitatea unui asemenea angajament presupune o permanentă conlucrare a tuturor membrilor săi, dar într-o deplină îmbinare a lucrului bun cu rugăciunea. Vor fi, desigur, voci în interior care, din comoditate sau teamă, ne vor dezaproba. Nu ne lipseşte curajul de a ne susţine cu şi mai multe argumente acest demers, fiind încredinţaţi că Bunul Dumnezeu ajută celor îndrăzneţi şi loiali Bisericii Sale.

Nădăjduim astfel, nu într-o schimbare, ci în împlinirea lucrării Duhului întru „*înnoirea minţii*" cum spune Sfântul Apostol al Neamurilor, ca să deosebim „*...care este voia lui Dumnezeu, ce este bine şi plăcut şi desăvârşit. Ci precum într-un singur trup avem multe mădulare şi mădularele nu au toate aceeaşi lucrare, aşa şi noi, cei mulţi, un trup suntem în Hristos şi fiecare suntem mădulare unii altora.*" (**Romani 12,2-5**)

Doamne miluieşte şi ridică,
ocroteşte şi binecuvântează,
Dreptcredinciosul Tău
Popor Român.

Amin.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Nicu Gavriluţă - studiu introductiv la Joachim Wach, *Sociologia religiei*, Ed. Polirom, Iaşi 1997, p. 17
2. Wiliam Barclay, *Analiza semantică a unor termeni din Noul Testament*, Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois, S.U.A.,1992, p. 151
3. Ibidem, p. 152
4. Ibidem, p. 153
5. Nicu Gavriluţă, op. cit. p. 18
6. Ibidem, p. 18-19
7. Ibidem, p. 20
8. Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1996, p. 179
9. Joachim Wach, *Sociologia religiei*, Ed. Polirom, Iaşi 1997, p. 32
10. Idem, p. 45
11. Ibidem, p. 46
12. Ibidem, p. 185
13. Ibidem, p. 186
14. Ibidem, p. 205
15. Ibidem, p. 207
16. Ioan Petru Culianu, *Religie şi putere*, Ed. Nemira, Bucureşti 1996, p. 75
17. Ibidem, p. 76
18. Teodor M. Popescu, *Biserica şi cultura*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1996, p. 215
19. Idem, p. 216
20. Ibidem, p. 217
21. Ibidem, p. 218
22. Ibidem, p. 220
23. Ibidem, p. 221

24. Ibidem, p. 223
25. Nichifor Crainic, *Nostalgia Paradisului*, Ed. Moldova, Iaşi 1994, p 41
26. Ibidem, p. 41
27. Teodor M. Popescu, op. cit. p. 231
28. Dumitru Gh. Popescu, *Teologie şi cultură*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1993, p. 43
29. Ibidem, p. 52
30. Teodor M. Popescu, op. cit. p. 231
31. Ibidem, p. 232
32. Radu Preda, *Biserica în Stat*, Ed. Scripta, 1999, p. 20
33. Idem, p. 20
34. Gheorghe Grigore, *Caiete teologice*, manuscris
35. Radu Preda, op. cit. p. 22
36. Ibidem, p. 103
37. Ibidem, p. 104
38. Ibidem, p. 106
39. Ibidem, p. 114
40. Ibidem, p. 115
41. Ibidem, p. 118
42. Ibidem, p. 125
43. Dan Crăciun, *Ortodoxia şi eticul românesc* în vol. *Memorie socială şi identitate naţională*, Ed. Institutul Naţional de Informaţii, Bucureşti 1998, p. 195
44. Ibidem, p. 195
45. Ibidem, p. 197
46. Corneliu Leu, *Re-introducere în personalism*, Ed. Realitatea, Bucureşti 2000, p. 151
47. Ibidem, p. 152
48. Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, Ed. Sophia, Bucureşti 2001, p. 97
49. Marius Băcescu, *Strategii şi politici macroeconomice*, Ed. Global Lex, Bucureşti 2001, p. 333
50. Idem, p. 333
51. Ibidem, p. 334

52. Denis de Rougemont, *Partea diavolului,* Ed. Anastasia, Bucureşti 1994, p. 116
53. Nathan Gardels, *Schimbarea ordinii globale*. Editura ANTET, 2002, pag. 116.
54. François Brune, *Hristos şi Karma.* Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1997, pag. 7-8.
55. Vasile I. Zărnescu, „Ubicuitatea războiului axiologic" *apud* Elena Zamfir, Ilie Bădescu, Cătălin Zamfir, *Starea societăţii româneşti după 10 ani de tranziţie.* Editura Expert, Bucureşti, 2000, pag. 892-910.
56. Vasile I. Zărnescu, *op. cit., eodem loco,* pag. 894 şi 908. Similar, vezi Christine Ockrent, Contele de Marenches, *Consilier de taină al Puterii.* Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, pag. 281.
57. Conferinţa Asociaţiei de prietenie româno-sârbă, *Declaraţii comune,* Piteşti 2000
58. *Ruinele Ortodoxiei, Iugoslavia 1991-2000,* Ed. Scara, Bucureşti 1999, p. 12
59. Petre I. David, *Invazia sectelor,* Ed. CRIST-1, Bucureşti, 1997, p. 415
60. Idem, p. 415
61. Ibidem, p. 416-420
62. Idem, p. 420
63. Bruno Wurtz, *New Age,* Ed. de Vest, Timişoara, 1994 p. 187-191
64. Petre I. David op. cit. p..32
65. Irineu Mihălcescu, *Creştinismul şi viaţa,* Ed. Cugetarea, Bucureşti 1938, p. 116
66. Ibidem, p. 116
67. Ibidem, p. 117
68. Dumitru Stăniloae, cit. de Constantin Schifirineţ în *Studiu introductiv* la „ Ortodoxie şi etnocraţie", Ed. Albatros, Bucureşti 1997, p. XIII
69. Donald Kerr, *Religion, State and Etnic Groups,* New York University Press, 1999, p. 8

70. Constantin Schifirineţ în *Studiu introductiv* la Nichifor Crainic, „Ortodoxie şi etnocraţie", Ed. Albatros, Bucureşti 1997, p. XIII
71. Constantin Schifirineţ, op. cit. p. IX
72. Nichifor Crainic în op. cit. p. X
73. Ibidem, p. XI
74. Ibidem, p. XI
75. Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie şi românism*, 1939, p. 42-43
76. Idem, p. 11
77. Constantin Schifirineţ, op. cit. p. XVI
78. Ibidem, p. XXV
79. Nichifor Crainic în op. cit. p. XXVI
80. Idem, p. XXVI
81. Constantin Schifirineţ, op. cit. p. XXXII
82. Iustin Popovici, *Biserica şi statul* , Schitul Sfântul Serafim de Sarov 1999, p.10
83. Beatrice Jerôme, „Când Vaticanul pune mâna pe C.U.S.", în *L'Événement du Jeudi*, nr. 704, 30 aprilie-6 mai 1998, pag. 30.
84. Ovidiu Pop, „Biserica Unitariană oficiază căsătorii unisex", în *Jurnalul de dimineaţă* (Bihor), nr. 1630, 13 septembrie 2000, pag. 7.
85. ***, „Ministrul norvegian al Finanţelor s-a căsătorit cu directorul unui grup de presă", în *Adevărul*, nr. 3599, 16 ianuarie 2002, pag. 12.
86. Constantin Cucoş, *Educaţia religioasă,* Ed. Polirom, Iaşi 1999, p. 132
87. Idem, p. 132
88. Ibidem p. 133
89. Vladimir Losski, *Introducere în teologia ortodoxă,* Ed. Enciclopedică, Bucureşti 1993, p. 96
90. Ibidem, p. 96
91. Placide Deseille, *Nostalgia ortodoxiei*, , Ed. Anastasia, Bucureşti 1995, p. 98
92. Vladimir Losski, op. cit. p. 98

93. Sf. Grigorie de Nissa, *apud* Placide Deseille, op. cit. p. 85
94. Placide Deseille, op. cit. p. 277
95. Ibidem, p. 276
96. Paul Constantinescu, *Sinergia, informaţia şi geneza sistemelor (Fundamentele sinergeticii),* Ed. Tehnică, Bucureşti, 1990
97. Paul Constantinescu, *Sisteme ierarhizate, rolul informaţiei în geneză şi dezvoltare*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1986
98. D. Grigore, *Între reformă şi optimizare,* în Altarul Banatului, Revista Arhiepiscopiei Timişoarei, Episcopiei Aradului şi Episcopiei Caransebeşului, nr. 4-6, aprilie-iunie 1998, p. 134
99. Ibidem, p. 135
100. Marius Băcescu, *Angajarea şi răspunderea guvernamentală,* Ed. Global Lex, Bucureşti, 2000
101. Idem, p. 78
102. D. Grigore, op. cit. p. 134
103. Vestitorul Ortodoxiei, nr 252, aprilie 2000,art.„*Noile conduceri ale facultăţilor de teologie ortodoxă*"
104. Ion Popescu, *Între Absolut şi Contingent*, Editura Sagittarius, 2000, pag. 25,26; *Cunoaştere şi comunicare*, Editura Universităţii din Piteşti, 2000, pag. 52
105. " Progetto Copii Romania", *Progetto di intervento a favore dei giovani in Romania,* Como, 3 Settembre 1999- manuscris
106. Ibidem,
107. Ibidem,
108. Ibidem,
109. Vasile I. Zărnescu, *Ubicuitatea războiului axiologic*, în *loc. cit.*, pag. 900; *ibidem*, în *Naţiunea*, nr. 98(564), 23-29 mai 2001, nr. 99(565), 30 mai-5 iunie 2001, pag. 3. Pentru problema ţiganilor şi a modului tendenţios şi diversionist cum este folosită denominaţia de „rrom", în scopul

deliberat de prejudiciere a imaginii României şi, implicit, a relaţiilor ei cu alte ţări şi/sau organizaţii internaţionale, vezi şi: Ştefan Ceteraş, „În 2020, România va avea 15 milioane de rromi“, în *România liberă*, nr. 3544, 12 noiembrie 2001, pag. 1.

110. Vasile I. Zărnescu, „Declinul Securităţii Naţionale (I)“, în *Ancheta*, nr. 6(31), 18-24 februarie 2002, pag. 11; continuare în nr. 7, 9 etc.

111. Carl Bernstein şi Marco Politi, *Sanctitatea Sa Ioan-Paul al II-lea şi istoria secretă a timpurilor noastre*. Editura Papyrus, Oradea, 1999, pag. 288. Despre iezuiţi, vezi William V. Bangert, S.J., *Istoria iezuiţilor*. Editura Ars Longa, Cluj-Napoca, 2001.

112. *Ibidem,* îndeosebi pag.274-310; Christopher Andrew, *C.I.A. şi Casa Albă. Serviciul secret şi Preşedinţia americană de la George Washington la George Bush.* Editura ALL, Bucureşti, 1998, pag. 412-444.

BIBLIOGRAFIE

1. **Andrew, Christopher**, *C.I.A. şi Casa Albă. Serviciul secret şi preşedinţia americană de la George Washington la George Bush.* Editura ALL, Bucureşti, 1998
2. **Barclay, Wiliam,** *Analiza semantică a unor termeni din Noul Testament,* Societatea Misionară Română, Wheaton Illinois, S.U.A. 1992
3. **Băcescu, Marius, prof. dr.** *Angajarea şi răspunderea guvernamentală,* Ed. Global Lex, Bucureşti 2000
4. **Băcescu, Marius, prof. dr,** *Strategii şi politici macroeconomice,* Ed. Global Lex, Bucureşti 2001
5. **Bernstein, Carl,** şi **Politi, Marco,** *Sanctitatea Sa Ioan-Paul al II-lea şi istoria secretă a timpurilor noastre.* Editura Papyrus, Oradea, 1999
6. **Bria, Ion, pr. prof. dr.** *Dicţionar de teologie ortodoxă,* Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1994
7. **Constantinescu, Paul, prof. dr.** *Sinergia, informaţia şi geneza sistemelor,* Ed. Tehnică, Bucureşti 1990
8. **Constantinescu, Paul, prof. dr.** *Sisteme ierarhizate, rolul informaţiei în geneză şi dezvoltare,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1986
9. **Crainic, Nichifor,** *Ortodoxie şi etnocraţie,* Ed. Albatros, Bucureşti 1997
10. **Crainic, Nichifor,** *Nostalgia paradisului,* Ed. Moldova, Iaşi 1994
11. **Crăciun, Dan,** *Ortodoxia şi eticul românesc,* în vol. *Memorie socială şi identitate naţională,* Ed. Institutului Naţional de Informaţii, Bucureşti 1998
12. **Cucoş, Constantin,** *Educaţia religioasă,* Ed. Polirom,Iaşi 1999

13. **Culianu, Ioan Petru ,** *Religie şi putere*, Ed. Nemira, Bucureşti 1996
14. **David, I. Petre, diac. prof. dr.** *Călăuză creştină-sectologie,* Ed. Episcopiei Argeşului, Curtea de Argeş 1994
15. **David, I. Petre, diac. prof. dr.,** *Invazia sectelor*, Ed. CRIST-1, Bucureşti 1997
16. **De Rougemont, Denis**, *Partea diavolului,* Ed. Anastasia, Bucureşti 1994
17. **Deseille, Placide, Arhim.** *Nostalgia ortodoxiei,* Ed. Anastasia, Bucureşti 1995
18. **Evdokimov, Paul,** *Ortodoxia,* Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1996
19. **Floca, N. Ioan, arhid. prof. dr.** *Drept canonic ortodox, legislaţie şi administraţie bisericească,*vol. I şi II, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1990
20. **Gardels, Nathan,** *Schimbarea ordinii globale*. Editura ANTET, 2002
21. **Gavriluţă, Nicu,** *Studiu introductiv* la Joachim Wach, Sociologia religiei, Ed. Polirom, Iaşi 1997
22. **Grigore, Gheorghe, pr.** *Caiete teologice,* manuscris
23. **Kerr, Donald,** *Religion, State and Etnic Groups,* New York University Press, 1999
24. **Leu Corneliu,** *Re...introducere în personalism,* Ed. Realitatea, Bucureşti 2000
25. **Losski, Vladimir,** *Introducere în teologia ortodoxă*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti 1993
26. **McLuhan, Marshall,** *Galaxia Guttenberg.* Editura politică, Bucureşti, 1975
27. **Mihălcescu, Irineu, Mitropolit,** *Teologia luptătoare, ed. a II- a,* Ed. Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1994
28. **Mihălcescu, Irineu, Mitropolit,** *Creştinismul şi vieaţa,* Ed. Cugetarea, Bucureşti 1937

29. **Ockrent, Christine, Contele de Marenches**, *Consilier de taină al Puterii*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992
30. **Popescu, Gh. Dumitru, pr. prof. dr.** *Teologie şi cultură*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1993
31. **Popescu, Ion, pr. dr., Pană, Octavian, prof., Brichiuş, Alexandru, prof.,** *Între Absolut şi Contingent*, Editura Sagittarius, 2000
32. **Popescu, Ion, pr. dr.** *Cunoaştere şi comunicare,* Editura Universităţii din Piteşti, 2000
33. **Popescu, M. Teodor, prof. dr.** *Biserica şi cultura,* Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1996
34. **Popovici, Iustin, Arhim.** *Biserica şi statul,* Schitul Sf. Serafim de Sarov, 1999
35. **Preda, Radu,** *Biserica în Stat,* Ed. Scripta, 1999
36. **Schifirineţ, Constantin,** *Studiu introductiv* la Nichifor Crainic, Ortodoxie şi etnocraţie, Ed. Albatros, Bucureşti 1997
37. **Timiadis, Emilianos, Mitropolit,** *Preot , parohie, înnoire,* Ed. Sophia, Bucureşti 2001
38. **Wach, Joachim,** *Sociologia religiei,* Ed. Polirom, Iaşi 1997
39. **Wurtz, Bruno,** *New Age,* Ed. de Vest, Timişoara 1994
40. **Zărnescu, I. Vasile,** *Ubicuitatea războiului axiologic*, în volumul colectiv coordonat de Elena Zamfir, Ilie Bădescu, Cătălin Zamfir, *Starea societăţii româneşti după 10 ani de tranziţie*, Editura Expert, Bucureşti, 2000
41. ***Biblia,** Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1982
42. ***Altarul Banatului,** Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara 1998
43. ***Conferinţa Asociaţiei de prietenie româno-sârbă,** Declaraţii comune, Piteşti, 2000
44. ***Cotidianul** nr. 2771, 16-17 sept. 2000
45. ***Curierul Zilei**, Argeş, 13 sept. 1999

46. ***Învăţătură de credinţă creştină ortodoxă, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1992
47. ***Jurnalul de dimineaţă (Bihor), nr. 1630, 13 septembrie 2000
48. ***L'Événement du Jeudi, nr. 704, 30 aprilie-6 mai 1998
49. ***Ortodoxia românească, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, anul IX (XLVIII) serie nouă, nr. 4-6, 1998
50. ***Păstorul Ortodox, serie nouă nr. 2 oct.- dec. 1995,Episcopia Argeşului, Muscelului şi Teleormanului, Piteşti 1995
51. ***„Progetto copii Romania", Como, 1999, manuscris
52. ***Ruinele Ortodoxiei, Iugoslavia 1991-2000, Ed. Scara, Bucureşti,1999
53. ***Vestitorul Ortodoxiei, nr. 252, 253